

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollen för den 29 och 30 maj.

2 § Meddelande om frågestund

Tredje vice talmannen meddelade att vid frågestunden *torsdagen den 8 juni kl. 14.00* skulle följande statsråd närvara:

Utbildnings- och kulturminister Leif Pagrotsky, statsrådet Lena Sommestad, socialminister Berit Andnor, statsrådet Sven-Erik Österberg och statsrådet Ibrahim Baylan.

3 § Svar på interpellationerna 2005/06:390 om Sveriges position i Mellanösternpolitiken, 410 om svenska beslut om inresevisum för Hamasministrar och 425 om Hamasbesök och flygövningar med Israel

*Svar på
interpellationer*

Anf. 1 Utrikesminister JAN ELIASSON (s):

Fru talman! Först vill jag uttrycka min glädje över att vara i denna traditionellt kända lokal i Sveriges riksdag och också över att få tala här på det som brukar vara annandag pingst. Jag vet inte hur hög graden av hänryckning fortfarande är men gläder mig ändå över att få se flera av vännerna här i riksdagen i dag.

Fru talman! Carl B Hamilton har bett mig redogöra för några aspekter i regeringens Mellanösternpolitik. Han har också frågat mig om ett viseringsärende och Sveriges inställda medverkan i en flygövning. Göran Hägglund har ställt liknande frågor i en interpellation till statsminister Göran Persson. Interpellationen har överlämnats till mig för besvarande. Jag besvarar samtliga interpellationer i ett gemensamt svar.

Låt mig inleda med att först redogöra för fakta i viseringsfrågan. EU:s terroristlistning av Hamas innebär att organisationens ekonomiska tillgångar ska frysas och att inga ekonomiska tillgångar eller finansiella tjänster får ställas till dess förfogande, direkt eller indirekt. Förbuden är direkt tillämpliga i alla EU:s medlemsstater. Det finns däremot inget generellt förbud mot att utfärda viseringar till Hamasföreträdare och således inget allmänt reseförbud.

Innan generalkonsulatet i Jerusalem fattade beslut om att utfärda visering till den palestinska flyktingministern och andra palestinier som inbjudits av enskilda svenska organisationer till en konferens i Malmö gjordes en individuell prövning inom ramen för Schengensamarbetet. Det inkom inga invändningar mot att utfärda visering till ministern efter de sedvanliga Schengenkonsultationerna. Dock framfördes reservationer mot andra sökande som skulle delta i samma konferens. Därför nekades dessa visering. Generalkonsulatet följde regelverket. Schengenkonsultationerna kompletterades med att vår generalkonsul i Jerusalem informerade sina EU-kolleger innan viseringarna utfärdades.

Regeringen anser att den individuella viseringsprövningen – en sammanvägd bedömning av det enskilda fallet – är en princip som vi bör försvara.

Jag har i samband med flera riksdagsfrågor den senaste månaden redogjort för Sveriges beslut att avstå från deltagande i flygövningen Volcanex/Spring Flag. Frågan behandlas även i en annan av dagens interpellationer, den om militärt samarbete med Israel. Som jag tidigare sagt grundar sig beslutet på praxis och principer för vårt deltagande i internationell övningsverksamhet. Det är inte ett beslut som är riktat mot Israel.

Fru talman! Vår politik i Mellanöstern vägleds av folkrätten, den humanitära rätten och respekten för de mänskliga rättigheterna. Vi vill uppmuntra ansvarstagande och steg i riktning mot fred. Vi måste vara tydliga och markera när parterna bryter mot internationell rätt och ingångna avtal.

Sveriges syn på den israelisk-palestinska konflikten är välkänd. Sverige har alltid försvarat staten Israel och dess rätt att leva i säkerhet inom erkända gränser. Vi har nära och goda relationer med Israel. Den israeliska regeringen har all rätt att skydda sina medborgare mot terrorhandlingar. Självklart ska detta ske inom folkrättens ramar.

Sverige stöder upprättandet av en palestinsk stat. Vi avser inte att acceptera ändringar av 1967 års gränser, som inte har överenskommit i förhandlingar mellan parterna. Målet att bidra till upprättandet av en bärkraftig palestinsk stat, sida vid sida med Israel i fred och säkerhet, ligger fast. Israeler och palestinier måste återuppta fredsprocessen och undvika ensidiga åtgärder som riskerar att föregripa slutstatusförhandlingar.

Fru talman! Det senaste halvåret har mycket internationell uppmärksamhet riktats mot den palestinska sidan av konflikten. Den humanitära situationen är allvarlig och förvärras dagligen. Sverige fortsätter att vara en av de största bilaterala givarna till palestinerna och har beredskap att göra mer. Vi agerar också aktivt inom EU för att upprätta en mekanism så att internationellt stöd kan täcka befolkningens grundläggande behov. Det är en viktig och brådskande uppgift.

Sverige står till fullo bakom den så kallade kvartettens krav på den Hamasledda palestinska regeringen. Den måste avsäga sig våld, erkänna Israels rätt att existera och hålla internationella avtal. Vi har också kommit överens inom EU om att inte ha några kontakter på politisk nivå med den palestinska regeringen.

Vi följer den palestinska regeringens agerande noga och noterar inte minst hur den förhåller sig till terroristbrott. Dessa avskryvbara brott mot oskyldiga civila kan aldrig ursäktas. Hamas måste nu axla det ansvar som följer av regeringsinnehavet och söka möta det palestinska folkets högt ställda förväntningar på fred.

Hamas har fått regeringsmakten i fria och demokratiska val. Det skulle vara regionen till gagn om regeringen blir framgångsrik. En grundläggande förutsättning är dock att framgången sker inom ramen för fredsprocessen. Det innebär att Hamas måste uppfylla kvartetts krav och ansluta sig till president Abbas förhandlingslinje.

Fru talman! Fokuseringen på palestiniernas situation får inte skymma Israels ansvar.

Jag tänker inte minst på den alltmer kringskurna rörelsefriheten på ockuperat område som så uppenbart försvårar palestiniernas vardag. Levnadsvillkoren och ekonomin blir lidande när människor och varor fastnar vid avspärningar och kontrollstationer.

Bristande rörelsefrihet och frysningen av tull- och momsmedel som tillhör palestinierna är enligt Europeiska kommissionen och Världsbanken de viktigaste orsakerna till den nuvarande svåra humanitära situationen på Västbanken och i Gaza.

Samtidigt fortsätter byggandet av separationsbarriären på ockuperad mark i strid med folkrätten. Särskilt oroande är barriärens planerade sträckning i och kring Jerusalem. Denna oroande utveckling måste vända.

På senare tid har uttalanden gjorts i Israel om att framtida gränser skulle kunna dras ensidigt. Jag vill erinra om vikten av att inga fakta på marken skapas som försvårar en förhandlad, och därmed folkrättsenlig, lösning.

Vi förväntar oss att även den nya israeliska regeringen nu agerar konstruktivt. Israel måste snarast finna vägar för att överföra palestiniernas pengar liksom genomföra det avtal om rörelsefrihet och tillträde som parterna kom överens om i november 2005. Israel bär ett ansvar för att undvika den humanitära kris som nu hotar de palestinska områdena.

Fru talman! Låt mig till slut konstatera att svensk Mellanösternpolitik ligger fast. Sverige kommer att fortsätta att bedriva en aktiv politik för en fredlig utveckling i regionen i nära samarbete med parterna, med EU och med det internationella samfundet.

Tredje vice talmannen konstaterade att Göran Hägglund, som framställt interpellation 2005/06:425, inte var närvarande i kammaren.

Anf. 2 CARL B HAMILTON (fp):

Fru talman! I en parlamentarisk demokrati sker ansvarsutkrävandet i efterhand och i Sverige bland annat genom interpellationsinstrumentet. Vi utövar sålunda nu den kontrollmakt som riksdagen har. Därför kommer jag att fokusera på det mest kontroversiella i utrikesministerns svar.

Jag vill tacka utrikesministern för svaret. Det var ett i långa stycken utmärkt svar, men jag fokuserar, som sagt, på det kontroversiella.

Jag börjar med flygövningen. Det är, säger utrikesministern, inte ett beslut riktat mot Israel, utan det är ett beslut grundat på ”praxis och principer”, för att citera ur interpellationssvaret.

I en DN-intervju den 13 maj har Jan Eliasson preciserat att beslutet är grundat på ”regelverket”. Finns detta regelverk, och när blir det i så fall offentligt eller känt för riksdagen?

I DN säger Jan Eliasson vidare: Jag ser ingen anledning att betrakta detta med flygövning som en utrikespolitisk fråga. Det tycker jag är ett mycket besynnerligt yttrande. Det måste dessvärre uppfattas som ett försök från utrikesministrernas sida att undfly ansvar för den officiella motiveringen.

Det angivna officiella motivet för att avlysa flygövningen var att Israel var involverat. I den officiella motiveringen fanns ingenting om övningens innehåll, dess relevans, dess kostnader eller annat som har med Försvarsdepartementets ansvar att göra, utan det var Israels medverkan som stoppade Sveriges deltagande. Det är motivet. Det måste ha en utrikespolitisk implikation, och ansvarstagandet för detta ligger hos utrikesministern.

Min fråga är: Är det regeringens position i dag att Sverige kan delta i militära övningar tillsammans med Israel? Finns det ett svar på denna enkla och raka fråga? Kan Sverige delta i militära övningar tillsammans med Israel?

Den andra frågan gäller viseringsbeslutet. Generalkonsuln i Jerusalem begärde instruktioner för hur han skulle förfara med ansökan om visum från Hamasminister Adwan och andra. I regeringens instruktion tillbaka till generalkonsulatet i Jerusalem, som ju är offentlig, sägs inte ett ord om aspekten och frågan om de politiska relationerna till andra EU-länder, trots att det är precis det som är skälet till att generalkonsuln vänder sig till UD i Stockholm för att få en instruktion.

Jan Eliasson talar om ”allmänt reseförbud”. Detta tal om reseförbud är UD:s eget mantra. Det är bara UD som talar i termer av reseförbud i fallet med minister Adwan. Regelverket gäller nämligen inte ministrarna. Det gäller möjligen frågan om enskilda Hamasmedlemmar ska få eller inte få visum. Det står på rad två i regeringens eget brev till generalkonsulaten av den 26 april. Där nämns endast Hamasmedlemmar, inte regeringsföreträdare eller ledare för Hamas.

Det finns enligt min mening inget stöd för att bevilja eller inte bevilja visum till en minister enligt något regelverk ens i UD:s egna handlingar i ärendet. Det är en efterhandskonstruktion med dessa ständiga hänvisningar till regelverk och fråga om reseförbud. Fly inte från ansvarstagandet från ett enligt min mening aktivt, medvetet UD-beslut! Det är ett beslut där Sverige valt att inom EU profilera sig som antiisraeliskt och bjudit till för att gynna en terrororganisation som fått regeringsmakten.

Även om det funnits ett regelverk, som även omfattar ministrar, ger det inte Hamasministern någon oavvislig rätt att komma in i Sverige. Det är av precis det skälet som det finns ett visumtvång. Frågan är inte varför Tyskland, Frankrike och andra EU-länder sagt nej eller protesterat. Frågan är: Varför sade Sverige ja? Varför var det så viktigt och attraktivt för Sverige att bevilja visum?

Anf. 3 GUNILLA CARLSSON i Tyresö (m):

Fru talman! När Sverige tidigare i vår drog sig ur den fredsfrämjande övningen Volcanex var det med hänvisning till att Israel skulle delta. Året innan hade Sverige deltagit i världens största flygstridsövning Maple Flag tillsammans med bland annat Israel.

Statsministern hävdade först att det var ett misstag att delta i Maple Flag. Men sedan hävdade hans närmaste medarbetare att det inte var ett misstag, med hänvisning till att det svenska deltagandet i Maple Flag bara var civilt.

Kan utrikesministern förklara för mig vad som var civilt med Sveriges bidrag till världens största flygstridsövning?

Anf. 4 YVONNE RUWAIDA (mp):

Fru talman! Jag tänker ta upp tre olika aspekter i diskussionen, som rör sig över flera olika frågeställningar. Den första aspekten handlar om de krav som vi ställer på Israel och palestinierna. Det är väldigt viktigt att man ställer krav som är likvärdiga på båda parter.

När det gäller frågan att avsäga sig våld är det ett väldigt viktigt och legitimt krav. Jag undrar varför man inte på ett tydligt sätt ställer det kravet på den israeliska illegala ockupationsmakten. Den använder sig av våld på olika sätt mot de ockuperade palestinierna.

Jag skulle vilja veta hur Sverige betonar detta. Palestinierna har samma rätt till skydd mot våld som israelerna. Varför tar man inte upp palestiniernas rätt till skydd? De har också svårare som ockuperat folk att få ett skydd av sin regering.

Det är ett väldigt bra beslut som regeringen har fattat när det gäller det svenska icke-deltagandet i den militära övningen. Men jag blir också lite förvirrad över vilka riktlinjer som finns. Jag tycker inte att man tydligt deklarerar vilka riktlinjer som behöver finnas.

Det är väldigt bra att man till exempel kräver att Hamas ska avväpna sig. Jag tycker att det är väldigt viktigt. Varför har man då ett militärt samarbete med Israel, vilket vi från svensk sida har? Det gäller till exempel att vi importerar israeliska militära produkter, och vi lånar ut svensk militär utrustning. Då har man ett militärt samarbete.

Å andra sidan fattade man beslutet när det gäller militärövningen som var bra. Men man säger inte tydligt att det beror på att man inte anser att det är rätt att ha samarbete militärt med ett land som bryter mot internationell rätt. Jag skulle väldigt gärna vilja att man från regeringens sida tydligare fattade den typen av beslut. Det skulle öka Sveriges trovärdighet i internationella frågor.

Det är väldigt viktigt att betona att Sveriges roll i Mellanöstern behöver vara att försöka minska våldsanvändning. Det gör man inte genom militärt samarbete. Där ska man vara tydlig mot både palestinierna och israelerna.

Anf. 5 EWA BJÖRLING (m):

Fru talman! Jag vill börja med att säga välkommen till Jan Eliasson i hans nya roll som utrikesminister. Det har jag inte gjort förut. Jag vill dessutom gratulera till ett väl genomfört FN-möte om hiv/aids i Jan Eliassons andra roll i generalförsamlingen.

Fru talman! Utrikesministern säger att Sverige till fullo står bakom kvartettens krav på den palestinska Hamasledda regeringen. Den måste avsäga sig våld, erkänna Israels rätt att existera och hålla internationella avtal. Vi har också kommit överens om inom EU att inte ha några kontakter på politisk nivå med den palestinska regeringen. Det är vi också från moderat håll ense om.

Just därför skulle jag vilja fråga utrikesministern hur det kommer sig att vi ser denna socialdemokratiska splittring. Socialdemokratiska riksdagsledamöter tar själva initiativ till att träffa Hamas. Är inte det politisk nivå? Jag anser att en riksdagsledamot är politisk nivå i allra högsta grad.

Jag skulle vilja veta hur utrikesministern ställer sig till ett sådant agerande, om det verkligen inte är politisk nivå, och hur det ser ut.

Anf. 6 Utrikesminister JAN ELIASSON (s):

Fru talman! Jag tackar för dessa bidrag till en viktig debatt och diskussion. Jag noterar med tillfredsställelse Carl B Hamiltons inledande kommentar om att det finns enighet om huvudlinjerna i vår Mellanösternpolitik och att man koncentrerar sig på de kontroversiella punkterna.

Det är viktigt att alltid understryka att det råder en så hög grad av enighet som möjligt om huvudlinjerna i vår politik. Det gläder mig att kunna konstatera detta i vår Mellanösternpolitik. Den kommer att bli oerhört viktig de närmaste åren. I Israel–Palestina-frågan, Irakfrågan och Iranfrågan kan vi räkna med att det här ärendekomplexet kommer att dominera vår dagordning. Det är viktigt att föra en dialog där och att vi kan uppnå en så hög grad av enighet som möjligt.

Några kommentarer till de frågor som togs upp.

När det gäller flygövningen var det ett beslut som fattades innan jag hade tillträtt. Det var ett beslut som formellt var försvarsministerns, men givetvis tar vi kollektivt ansvar i regeringen för de beslut som fattas.

Vad jag har förstått när det hänvisas till regelverk är att det finns ett generellt tillstånd att delta i övningar men att varje övning prövas på de grunder som har att göra med vilken nytta man har av dessa övningar och vilka erfarenheter man kan vinna på övningarna, och det sker från fall till fall. Det innebär att i fallet Spring Flag kom regeringen fram till beslutet att denna övning inte bidrog till en erfarenhetsökning som var relevant, och man förutsåg inte något behov av samövning med Israel – tyvärr, får man kanske säga. Däremot fanns det, när det gäller det som Gunilla Carlsson frågade om, i Maple Flag ett element som huvudsakligen riktade in sig på transportkapacitet, där det eventuellt skulle vara möjligt att även israeliska plan kunde bidra i transporthänseende. Det är den förklaring som jag har fått.

Jag noterar alltså att det sker en prövning från fall till fall och kan på Carl B Hamiltons fråga svara att ja, Sverige kan delta med Israel, såsom det också visade sig i fallet Maple Flag-övningen.

När det gäller viseringsfrågan var vi medvetna om att den här frågan skulle kunna leda till en diskussion inom EU-kretsen. I några fall fick vi negativa reaktioner på de namn som cirkulerade i Schengenhanteringen. Men i fallet flyktingministern fick vi ingen sådan reaktion. Då ombads generalkonsulatet att särskilt understryka detta i samtal med sina generalkonsulskolleger i Jerusalem.

Vi uppfattade det som att man i Schengenkretsen ansåg att detta var förenligt med det beslut som hade fattats inom EU, som handlade om att man skulle undvika kontakter på regeringsnivå. Politiska kontakter tolkas givetvis från regeringarnas sida som kontakter med, apropå Ewa Björlings fråga, regeringen och regeringens tjänstemän. Det bör naturligtvis iaktas en viss försiktighet, tror jag. Och det är väl särskilt viktigt för mig att säga i denna sal att riksdagsledamöters beslut inte prövas av regeringsledamöter. Jag ville därför inte, när jag fick frågor tidigare, uttala mig om de planer som fanns hos enskilda riksdagsmän på att träffa dessa personer.

Jag vill också säga att det pågår en oerhört spännande och viktig diskussion inom Hamas. Det finns grupper inom Hamas som vill ha politiska kontakter med omvärlden och som inser att man måste gå i riktningen dialog med omvärlden. Jag tror att den representant som var här i Sverige fick klart för sig att det utan tvekan var fråga om att svenska folket krävde ett erkännande av Israel och avståndstagande från våld.

Jag får avsluta här och kanske fortsätta i nästa inlägg.

Anf. 7 CARL B HAMILTON (fp):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka utrikesministern för ett väldigt klargörande besked beträffande flygövningen. Det var ett mycket glädjande klargörande att Sverige kan flygöva med Israel, att det inte finns någon utrikespolitisk doktrin eller något förhållningssätt som förbjuder detta, utan att man har en pragmatisk inställning. Som jag uppfattade det är det försvarskriterier som avgör om övningen i fråga främjar eller inte främjar Sveriges försvar. Det är bra.

För att återgå till frågan om viseringen är jag egentligen mest störd av detta att Sverige tog den här risken som sedan visade sig falla ut som ett negativt inslag, nämligen att splittra den europeiska unionens medlemsländer.

Det finns en gammal kritik som utrikesministern säkert är mycket väl medveten om, att den europeiska unionen, jämfört med USA och andra aktörer i Mellanöstern, är impotent, kraftlös, alltid splittrad. Det är delvis en vrångbild, men den bilden finns där.

Jag menar att det svenska beslutet att bevilja den här viseringen inte bara kan ses som en fråga om vi ska vi ha den här personen inom våra gränser, utan det har en signaleffekt som är mycket olycklig, nämligen att den europeiska unionen än en gång inte kan samla sig till en gemensam hållning. Därför tycker jag att det är advokatyr – det har det varit mer i diskussionen tidigare än just i dag – att försöka låtsas som att den här personen är en fotsoldat eller en vanlig Hamasmedlem och att vi därför inte kan utfärda reseförbud för vederbörande. Den här personen var en minister.

Den europeiska unionen framstår som splittrad. Det är naturligtvis, enligt min mening, väldigt olyckligt eftersom jag är en varm anhängare av att Europeiska unionen ska ha en gemensam utrikes- och säkerhetspolitik så långt det är möjligt. Därför återkommer jag till frågan varför det i det här fallet var så attraktivt och viktigt för Sveriges regering att göra det som det framstår som för omvärlden, att bereda en plattform för Hamas i Västeuropa. Varför var det just Sverige som skulle ploga i det här fallet?

Min konkreta fråga till utrikesministern är den här: Om minister Adwan skulle söka visum på nytt, skulle det då beviljas av den svenska regeringen? Finns det ett svar på den frågan? Jag kan säga att med en alliansregering kommer inte ledare som minister Adwan att beviljas inresevisum till Sverige. Kommer han, om han söker igen, att få ett sådant visum?

Anf. 8 GUNILLA CARLSSON i Tyresö (m):

Fru talman! Jag tackar utrikesministern för svaret på frågan om flygstridsövningen.

Sverige drog sig ur övningen Volcanex, eller Spring Flag, i ett väldigt sent skede. Det sker en prövning från fall till fall, sades det här. Men saken är ju den att beslutet sammanföll väldigt olyckligt i tiden med andra händelser. Det är därför som vi i oppositionen har väldigt många frågor kring det här, men också för att själva övningsdeltagandet bortförklarades på ett mycket märkligt sätt.

Jag tolkar nu utrikesministerns svar som att det var okej att delta i flygstridsövningen Maple Flag för ett år sedan i Kanada, men att det däremot inte är okej att i år öva fred tillsammans med Israel. Det är lite märkligt.

Anf. 9 YVONNE RUWAIDA (mp):

Fru talman! När det gäller frågan om militärövningen tycker jag att det är olyckligt om det inte finns en sammanhållen politik. I PGU, Politik för Global Utveckling, betonas ju att alla politikområden ska främja mänskliga rättigheter. Staten Israel bryter mot internationell rätt och kränker mänskliga rättigheter. I enlighet med en politik för global utveckling borde man se till att även en sådan fråga som närvaro i militär internationell övning borde beaktas av PGU. Det tycker jag borde vara den svenska linjen. Jag undrar om utrikesministern ser en sådan linje förenlig med en militär övning tillsammans med staten Israel så länge Israel bryter mot internationell rätt och kränker mänskliga rättigheter.

När det gäller frågan om visering och Hamasministerns besök i Sverige trodde jag att en gammal svensk, klok linje var att dialog är att föredra och att det är viktigt att prata med människor för att skapa förståelse. Jag kan intyga att samtliga ledamöter från riksdagen som mötte Hamasministern väldigt tydligt ställde krav på att man ska acceptera Israels rätt till existens och att man ska ta avstånd från våld. Däremot hade vi en dialog, och dialog trodde jag var en svensk linje, något som vi tror på.

Isolering på det sätt som den borgerliga alliansen här verkar föredra är ingenting som skapar fred.

Jag vill ändå betona att jag fortfarande vill ha svar från utrikesministern på den fråga jag ställde om hur palestinierna ska skyddas mot militära övergrepp och våld.

Anf. 10 EWA BJÖRLING (m):

Fru talman! Jag tackar för svaret. Jag vill förtydliga att min fråga gällde socialdemokratiska riksdagsledamöter. Det jag pekade på handlade om splittringen inom Socialdemokraterna och att man har olika linjer i regering och riksdag.

Jag anser att det inte är tillfredsställande att se att svenska s-riksdagsledamöter går rakt emot en enad EU-front i den frågan. Vi representeras dessutom i EU av en socialdemokratisk regering. Det ger en missvisande och luddig bild av svensk utrikespolitik. Man kan ju fråga sig om det verkligen är den socialdemokratiska regeringen som styr svensk utrikespolitik eller om det i vissa fall är enskilda s-riksdagsledamöter som styr tillsammans med Miljöpartiet och Vänstern.

Är det den nya Mellanösternpolitiken eller är det den socialdemokratiska regeringens linje som gäller?

Anf. 11 Utrikesminister JAN ELIASSON (s):

Herr talman! Jag håller helt med Carl B Hamilton om att det är oerhört viktigt att EU rör sig i riktning mot en förstärkt gemensam utrikespolitik. Ett av de områden där man kan visa att man har en gemensam utrikespolitik är just Mellanöstern. Jag vill hävda att jag anser att frågan om visering inte på något sätt lett till någon effekt på EU:s samlade politik. Jag har deltagit i två utrikesministermöten under den tid som jag har tjänstgjort som utrikesminister. Inte vid något tillfälle har den här frågan tagits upp.

Vi har diskuterat mekanismen för att stödja palestinierna. Vi har diskuterat frågan om Hamas valda regering och hur vi ska hantera relationerna med Fatah. Vi har haft intressanta politiska diskussioner. Inte vid något tillfälle har den här frågan tagits upp.

Den har uppmärksammats stort i Sverige. Jag är beredd att ta debatten, men jag vill hävda att man inte ska dra slutsatser som går i den riktningen att detta på något sätt skulle underminera EU:s politik.

Jag tycker att det är viktigt att det förs en diskussion om hur vi hantarer frågan att Hamasregeringen är där på ett demokratiskt mandat. Hur kan man påverka Hamas i riktning mot en accept av Israel? Hur kan man påverka Hamas i riktning mot att ta avstånd från våld?

Vi har tagit ett beslut i EU om att inte ha politiska kontakter på regeringsnivå. Vi tillåter inte ens tjänstemannakontakter. Men det är ju viktigt att de krafter inom Hamas som vill röra sig i riktning mot ett erkännande av Israel får chans att se demokratiska stater och prata med dem. Det är jag beredd att säga. Det tror jag att representanterna fick höra när de var här.

Det finns en intressant rörelse, det så kallade Fångelsebrevet, inom palestinierna där både Fatah- och Hamasrepresentanter rör sig i riktning mot ett erkännande av Israel, till att börja med kanske i form av att ansluta sig till Beirutdeklarationen från 2002.

Det lilla hopp man kan ha om att Hamas rör sig i den riktningen bör kanske näras.

Det hindrar inte att vi ska vara stenhårda när det gäller att inte ha politiska kontakter och ställa de här kraven. Men vi ska, som sagt, inte låsa dörren fullständigt för att få träffa andra människor än olika extrema grupper i arabvärlden och den islamiska världen.

När det gäller frågan om vad vi ska göra om vi får en ny fråga kan jag säga att vi redan har sagt nej till en lokalpolitiker, tror jag att det var, från Hamas som skulle ha kommit till Sjövikkonferensen. Vi fick en invändning från ett EU-land och genomförde därför inte den viseringen. Vi prövar varje visering för sig.

Om det inte blir några invändningar för Schengenvisering finns möjligheten att ge så kallad nationell visering. Där har statsministern gjort klart att om man kommer i ett läge där man inte har någon invändning för en Schengenvisering och gör en framställning om en nationell visering är det väldigt hårda krav. Vi anser då inte att det finns anledning att ge nationell visering. Det krävs nämligen bärande humanitära skäl eller ett nationellt intresse. Det sade statsministern också under en del av den här debatten.

Till Gunilla Carlsson vill jag säga att skillnaden var att det i det ena fallet var träning med transportflyg och i det andra fallet stridsflyg. Den bedömning som gjordes, inte minst från försvarshåll, var att den skillnaden var relevant.

Till Yvonne Ruwaida kan jag säga att vi ska fortsätta diskussionen om militärt samarbete senare i samband med en annan interpellation. Jag tror att jag i mitt interpellationssvar tydligt angav de krav som det finns anledning att ställa på Israel och som har att göra med rörelsefrihet och palestiniernas rörelsefrihet och levnadsvillkor. Det ska också framföras på ett väldigt tydligt sätt.

Anf. 12 CARL B HAMILTON (fp):

Herr talman! Jan Eliasson säger att han på intet sätt har uppfattat att det har påverkat Sveriges roll eller agerande inom EU. Det är möjligt. Men det vi diskuterar här är den svenska regeringens agerande.

Jag vill bara påminna om att förbundskansler Angela Merkel vid en pressträff efter ett regeringsmöte har sagt att hon har sett Tysklandsbesöket, som möjliggjordes genom den svenska viseringen, som förargligt och landets socialdemokratiska utrikesminister talade om en otrevlig händelse. Jag tycker inte att Sverige ska ploga för otrevliga händelser och förargligt beteende i sådana här sammanhang.

Vi ska ta strider då och då och inte bara följa John, men i det här fallet tycker jag att det var synnerligen olyckligt och olämpligt att göra detta.

Det blev inte glasklart för mig vad Sveriges agerande skulle vara om man söker visum igen. Vad skulle Sverige svara? Jag förstår att utrikesministern vill citera statsministern, han är ändå regeringschef, men det blev inte något riktigt tydligt svar på den raka enkla frågan: Om han söker visum igen, kommer han eller kommer han inte att beviljas det?

Yvonne Ruwaida talade om isolering. Jag tror att det i det här fallet, liksom i andra fall, blir en kombination av morot och piska. Vi hade i EU-nämnden för någon vecka sedan uppe fallet med de tamilska tigrarna. Det måste vara så. Om Europeiska unionen eller omvärlden sätter upp krav och säger att om det ena eller andra kravet – det kan vara att införa demokrati eller att delta i en fredsprocess – inte uppfylls kommer organisationen att terroriststämplas eller tillgångarna att frysas måste man ju också genomföra de åtgärderna.

Som jag ser på den internationella politiken är både påtryckningar och löften om bistånd ett ur vår synpunkt eftersträvansvärt beteende.

Anf. 13 Utrikesminister JAN ELIASSON (s):

Herr talman! Jag skulle nog utsätta mig för konstitutionella problem om jag som minister vid detta stadium från riksdagens talarstol skulle

uttala mig om vilket beslut vi kommer att fatta vid en viseringsprövning. Vi måste pröva det på de grunder som gäller för viseringar.

Vi har fått reaktioner från övriga vid senare förfrågningar – i ett fall ett Schengenland. Vi får se vilken reaktion vi får om en sådan ansökan skulle komma igen och sedan naturligtvis fatta ett eget beslut.

Vi får se det från fall till fall.

Att döma av den senaste reaktionen kommer det naturligtvis från något enskilt land ofta reaktioner på Schengeninbjudningar.

Men vi ska akta oss noga för att gå för snabbt fram därför att Schengen också omfattar länder utanför EU, det är Norge och andra. Så det är en ganska komplicerad fråga. Man tittade nyligen på denna fråga i en kommitté i EU. Men jag tror inte att man rör sig i riktning mot att ändra de regler som redan gäller. Och det har, som sagt, varit en positiv diskussion som inte på något sätt har varit skadlig för svenska intressen.

Jag vill också till Ewa Björling säga att det inte finns någon splittring i denna fråga. Regeringen är helt samlad, och vi kan försäkra er att grundlinjerna i svensk Mellanösternpolitik ligger fast. Och politiken styrs i hög grad från, hoppas jag, landets stats- och utrikesministrar. Men det finns respekt för riksdagsledamöters möjligheter att agera. Och den respekten vill även jag visa.

Jag vill avslutningsvis säga att jag tycker att den här debatten visar att det finns en känslighet i kontakter med Hamas. Därmed har EU bestämt sig för att ha en avvisande hållning till direktkontakter. Dilemmat är hur vi i ett internationellt politiskt perspektiv ska främja att denna rörelse rör sig i riktning mot moderation och samarbete med omvärlden. Det blir en senare stor utmaning för EU och för världssamfundet.

Den akuta fråga som vi nu har att hantera är den eventuella humanitära kris som kommer och som kan leda till en radikalisering i Hamas, och den kan bli ännu farligare.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på interpellation 2005/06:404 om ambassad i Tunisien

Anf. 14 Utrikesminister JAN ELIASSON (s):

Herr talman! Helena Höij har frågat mig vad jag avser att göra för att ambassaden i Tunis ska kunna öppna igen.

Låt mig mot bakgrund av Helena Höijs inledning i frågan först säga att diplomatiska förbindelser länder emellan självklart inte bryts när en ambassad stänger. Sverige har en Stockholmsbaserad ambassadör för Tunisien. Utrikesdepartementet har regelbunden kontakt med Tunisien. Utrikesdepartementet har regelbunden kontakt med Tunisien. Utrikesdepartementet har regelbunden kontakt med Tunisien. De diplomatiska kontakterna mellan Sverige och Tunisien är frekventa och relationerna goda.

Vår ambassad i Tunisien var en av de myndigheter som stängdes av budgetskäl hösten 2001. Sedan den 1 april i år finns emellertid åter en svensk diplomat på plats i Tunis, placerad på den finska ambassaden, med uppgift att främja svenska intressen. Det innebär bland annat att vår utsände stöder svenska företag på plats och bevakar den ekonomiska utvecklingen i Tunisien.

En ytterligare uppgradering av den svenska diplomatiska närvaron i Tunisien är, med hänsyn till rådande budgetläge, för närvarande inte aktuell, beklagligtvis, vill jag tillägga.

Anf. 15 Tredje vice talman HELENA HÖIJ (kd):

Herr talman! Jag ber att få tacka utrikesministern för svaret. På min fråga vad han tänker göra för att vår ambassad i Tunis ska kunna öppna igen svarar han ganska kort och koncist att en uppgradering av vår diplomatiska närvaro i Tunisien för närvarande inte är aktuell. Men jag tror att han gjorde tillägget: beklagligtvis, som inte fanns i det skriftliga svaret.

Så det är väl ingen som blir förvånad om jag säger att jag är besviken över svaret.

Jag hade för en tid sedan förmånen att leda en delegation från riksdagen till just Tunisien. Då gav företrädare för både Tunisien parlament och dess regering uttryck för sin besvikelse över att Sverige 2001 beslöt att stänga sin ambassad. Jag kunde själv se hur frånvaron av en ambassad och en ambassadör på plats försvårar arbetet för vår ambassadör. Det är väl självklart att de diplomatiska förbindelserna försvagas när man stänger en ambassad, oavsett om det görs av budgetskäl eller inte.

Sedan ambassaden stängdes har till exempel de svenska ministerbesöken och andra politiska högnivåbesök i det närmaste upphört, och den politiska dialogen har minskat såväl i frågor där vi har kritik, till exempel i fråga om MR-frågor, som i frågor där vi står på samma sida, och de är inte så få de heller, till exempel i internationella sammanhang.

Som utrikesministern säkert vet har utrikesutskottet under en längre tid arbetat med ett betänkande om vår relation till den muslimska världen i EU:s grannskapsområde. Betänkandet var klart i mars, och där skriver ett enigt utskott ”att den svenska diplomatiska representationen bör stärkas i den muslimska världen”.

Jag utgår från att utrikesministern delar den bedömning som utrikesutskottet gör. Men mot bakgrund av det svar som jag har fått på min interpellation måste jag ändå fråga utrikesministern vilka slutsatser som han drar av riksdagens ställningstagande i detta betänkande.

Sverige var ett av de första länderna som gav sitt fulla stöd till Tunisien efter självständigheten 1956, och Tunisien var ett av Sidas första programländer. Biståndet har sedan efterhand ersatts med ett bredare samarbete, och Sveriges handel med Tunisien utvecklades länge positivt.

40 år av framgångsrikt svensk-tunisiskt utvecklings-samarbete har också självklart gett upphov till ett omfattande nätverk och goodwill för Sverige. Och vi har kunnat använda vår nära relation till att lyfta fram till exempel bristerna i tunisisk MR-politik.

Herr talman! Jag tycker att det är beklagligt att vi i Sverige, i stället för att än mer aktivt utnyttja de tillfällen som finns att främja förståelse och bygga broar med den muslimska världen i vår närmaste omvärld, har stängt ambassaden i Tunisien, ett land som vi har haft långa och goda relationer med.

Anf. 16 Utrikesminister JAN ELIASSON (s):

Herr talman! Jag vill tacka Helena Höij för denna utmärkta plädering för förstärkta relationer med den islamiska världen, med arabvärlden och

med Tunisien. Jag känner djup sympati med grundbehovet och den inriktning som frågan ger.

Vi har en traditionell vänskap med Tunisien. Arabvärlden behöver just nu kontakter med omvärlden, och vi behöver kontakter med dem. När jag arbetade med Lena Hjelm-Wallén tog vi initiativ till Euro–islam-projektet som visade sig vara väldigt välbetänkt redan på den tiden. Men det visade sig ännu mer angeläget senare.

Det är knapphetens stjärna här och budgetläget som tvingar oss till denna typ av beslut. Vi har haft hårda budgetbehandlingar om ambassader. Och det har varit med vånda och plåga som vi har gett oss in i dessa diskussioner. Som kabinetssekreterare fick jag genomleva detta under 90-talets slut, och 2001 tog vi beslut om att stänga ambassaderna i Kuwait, Peru, Libanon, Vatikanstaten och Tunisien. Det var plågsamt och är plågsamt och påverkar naturligtvis relationer, även om jag vill hävda att vi gör vårt yttersta för att hålla kontakterna vid liv. Vi har en ambassadör ackrediterad som reser dit regelbundet, och vi har tillsatt denna tjänsteman som är placerad på den finska ambassaden och som jag hoppas kan göra en god insats.

Jag hoppas att budgetläget kan bli sådant att vi kan få till stånd den förändring som är önskvärd och som jag är glad över att Sveriges riksdag visar så tydligt. Och jag vill uttrycka min tacksamhet över Helena Höijs ledning av detta delegationsbesök och över att hon väcker en även för mig som utrikesminister angelägen fråga om hur vi ska få de resurser som är nödvändiga för att vara representerade på det sätt som Sveriges riksdag önskar.

Anf. 17 Tredje vice talman HELENA HÖIJ (kd):

Herr talman! Jag tackar utrikesministern för detta debattinlägg. Det känns som om vi ändå har samma grundsyn när det gäller vikten av en ambassad och betydelsen av en permanent närvaro i så många länder som möjligt, men inte minst i ett land som Tunisien. Men det är knapphetens stjärna – jag tror att utrikesministern använde det uttrycket – som har lett till denna situation.

Som jag sade i mitt förra inlägg utvecklades Sveriges handel med Tunisien väldigt länge positivt. Men sedan ambassaden stängdes har den trenden brutits, och nu är den trenden i stället nedåtgående. Som exempel vill jag nämna Sveriges export till Tunisien som enligt SCB har sjunkit från nästan 1,3 miljarder 2001 till mindre än 700 miljoner förra året – och det på en marknad som växer med 5 %. Exporten borde ha kunnat fortsätta att öka.

Ambassaden i Tunisien stängdes av budgetskal, men jag skulle vilja påstå att det egentligen inneburit en ekonomisk förlust för Sverige som helhet.

Precis som utrikesministern säger har vi sedan den 1 april i år ett kontor för att främja näringslivsutbyte i Tunis. Jag hoppas också att detta ska bidra till att utveckla det svensk-tunisiska ekonomiska samarbetet.

Jag skulle också vilja lyfta in den så kallade Barcelonaprocessen i debatten. Den har som mål att skapa ett område runt Medelhavet med fred och stabilitet, delat välstånd och förstärkt samarbete i sociala och kulturella frågor. I samarbetet deltar förutom EU:s medlemsländer också tio Medelhavspartner, däribland Tunisien. Det här samarbetet är unikt ge-

nom sin betoning på gemensamma värderingar, såsom demokrati och mänskliga rättigheter.

Tunisien har varit mycket aktivt i Barcelonaprocessen och var den första av EU:s Medelhavspartner att ingå ett associeringsavtal med EU. Det skedde redan 1998. Och Tunisien har tillsammans med Marocko, Egypten och Jordanien tagit initiativ till ett möte i Agadir 2001 för att visa på sin avsikt att arbeta för en frihandelszon för de arabiska Medelhavsländerna. Det är något som naturligtvis inte bara skulle gynna den ekonomiska utvecklingen i regionen, utan en sådan process skulle också bidra till att underlätta lösningen av de konflikter som finns i området.

Och jag vill igen hänvisa till utrikesutskottet. De skriver i sitt betänkande att Barcelonaprocessen redan nu bidrar till att ge gynnsamma förutsättningar för ekonomisk och demokratisk utveckling bland staterna i södra och östra Medelhavsområdet. Utskottet betonar till exempel vikten av att de nordliga parlamenten prioriterar EMPA, alltså Europa-Medelhavs-partnerskapets speciella parlamentariska församling. Det är något som naturligtvis riksdagen måste ta till sig, men det här visar också på riksdagens betoning av att de nordiska länderna deltar i Barcelonaprocessen.

Ett aktivt deltagande i Barcelonaprocessen från vår sida kräver också bilaterala kontakter och en förtroendefull dialog. Och här är jag tillbaka vid vikten av en väl utvecklad diplomatisk närvaro i Tunisien. Jag är tacksam för utrikesministerns principiella hållning men hade ändå hoppats att han här skulle kunna uttala en mer tydlig ambition för en full diplomatisk närvaro i Tunis. Jag delar nämligen inte utrikesministerns slutsats att det är en ekonomisk besparing.

Anf. 18 Utrikesminister JAN ELIASSON (s):

Herr talman! Jag är tacksam för det här debattinlägget därför att det är den typ av argumentering som jag tycker att vi borde ha lite oftare.

Man ser besparingen ur synpunkten att det gäller förvaltningsanslaget på UD. Det är det som vi har att göra med, och det är det vi har att använda. Det argument som förs fram om att det kan leda till ett antal andra effekter som får effekter för vår handel är tyvärr inte så ofta förekommande i diskussionerna. En ökad diskussion om det här sambandet har jag inget alls emot.

Jag ser att det är väldigt besvärligt att lägga ned ambassader. De är hjärtat i relationer. Jag har gått igenom många traumatiska ögonblick i kontakter med omvärlden i den här frågan. Därför har vi försökt lägga ned, när vi har behövt lägga ned, framför allt på konsulatsidan. Där är det betydligt fler nedläggningar som vi har gjort därför att de går inte in i relationernas hjärta på det sätt som ambassader gör.

Men jag är tacksam för att vi för den här diskussionen om de mer vittgående effekterna och till och med ser det ur ett nationalekonomiskt perspektiv. Det tycker jag är önskvärt.

Sedan vill jag säga att vi har sett den här nedgången i handeln. Jag tror inte att den beror på denna faktor. Det kan hända att det här har haft en marginell betydelse. Men vi har också nu sett att Afrikanska utvecklingsbanken har flyttat till Tunisien, och det var ett av skälen till att vi placerade denna tjänsteman vid finska ambassaden i Tunisien. Det är ett bra exempel, för övrigt, på nordiskt samarbete i vår ambassadnärvaro.

Vi hoppas naturligtvis inte bara att knapphetens stjärna inte ska lysa så starkt som den har gjort utan också att man kan göra en bredare ekonomisk analys av vad ambassadnedläggningar innebär, och jag är tacksam för de bidrag som Sveriges riksdag kan ge härvidlag.

Anf. 19 Tredje vice talman HELENA HÖIJ (kd):

Herr talman! Det verkar ändå som att vi har samma principiella syn på vikten av diplomatisk närvaro. Det är självklart så som utrikesministern antyder, att vi också har det nordiska samarbetet. EU-samarbetet och så vidare gör ju att vi hela tiden måste reformera och utveckla ett sådant här samarbete och ha en regional närvaro.

Jag vet att det har funnits andra sätt med regionala ambassader och annat.

Jag hoppas att utrikesministern, som ännu är ganska ny på sin post, kan se över de här besluten om att stänga ambassaden. Det uppfattas ändå som väldigt negativt och försvårar det diplomatiska arbetet för våra ambassadörer, både rent praktiskt med alla resor och sådant som det innebär och statusmässigt. Att vi inte har en ambassad på plats kräver hela tiden sin förklaring, och det kräver hela tiden att man motiverar. Då är budgetskalet ett ganska svagt motiv i ett land som Tunisien, som jag har varit inne på i mina två tidigare inlägg, där det finns så mycket att vinna på förstärkta diplomatiska förbindelser.

Jag hoppas, utrikesministern, att det inte bara stannar vid vackra ord och ambitioner utan att vi också kan sätta spaden i jorden för det här arbetet.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 2005/06:407 om Sveriges och EU:s agerande för minskat kärnvapenhot och ökad nedrustning

Anf. 20 Utrikesminister JAN ELIASSON (s):

Herr talman! Carl B Hamilton har frågat mig vilka initiativ jag kan tänka mig att ta i frågor som rör Sveriges och EU:s agerande för minskat kärnvapenhot och ökad nedrustning.

Carl B Hamiltons interpellation tar upp en central utrikes- och säkerhetspolitisk fråga, kärnvapenhotet och hållbarheten i det system som det internationella samfundet skapat och under decennier förlitat sig på. Detta är en av ödesfrågorna i världen i dag. Regeringen lägger mycket stor vikt vid dessa frågor.

Förhandlingarna under 1960-talet om icke-spridningsfördraget, NPT, Non-Proliferation Treaty, skedde mot bakgrund av den då pågående kärnvapenkapprustningen mellan supermakterna och risken för att ett större antal länder var på väg eller aktivt övervägde att skaffa kärnvapen. Fyra decennier senare kan vi konstatera att NPT varit framgångsrikt i så måtto att världen i dag har färre kärnvapenstater än vad prognoserna tydde på vid fördragets tillkomst.

Tyvärr är, som Carl B Hamilton framhåller, dagens trend emellertid oroväckande. Nedrustnings- och icke-spridningssystemet är utsatt för de

allvarligaste påfrestningarna sedan NPT:s tillkomst. Vi kan vara på väg in i en ond spiral, där Mellanöstern och Nordostasien följer i Sydasiens spår och fler länder skaffar kärnvapen. Avgörande blir utvecklingen kring Irans kärntekniska program. Mardrömsscenarioet att terroristorganisationer kommer över kärnvapen kan inte heller uteslutas. Kärnvapenstaternas ovilja att nedrusta och genomföra egna åtaganden bidrar till att underminera systemets trovärdighet. Till detta ska läggas att flera av kärnvapenstaterna under senare år gett kärnvapen en mer central roll i sina doktriner och indikerat nya användningsområden.

Carl B Hamiltons fyra frågor återspeglar de svåra problemen och utmaningarna.

Den första frågan, som gäller vad Sverige bland annat genom EU och framför allt EU:s gemensamma utrikespolitik kan göra för att blåsa liv i icke-spridningsfördraget, och den fjärde om nedrustning hänger nära samman.

Först: Vad kan EU göra?

Inför 2005 års översynskonferens om NPT antog EU en gemensam ståndpunkt med ett antal ambitiösa förslag syftande till att förhindra spridning av kärnvapen. Den innehöll också konstruktiva förslag på nedrustningsområdet. Själva NPT-konferensen blev dock ett misslyckande. Det berodde i stor utsträckning på bristande politisk vilja hos centrala aktörer. EU:s roll blev förhållandevis begränsad vid det tillfället.

Jag menar dock att EU borde ha goda förutsättningar att spela en roll som brobyggare inom NPT och bidra till att lägga grunden för konsensus i hela det internationella samfundet. Detta förutsätter emellertid att EU:s två kärnvapenstater är beredda att ta sin del av ansvaret.

När det gäller EU vill jag också nämna dess strategi mot massförstörelsevapen, som Sverige tog initiativ till häromåret. Genom denna bidrar unionen på ett konkret sätt till arbetet mot spridning av massförstörelsevapen.

Sveriges kanske viktigaste uppgift under den närmaste tiden blir att på bästa sätt driva flera av de konstruktiva förslag som lades fram av Blixkommissionen den 1 juni och verka för att dessa får maximalt genomslag. Vissa av förslagen ligger väl i linje med EU:s politik och lämpar sig att drivas av unionen. Två exempel är

1. ikraftträdandet av provstoppsavtalet (CTBT) och
2. ett verifierbart avtal om förbud mot produktion av klyvbart material, alltså plutonium, höganrikat uran, för vapenändamål.

En förutsättning för att vi ska kunna överbrygga de starka internationella motsättningar som finns på kärnvapenområdet är att framsteg görs när det gäller både icke-spridning och nedrustning. Vi kan inte utgå från att EU med två kärnvapenstater på ett effektivt sätt ska kunna argumentera för kärnvapenedrustning. Sverige måste därför fortsatt agera också i andra konstellationer än i EU. Sverige har under ett antal år verkat tillsammans med en grupp länder – Brasilien, Egypten, Irland, Mexiko, Nya Zeeland och Sydafrika – i den så kallade koalitionen för en ny agenda, NAC. Blixkommissionen kan också ses som ett alternativt sätt att arbeta och påverka debatten.

Så till frågan om kärnvapenkappning mellan Indien och Pakistan.

Jag delar i hög grad Carl B Hamiltons oro för den kärnvapenupprustning som pågår i Indien och Pakistan. De båda länderna fortsätter att tillverka kärnvapen och producera klyvbart material för vapenändamål. Varken Indien eller Pakistan har anslutit sig till provstoppsavtalet. Det amerikansk-indiska initiativet, som Carl B Hamilton nämner, skulle även fortsättningsvis ge Indien fria händer att behålla och bygga ut sitt kärnvapenprogram.

Det är viktigt att ytterligare upprustning förhindras genom att Indien och Pakistan upphör med att producera klyvbart material för kärnvapen. I avvaktan på ett multilateralt avtal om produktionsförbud kan förslaget från Blixkommissionen om att samtliga länder med kärnvapenkapacitet – bland annat då Indien, Pakistan och Kina – gemensamt inför ett moratorium vara en framkomlig väg. Därigenom skulle dessa tre länder också inlemmas i vad som skulle kunna bli början till ett regionalt arrangemang. I nästa steg borde de tre ansluta sig till provstoppsavtalet.

Till sist frågan om Irans kärntekniska program och EU:s roll.

Som jag framhöll när Iranfrågan diskuterades här i kammaren den 25 april pågår ett kontinuerligt samråd inom EU om hur unionen ska kunna påverka Iran. Den så kallade EU-3-gruppen – Frankrike, Storbritannien och Tyskland – med stöd av EU:s höge representant Solana har gått i spetsen för EU:s och det internationella samfundets ansträngningar i tre år. Sverige och övriga EU-länder är engagerade genom täta och regelbundna diskussioner och samordning i frågan. Hela EU står bakom detta arbete och de nu aktuella försöken att påverka Iran genom en kombination av incitament och säkerhetsrådets möjlighet att besluta om sanktioner. För att komma till rätta med sitt trovärdighetsproblem måste Iran förmås ta de steg som omvärlden bedömer nödvändiga.

Det är mycket positivt att USA nu är berett att delta i direkta samtal med Iran. Detta kräver att Iran fryser sin verksamhet för anrikning av uran. Det är min förhoppning att Iran utnyttjar denna möjlighet att föra oss närmare en diplomatisk lösning.

Till slut är det regeringens uppfattning att EU bör fortsätta att hålla ihop sin position och därmed bidra till att det sätts bred internationell press på Iran att agera konstruktivt. Sverige verkar för detta inom EU. Iranfrågan är svår att lösa, men EU-3 och Solana har hittills arbetat engagerat och målmedvetet. Det finns all anledning att fortsätta de pågående ansträngningarna.

Anf. 21 CARL B HAMILTON (fp):

Fru talman! Tack, utrikesministern, för svaret. Som utrikesministern sade är detta en central fråga, och den kommer att finnas med under en överskådlig tid. Det gör det desto mera angeläget enligt min mening att ha en ganska bestämd och genomtänkt långsiktig strategi för hur man ska agera beträffande nedrustnings- och icke-spridningsfrågorna.

En av mina utgångspunkter är att Sverige är medlem av den europeiska unionen. Vi var tillskyndare av den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken. Vi har upptäckt och erfarit att den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken är bra för Sverige, för svenska värderingar och egenintressen på ett sätt som jag tror inte alls var uppenbart när vi blev medlem i Europeiska unionen. De farhågor om bundenhet och inskränkt handlingsfrihet i utrikespolitiken som fanns före medlemskapet

har i praktiken visat sig vara överdrivna. Kraven på ständiga ställningstaganden i mycket fler frågor än förr när vi inte var medlem underskattades. Därmed underskattades också Sveriges inflytande i den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken.

Däremot menar jag att risken för en förlorad profil i utrikespolitiken, kanske under bördan av att hela tiden behöva ta ställning i så många frågor i flödet av frågor i utrikespolitiken inom EU, har visat sig mera berättigad. Därför menar jag att Sverige inom den europeiska unionen ska försöka exploatera den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken som en hävstång för vissa intressen och värderingar. Jag menar att just det här ämnesområdet – jag vill inte säga att det lämpar sig särskilt väl för det – är så angeläget att vi bör göra detta. Vi bör göra detta till ett av de ämnesområden som vi ständigt återkommer till, tjuvar om och prioriterar inom EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik – även naturligtvis med hänsyn tagen till det som utrikesministern sade, att vi har två kärnvapenmakter inom den europeiska unionen, men icke desto mindre.

När jag ställde den här interpellationen var naturligtvis bakgrunden att jag visste att Blixkommissionen skulle lägga fram sin rapport den 1 juni. Låt mig göra klart att i en alliansregering skulle Folkpartiet inom utrikespolitiken göra just det jag har sagt, nämligen prioritera initiativ som syftar till att förverkliga Blixkommissionens rekommendationer för nedrustning och icke-spridning av massförstörelsevapen. Vi ställer oss bakom Blixkommissionens rapport och inte minst, som jag nämnde, att vi ska använda vårt EU-medlemskap på ett mer systematiskt och genomtänkt sätt än vad Sverige har gjort hittills för den typen av frågor och för att förverkliga den typen av rekommendationer som Blixkommissionen har fört fram.

Blixkommissionens mål är bland annat förbud mot kärnvapenprov, att stater som har kärnvapen ska minska sitt innehav och sluta producera plutonium, höganrikat uran, för kärnvapen och därmed även minska risken för att terrorister skulle få möjlighet att använda kärnvapen eller tillgång till kärnvapen. Därmed ligger det här ganska väl i linje med det arbete som nu är mycket aktivt inom Europeiska unionen och där det finns ett stort intresse bland många länder att motverka terrorism. Där har de visat sin handlingskraft och förändringsvilja på ett helt annat sätt än på många andra politikområden under de senaste åren.

Jag ber att få återkomma till de specifika frågorna om Iran och Nordkorea samt Indien och Pakistan i nästa omgång.

Anf. 22 Utrikesminister JAN ELIASSON (s):

Fru talman! Jag välkomnar möjligheten att här i riksdagen få diskutera de här frågorna, som i hög grad är både centrala och, som Carl B Hamilton framhåller, långsiktiga och där elementen hänger samman.

Det finns olika forum där Sverige kan bedriva nedrustnings- och icke-spridningsfrågorna. De traditionellt använda är naturligtvis FN och nedrustningskommissionen där det för övrigt finns ett intressant förslag i Blixkommissionens rapport, nämligen att man bör fastställa arbetsordningen med två tredjedels majoritet, inte med konsensus, vilket har förlamat dess arbete. Det förslaget, tycker jag, kan tas på djupt allvar. Jag kommer att titta på det med, om det tillåts, två hattar både som svensk utrikesminister och som president i FN:s generalförsamling.

Sedan har vi andra forum. Vi har koalitionen för en ny agenda, som har visat sig väldigt användbar, inte minst i samband med förra icke-spridningsöversynen. Den debatt som kommer att växa fram kring Blix-kommissionens rapport och själva idén om kommissionen är ytterligare ett sätt att sätta fart på nedrustnings- och icke-spridningsdebatten. Det är utan tvekan en brist att vi misslyckades i icke-spridningsgranskningen i maj förra året och att vi i deklARATIONEN vid toppmötet inte fick någon text i de här frågorna.

Det är självfallet en brist, som både generalsekreteraren i FN och jag själv i min andra kapacitet har understrukit flera gånger.

Sedan har vi frågan om hur vi mycket vi kan göra i EU. Vi har varit drivande inom EU och vi vill att EU ska göra mer. Anna Lindh tog initiativet 2002 till att utveckla vår politik om massförstörelsevapen. Men det är, som också Carl B Hamilton håller med om, inte helt lätt när två medlemmar i EU också är kärnvapenstater och har ett annat perspektiv på dessa frågor.

Det handlar nu ytterst om att värna icke-spridningsfördraget. Det här är ett tecken på hur svag situationen är nu. Vi har nedrustningssidan och en oklarhet om ifall man ska börja testa, och kanske gå upp i rymden med kärnvapen. Icke-spridningsproblemen kommer vi till senare, antar jag, i den fortsatta diskussionen. Det handlar också om fredlig användning av kärnenergi, som också är en del i spridningsavtalet.

De här tre elementen måste bevaras på ett sätt som motsvarar dagens värld. Det är väl just den debatten vi måste föra. Den är kortsiktigt nästan dramatiskt men också långsiktigt oerhört viktig och kanske avgörande för internationell politik.

Jag välkomnar i hög grad den diskussionen och hoppas att EU kan spela en viktig roll framöver och att vi kan få samsyn. Jag delar helt synen på att vi ska stärka EU:s gemensamma utrikespolitik.

Jag var på ett utrikesministermöte förra helgen och drev i hög grad mina intryck från New York och FN, där många länder utanför Europa ser EU som en viktig kraft på både det politiska och det ekonomiska området. Vi ska värna den möjligheten att utveckla EU:s globala profil.

Anf. 23 CARL B HAMILTON (fp):

Fru talman! Jag har inte så mycket att anföra emot det som utrikesministern sade beträffande Europeiska unionen som jag ska fokusera på här.

Men det finns något som förvånar mig i sammanhanget. Det är riktigt, det som utrikesministern sade om Anna Lindhs initiativ. Men det finns ju ett annat spår också, nämligen de nya medlemsländerna, utvidgningen av EU och den oro som finns för terrorism och internationell kriminalitet över huvud taget. Som jag sade kan man beskylla den europeiska unionen för tröghet och ineffektivitet i många sammanhang, men i frågan om att skydda medborgarna mot internationell brottslighet och terrorism har man ändå visat en handlingskraft som är större än på de flesta andra områden sedan den 11 september och inte minst sedan Madridbomberna.

Jag undrar om man inte skulle kunna försöka ta delar av problemen och rekommendationerna och passa in dem i det mönstret för att försöka driva det här inom den europeiska unionen. Jag säger inte att det är lätt;

ingenting är lätt i det här sammanhanget. Men jag tror ändå att det skulle vara en möjlighet.

Den andra frågan – knäckfrågan – är som utrikesministern sade för närvarande utvecklingen i Iran. Det finns ett antal glädjeämnen därvidlag, inte minst den ändrade amerikanska hållningen när det gäller att gå in i en genuin diskussion med Iran om dessa frågor. Man får hoppas att Iran är berett att göra sammalunda.

Man kan notera bara genom en blick på kartan att både Pakistan och Indien är grannländer. Vi har också Afghanistan i regionen. Européerna är ju redan mycket starkt engagerade i fråga om att få en lösning på frågan Iran. Vi är också mycket engagerade i Afghanistan. Vi har gamla – förvisso delvis koloniala – band med Indien och Pakistan, men vi är redan som världsdela, som den europeiska unionen som organisation och som de europeiska länderna engagerade i regionen.

Jag vet inte, men det vore intressant att höra om utrikesministern kan utveckla huruvida man kan använda EU som en mer aktiv aktör även i frågan om Indien och Pakistan. Man bör inte lämna det till andra aktörer i resten av världen.

Anf. 24 Utrikesminister JAN ELIASSON (s):

Fru talman! Det är en intressant vinkling som Carl B Hamilton pekar på här, framför allt att man kan aktivera debatten med utgångspunkt i faran för terrorism. Jag tror att det är den vinkling som gör att man kan få ytterligare fart på arbetet i EU och det gemensamma arbetet med nedrustning och icke-spridning.

Här tror jag att det är viktigt att komma ihåg att vi ska värna den kapacitet som finns i Europa, inte minst i Sverige, när det gäller B- och C-vapen – biologiska och kemiska vapen. Det man har sysslat med i Umeå är oerhört uppskattat internationellt. Den kompetensen är det viktigt att vi bevarar.

Jag tror att vi måste fortsätta att ha en hög kapacitet om vi ska bevara vår trovärdighet i diskussionen om massförstörelsevapen. Jag tror att just kopplingen mellan massförstörelsevapen och terrorism är en utgångspunkt för en kanske ny diskussion inom EU om vilken roll vi kan ha framöver. Där kanske de två kärnvapenstaterna i EU inte behöver ha skiljaktiga uppfattningar.

Jag håller med om att Iranfrågan har varit en fråga där EU har visat en hög profil. Det är ingen slump att en person som besöker Iran i dessa dagar, tror jag, är Javier Solana. Han presenterar det förslag och det paket som nu kan få avgörande internationell politisk betydelse för iranierna. Det har förhandlats först mellan de tre och mellan Kina, Ryssland och USA och det har lett till ett gemensamt förslag där det senaste inslaget är ett välkommet amerikanskt deltagande i arbetet med beredskap att indirekt föra en dialog med Iran. Jag tror att det är en viktig komponent om detta nu ska lyckas.

Vi hade under utrikesministermötet i Österrike förra helgen en mycket intressant diskussion. Jag antydde redan tidigare, i den tidigare debatten, att Iranfrågan var en mycket viktig diskussion. Medlemskretsen gav naturligtvis de tre och Solana starkt stöd i det här arbetet, och hade en bra diskussion. Jag tyckte att den pekade i riktningen mot att EU kan vara en aktör i fullständigt centrala frågor för världspolitiken.

Nu får vi se vad som händer i form av den iranska reaktionen och om det här förslaget, som huvudsakligen handlar om morötter, också kommer att behöva övergå i diskussioner om piskan – *carrots and sticks*. Jag hoppas att vi får en positiv utveckling. Alternativet militär konfrontation är ett skräckscenario som ingen vill möta.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 2005/06:359 om bombningar i Irak

Anf. 25 Utrikesminister JAN ELIASSON (s):

Fru talman! Mariam Osman Sherifay har frågat mig om den svenska regeringens inställning till USA:s agerande i Irak samt till FN:s roll i landet.

Det är redan känt att den USA-ledda koalitionen militära invasion i Irak saknade stöd i säkerhetsrådet och att Sverige ansåg att invasionen stred mot folkrättens våldsförbud. Sveriges linje är väl känd.

Nu befinner vi oss i en ny situation. I resolution 1546 i juni 2004 välkomnade FN:s säkerhetsråd avslutandet av ockupationen av Irak och återupprättandet av den irakiska suveräniteten.

Genom denna resolution fick också den multinationella styrkan ett mandat från FN:s säkerhetsråd att bidra till upprätthållandet av säkerhet och stabilitet i Irak, på begäran av den irakiska övergångsregeringen. Samtidigt fortsätter ansträngningarna att bygga upp de inhemska säkerhetsstyrkorna.

Som alla vet är säkerhetssituationen i Irak mycket allvarlig. I stort sett dagliga attacker drabbar, som vi ser, både civila, säkerhetsstyrkor och anhängare av olika religiösa inriktningar. Olika militanta grupper ligger bakom detta våld, vilket utgör det främsta hotet mot den irakiska civilbefolkningens säkerhet och välbefinnande.

Den irakiska övergångsregeringen har i stor utsträckning fått förlita sig på den multinationella styrkan för att försöka bekämpa de grupper som ligger bakom våldshandlingarna. Den svenska regeringen förutsätter att alla väpnade aktioner som genomförs av den multinationella styrkan baseras på full respekt för de mänskliga rättigheterna och den humanitära rätten. Oproportionerlig våldsanvändning är inte bara förbjuden enligt folkrätten – den riskerar dessutom att öka motsättningarna i Irak.

Det finns ett absolut förbud mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling i folkrätten. Sverige har vid flera tillfällen krävt att de som befins skyldiga till brott i samband med väpnade aktioner i Irak ska ställas till ansvar. Sverige kommer även i fortsättningen att i samtal med företrädare för de länder som bidrar med trupp till den multinationella styrkan framhålla nödvändigheten av att respektera folkrätten.

Irak är en av de stående frågorna i vår dialog med USA, och förhållandena i landet diskuteras löpande med företrädare för den amerikanska administrationen. Den folkrättsliga dialogen mellan Sverige/EU och USA, som rör respekten för mänskliga rättigheter och den humanitära rätten, har intensifierats de senaste månaderna. Regeringen välkomnar detta och deltar aktivt i dialogen, både bilateralt och via EU.

Mariam Osman Sherifay frågar också om FN:s roll i Irak. Regeringen anser att FN har en viktig roll att spela. Organisationen har en särskild ställning och en unik möjlighet att agera med legitimitet och opartiskhet i landet. Behoven i Irak är utan tvekan stora och mångfasetterade. Insatser behövs för att på kort sikt förbättra säkerhetssituationen men också för att bygga upp demokratiska institutioner som kan garantera en mer långvarig stabilitet. FN har hittills fokuserat sin verksamhet på att stödja den politiska och konstitutionella processen i Irak, inklusive stöd till att hålla allmänna val, främja nationell försoning, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer. FN har också bidragit med humanitär hjälp och till återuppbyggnadsarbetet i landet.

Den rådande säkerhetssituationen har begränsat FN:s möjligheter att agera. För att FN ska kunna verka på ett så aktivt sätt som möjligt i Irak bidrar Sverige med medel till skydd av FN:s personal. Sverige stöder också FN:s arbete genom bidrag till FN:s och Världsbankens fond för samordning av det internationella stödet till återuppbyggnaden och utvecklingen i Irak.

Avgörande för den långsiktiga stabiliteten och säkerheten i Irak, och därmed även för FN:s möjligheter att verka i landet, är att den demokratiska processen konsolideras på ett sätt som inbegriper alla politiska grupperingar i Irak. Regeringsbildningen är nu avslutad med undantag för tre ministerposter som tills vidare innehas av premiärministern och hans två vice premiärministrar. Förhoppningen är att den nybildade samlingsregeringen nu kan motverka den politiska och etniska splittringen och stävja det sekteristiska våldet i Irak.

Anf. 26 MARIAM OSMAN SHERIFAY (s):

Fru talman! Tack, utrikesministern, för svaret. Jag vill med hjälp av denna interpellationsdebatt belysa det som händer i Irak. Alltsedan ockupationen av Irak påbörjades har det pågått en terror mot landets civilbefolkning. Människor tvingas bort från sina hem och lever som flyktingar i sina egna städer. El och vatten fungerar väldigt dåligt eller inte alls. Städer i Irak är ett slagfält med amerikanska trupper, miliser, motståndsmän, maffia och poliser.

Falluja, Tal Afar, Hadithah och Al Qaim är namnen på några städer där amerikanska trupper bombat och lämnat efter sig stor förödelse och många skadade och döda civila.

Fru talman! Iran–Irak-kriget och Gulfkriget drabbade barnen i Irak på olika sätt. Perioden av FN-sanktioner förvärrade situationen. Upp till 200 barn dog varje dag.

Fru talman! För två månader sedan bjöd jag två irakiska medborgare till riksdagen, doktor Entisar Ariabi, chefen för den farmaceutiska avdelningen vid universitetet Al Yarmouk i Bagdad, och Muhammed Tareq, chefen för studiecentret för mänskliga rättigheter och demokrati i staden Falluja. De vittnade om vad som verkligen händer i Irak och i de irakiska städerna. Det var hemska vittnesmål vi fick ta del av och vidriga bilder vi fick se. Det var bilder på skadade barn. En del var skadade för livet.

Doktor Entisar berättade om den stora bristen på elementär utrustning för sjukvård, som smärtstillande medel, sterila operationsmiljöer och mediciner. Hon berättade om hur sjukhusen tvingas att använda åsnekärror som ambulanser. Hon berättade om hur epidemier härjar, kolera,

polio och tbc. Hon berättade om sönderfallna avloppssystem som förstör dricksvattnet. Hon berättade om gravida kvinnor som är undernärda och hur de inte vågar åka till sjukhusen för att förlösas eftersom säkerhetsläget är alldeles för farligt. Senast i onsdags, fru talman, sköts två kvinnor ihjäl av amerikanska soldater, en mor och hennes gravida dotter. De var på väg till förlossningskliniken i Samarra.

Muhammed Tareq, som arbetar med människorättsfrågor i Falluja, vittnade om förödelser i sin egen stad. Han berättade om hur fallujaborna år 2003, för att rädda civila liv och egendom, beslöt att samarbeta med amerikanerna och gick med på att bära ID-kort som utfärdades av marindivision 101. Fallujaborna trodde att dealen med amerikanerna skulle göra livet lättare för dem, men sedan infördes det utgångsförbud redan från kl. 19. Enligt de amerikanska trupperna var det nödvändigt för att förhindra terroristverksamhet. Då sökte fallujaborna sig till den amerikanska befälhavaren för att beklaga sig. De tyckte att tiden för utgångsförbudet drabbade dem väldigt hårt. Men det amerikanska befälet mötte människorna med attityden: *All are terrorists!*

Fru talman! Den stora förödelse som sedan skedde i staden Falluja när amerikanska trupper jagade efter misstänkta terrorister tog jag upp i en tidigare interpellationsdebatt. Jag ska inte upprepa det i dag.

Men Muhammed Tareq berättade också om hur bombattentatet mot moskén i Samarra har ökat spänningarna mellan de shiitiska och sunnitiska grupperna och sade att frågan om vem som genomförde sprängningen ännu är obesvarad.

Min fråga är: Kommer vi någonsin att få veta vad som händer i Irak?

Anf. 27 EWA BJÖRLING (m):

Fru talman! Jag vill börja med att säga att jag var i Irak för en dryg månad sedan. Jag reste runt där och träffade kurder, sunnimuslimer och shiamuslimer. Jag skulle vilja berätta lite grann om den bild jag fick. Den är delvis väldigt annorlunda mot den som vi ser i svenska, europeiska och amerikanska medier.

Där var man väldigt positiv. Man insåg att det handlade om att skapa ett enat Irak. Alla kämpade för att få en riktig regering. Och som utrikesministern sade är det bara ett fåtal poster som återstår nu för att man ska få det. Jag ställde framför allt frågan: Hur ser ni på ockupationen av Irak?

Den generella bilden av kurderna var att de över huvud taget inte ville kalla det för ockupation, utan de sade att man hade befriat Irak.

Shiamuslimerna tyckte snarare att man hade befriat Irak från Saddam.

Sunnimuslimerna i sin tur förstod nu vad det här handlade om, hur förfärlig Saddam faktiskt hade varit mot shiamuslimer och kurder. Det är någonting som vi inte får höra annars i dag.

Jag tycker att det var viktigt att säga detta. Jag blev själv väldigt förvånad. Jag tycker också att det vore rättvist av Mariam Osman Sherifay att ge hela bilden och också tala om vad som hände i Halabja och vilka fruktansvärda saker Saddam har gjort innan detta. Detta säger jag utan att på något sätt försvara det som USA gör.

Man är också väldigt öppen med att tala om vad det är man faktiskt behöver från omvärlden, nämligen att det irakiska folket hungrar efter att lära sig mer om demokrati. Alla jag träffade där, både kvinnor och män,

sade verkligen: Kom hit och hjälp oss! Vi vet inte hur man gör för att få demokrati. Det är vår riktigt svaga punkt.

Det sade alla tre grupperna, just därför att alla tre grupperna nu också verkligen vill ha en enad regering i Bagdad. Man ser dessutom hur kurderna faktiskt har gått ihop för att kunna vara tillsammans i Bagdad.

Jag tycker att vi i Sverige, där det finns väldigt många exilirakier, borde ha ett extra stort ansvar att faktiskt bidra till att skapa mer demokrati i Irak och att lära ut demokrati, för det är vi bra på. Jag vet att vi har gett 400 miljoner under tre år i svenskt bistånd till Irak just för att stärka demokrati, rättsväsende och så vidare, men att det tyvärr går väldigt trögt.

Anledningen är att vi, naturligtvis sagt med all respekt, talar om säkerhetsläget. Det är omöjligt att arbeta i Irak. Och jag håller med om det fullständigt: I Bagdad är det omöjligt att arbeta i dag därför att säkerhetsläget ser ut som det gör. Det är också därför vi inte har en egen ambassad där. Säkerhetsläget gör att det skulle kosta fruktansvärda summor för närvarande. Jag har hört nämnas summor runt 150 000 per dygn – bara för säkerheten.

Det jag undrar är: Varför är vi då inte mer flexibla där och arbetar i andra delar av Irak, till exempel i södra Irak och norra Irak? Man kan ju också få människor som är i Bagdad att ta sig till andra delar, just för att kunna tänka mer demokrati. Varför ser vi inte de andra delarna av Irak som bra demokratiska exempel ändå och försöker uppmuntra dem tydligare? Det vill jag fråga utrikesministern.

Anf. 28 YVONNE RUWAIDA (mp):

Fru talman! Jag tänker inte gå in i en diskussion om det som har hänt i Irak tidigare, utan jag tänker fokusera på den situation som man ser i dag och ställa en del frågor kring vad vi kan göra för att skapa en människovärdig situation i dagens Irak.

Jag säger inte det här för att vara kritisk, men vi måste ställa oss frågan: Var har man från omvärlden och FN misslyckats när det gäller att bygga trygghet, säkerhet och fungerande ekonomi i Irak? Vad är det som gör detta?

Säkerhetsläget kan man diskutera ur många perspektiv. Jag vet att i många olika delar av Irak är en av anledningarna till att människor inte går till jobbet helt enkelt bristen på el. Fungerar inte elen så kan man inte gå till sitt jobb. Elförsörjningen i Irak, ett mycket stort land, är väldigt storskaligt uppbyggd. Tänk om man kunde göra insatser från omvärlden liksom man gör i annat internationellt arbete, till exempel i Afrika, genom att bygga självförsörjning av el i byar och i städer, så att man inte är så beroende när de stora avbrotten kommer och så att man inte är lika sårbar för olika militanta gruppers attacker. Då skapar man trygghet.

En sak som Irak som land faktiskt passar väldigt bra för är solceller – solceller som elförsörjning. Men i Irak tänker alla olja. Man tror på olja. Men solceller skulle kunna vara någonting som kan bidra till att bygga självförtroende och stabilitet i byar och städer.

Jag tror att man måste tänka på det här planet ur många olika perspektiv. Jag tror också att omvärlden måste ta ett lite större ansvar än man har gjort. Man har tagit ansvar, men man kanske måste ta ett större ansvar. Man måste kanske tänka på det man gjorde efter andra världskri-

get i Tyskland. Man hade en Marshallplan. Man satsade stort på återuppbyggnad och på solidaritetsfonder. Man hade stora fonder, som fortfarande finns kvar i Tyskland, där tyska företagare kunde söka pengar för att bygga upp landet. Man skulle kunna göra så i större utsträckning. Sedan vet jag att det största problemet i Irak inte är tillgången till pengar. Det är mer så regionalt – inte i hela Irak.

Vi bör alltså tänka lite mer på hur vi kan bygga starka sociala strukturer på fler och fler ställen. Det är bara underifrån som vi bygger stabilitet och trygghet.

Sedan har vi problemet med det mångkulturella Irak. Hur ska man bygga demokrati i ett land där man inte har haft demokrati? Man har haft klantänkande. Klantänkande har också en del av demokrati och dialog – det ska man inte glömma bort. Man har en dialog även i ett klansamhälle – inte som vi känner till den, men den, det positiva, ska man bygga på.

Vi har ett mångkulturellt samhälle, och vi har en grogrund för konflikter. Det här är någonting som kan vara svårt att hantera. Det blir inte lättare när vi har en ockupationsmakt.

Jag har sett ockupationsmakt på nära håll. Ockupationsmaktens militär har ofta väldigt svårt att skapa stabilitet, speciellt om det är unga män som är inblandade. Det är så att när man är en ockupationsmaktsmilitär så blir man rädd för omgivningen, och man kan ha tendenser till att se ned på de människor man ska skydda. Det är det vi ser resultatet av i Irak och på de ockuperade palestinska områdena. Jag har sett det på många olika sätt. Hur ska man jobba mot sådant? Det är svårt att vara en god ockupationsmakt. När det gäller hur man ska jobba mot sådant har jag ibland sagt så här: Ska man ha en ockupationsmakt så ska man hellre ha äldre, erfarna poliser, människor med lite mer livserfarenhet än unga soldater, som är räddare och som kanske inte har den livserfarenhet som krävs för att möta de situationer som man möter.

Anf. 29 Utrikesminister JAN ELIASSON (s):

Fru talman! Jag är tacksam för att vi får in verkligheten i riksdagens salar genom att vi får ögonvittnesrapporter, direkta och indirekta, från Irak. Jag har själv tillbringat oerhört mycket tid i Irak. Under en tioårsperiod besökte jag Irak regelbundet när vi ägnade oss åt medling i Iran–Irak-kriget, Olof Palme, jag och den FN-delegation som följde med. Jag är den förste att säga hur otroligt medkännande jag tycker att vi ska känna oss gentemot det irakiska folket, som har fått betala ett så oerhört högt pris: en fruktansvärd diktatur, ett våldsamt och grymt krig, sedan fortsatt förtryck under Saddam Hussein, en Kuwaitinvasion som satte landet under sanktioner, misär och sedan en befrielse, naturligtvis, då Saddam Hussein försvann från scenen, men en situation efter detta mer akuta krigsläge som blivit allt sämre och i vissa delar av landet lett till kaotiska förhållanden och naturligtvis oerhört stora säkerhetsproblem.

I landet har också samlats personer från olika terrorgrupper som sett en möjlighet att bekämpa inte minst USA på plats. Detta har skapat en oerhört svår situation, och vi ser med sorg på dessa bilder som kommer från Irak av de trupper som vill införa demokrati och ge Iraks folk en chans att få en framtid i värdighet. Vi ser hur den rädsla som finns hos amerikanska soldater kanske lett till övergrepp. Jag vill inte föregripa utredningarna som nu pågår både på amerikanskt håll och på irakiskt håll

om vad som kan ha förevarit, men bilderna är tillräckligt ruskiga för att inte ge stor oro. Jag vet att det förekommer en mycket aktiv debatt, inte minst i USA, om detta, och jag hoppas att den här utredningen har genomförts på ett grundligt sätt och att de som kan finnas ansvariga kommer att ställas till svars, på samma sätt som vi fick se och hoppas få se ytterligare i Abu Ghraib-fallet.

Detta visar de krafter som utlöses, den brutalisering som krig innebär och vad som händer när nervösa unga soldater befinner sig i en miljö som de inte är vana vid. Här finns ett stort behov av att också föra samman folk och minska kulturklyftor som finns.

Låt oss komma ihåg att det inte råder en ockupationssituation nu. Resolution 1546 innebär en inbjudan från irakiska regeringen och att truppena finns där av säkerhetsskäl.

Men självklart är det så att icke muslimsk militär närvaro har den effekt som vi ser dagligen, och målet måste naturligtvis vara en starkare irakisk komponent också för säkerhetssituationen i landet liksom givetvis en ökad internationell roll. Där tror jag att FN, och även EU, kan ha en roll att spela.

När det gäller den svenska närvaron i Irak är Olof Palmes Internationella Centrum aktivt i den kurdiska regionen. Vi stöder FN:s arbete i hela Irak med upp till 90 miljoner kronor årligen, och i vårt eget program lägger vi stor vikt vid barnens situation. Vi stöder även kapacitetsutvecklingen för elministeriet, apropå flera frågor som kommit upp här.

Vi önskar att alla ska verka för den situation som finns i norra Irak, så att den kan bli möjlig även i övriga delar av landet. Nu är det oroligt i södra Irak; i Basraregionen är det mycket besvärligt. Det kurdiska området är ett exempel på vad som kan göras under fredliga omständigheter, och det bör uppmuntras på alla sätt. Vi får se om vi kan stärka vår närvaro där ytterligare.

Anf. 30 MARIAM OSMAN SHERIFAY (s):

Fru talman! För några dagar sedan, den 31 maj, kom nya hemska uppgifter, som någon nämnde tidigare. Samhället Hadithah jämförs nu med det vietnamesiska Song My under Vietnamkriget. Två som överlevde massakern trädde fram i tv-kanalen al-Jazira. En sjuårig flicka, Iman Walid, berättade för tv-reportern hur hon såg sin far och andra familjemedlemmar dödas av amerikanska soldater i deras eget hem. Heba Abdalla berättade detaljerat hur amerikanska soldater grymt dödade hennes man och resten av familjen.

Intervjun och bilderna på de döda visades över hela världen. Bland de döda fanns flera barn, barn med synliga spår av skottskador i de små kropparna. Visst, vi har även tidigare sett fruktansvärda bilder från Irak. Vi har sett bilder på lemlästade, skadade, dödade, torterade från det ökända Abu Ghraib-fängelset. Det verkar som om vi börjar bli immuna mot de bilder som vittnar om det fruktansvärda som sker i Irak.

Fru talman! Det som hände i staden Hadithah måste utredas. Vittnesmålen tyder på att de amerikanska soldaterna gick bärsärkagång i staden för att hämnas en dödad kamrat genom att utplåna hela familjer – 24 personer dödades. Om misstankarna besannas rör det sig om den amerikanska militärens värsta övergrepp sedan invasionen av Irak. Jag menar att detta angreppskrig, som skett i strid mot folkrätten och utan

säkerhetsrådets stöd, måste få ett slut. Ingen vettig människa kan längre blunda för vad som försiggår i Irak.

I går fick jag en appell från Muhammed Tareq, chefen för Studiecentret för mänskliga rättigheter i Falluja. I den ber han omvärlden om hjälp för att stoppa amerikanska terrorhandlingar mot irakiska civila. Tareq kräver att en specialrapportör tillsätts för att utreda det som hände i Ishaqi och Hadithah. Jag förenar mig med Muhammed Tareq och ställer följande fråga till utrikesministern:

Är Sverige berett att i FN:s nya råd för mänskliga rättigheter, som sammanträder den 19 juni, ta upp de allvarliga övergreppen i Irak och verka för att det tillsätts en särskild rapportör för mänskliga rättigheter i Irak? Detta krav ställs nu av Iraks rättsaktivister. En sådan rapportör fanns under hela 90-talet och fram till 2004.

Anf. 31 EWA BJÖRLING (m):

Fru talman! Vilka är det i dag som står för terrorn i Irak? Jag skulle vilja säga att de dagliga bombningar av moskéer som vi hör talas om främst drabbar shiamuslimers moskéer. De utförs framför allt av sunni-muslimska besvikna bathpartister som förlorat makt. Jag är övertygad om att det kommer att fortgå ett tag till, oavsett om det kommer en irakisk regering eller inte. Det är ingenting som snabbt kommer att försvinna. Ju fortare en fulltalig regering som själv kan styra kommer på plats, desto bättre är det.

Vid mitt besök i Irak frågade jag de olika grupperna om de amerikanska styrkornas närvaro. Alla sade att det naturligtvis inte är någon önskedröm att de amerikanska styrkorna finns där, men de finns faktiskt där med irakiskt mandat. De sade också att de inte hade kunnat bli av med Saddam utan att USA gick in. Fortfarande tycker även jag att det är viktigt att kritisera USA för de övergrepp som skett – absolut. Jag vill vara tydlig med att säga det.

Återigen skulle jag emellertid vilja vända på det hela lite grann, tänka positivt och fokusera på framtiden för att vi ska kunna få ett demokratiskt Irak. Det innebär att USA då också kan dra sig därifrån.

Utrikesministern säger att Olof Palme-centrumet är aktivt i den kurdiska regionen. Jag vet att de har ett kontor där, men aktiva är de inte alls för närvarande. Det har inte hänt någonting på fem månader, vilket jag själv fick höra när jag var där på besök. Man säger också att problemet många gånger är att det blir för mycket i Kurdistan och för lite i övriga Irak. Jag kan inte riktigt se det hela så, utan i stället behövs mer flexibilitet. Arbeta då i de säkra delarna, men bjud in folk också från övriga Irak!

Anf. 32 YVONNE RUWAIDA (mp):

Fru talman! Jag tycker att det är en mycket bra idé att ha en rapportör för de mänskliga rättigheterna i Irak. Det vore bra om Sverige skulle driva den frågan. Det är också viktigt att driva frågan om vilken typ av stöd vi ger till Irak. Vi ska kanske både ge mer stöd än i dag och försöka inrikta oss på ökad självförtroende, till exempel genom att ge stöd för solceller, lokal elförsörjning, och att bygga upp starka sociala indikatorer i olika delar av Irak. Jag skulle vilja veta hur det förhåller sig med det.

Problemet har egentligen inte varit pengar – utom i vissa regioner, ja – utan problemet är fortfarande bristen på stabilitet, säkerhetssituationen.

Vad gäller oljan är det inte enbart en fråga om ett storskaligt elförsörjningsproblem utan det handlar också om att det kring oljan finns konflikter. I vissa delar av Irak vill en majoritet äga oljetillgångarna, och ju mer man kan flytta fokus på att bygga upp stabiliteten, bygga upp ekonomin, desto mer tror jag att konflikten kring oljan bland irakiska grupper i Irak kan minska. Jag tror alltså att det är viktigt att titta på vilka strategier som kan användas för att bygga upp den typen av stabilitet.

Jag tror vidare att den internationella närvaron är problematisk. Det var ett misstag att lösa upp den irakiska armén. Irak är ett stort land, och det är svårt att ha kontroll genom militären. Det var ett feltänk. Nu kan vi inte gå tillbaka i tiden, och frågan är därför hur vi ska agera framöver. En rapportör för mänskliga rättigheter tycker jag är bra, men det är också viktigt att försöka se till att irakierna så snabbt som möjligt får egenkontroll i landet, utan en internationell närvaro. Det är även viktigt att ställa krav på att USA tar avstånd från de övergrepp som sker genom den internationella militära närvaron, för den bidrar till ökad instabilitet.

Anf. 33 Utrikesminister JAN ELIASSON (s):

Fru talman! Till Mariam Osman Sherifay vill jag säga att vi alla har samma känsla av chock inför de bilder och ögonvittnesuppgifter som vi får ta del av.

Vi beklagar givetvis djupt dessa tragiska händelser. Soldaterna kan ha begått folkrättsvidriga våldshandlingar som drabbat oskyldiga civila och har resulterat i flera dödsfall; också barn har dödats. Vi ser allvarligt på dessa uppgifter. Detta riskerar också att civilbefolkningen vänds mot den militära personal som har som uppgift att skydda dem. Nu har vi förstått att utredningar har inletts, och vi förutsätter att de genomförs skyndsamt och att de som eventuellt begått brott ställs inför rätta.

Denna fråga är en stående fråga i vår dialog med USA, och den kommer att fortsätta vara det. Vi kommer också att i framtida samtal framhålla nödvändigheten av att respektera folkrätten och uttrycka kritik när övergrepp har konstaterats. Men känslan av chock inför dessa händelser är, tror jag, något som vi alla delar.

Som Ewa Björling säger kommer våldet från många håll. Det finns sunnitiska extremister, shiitiska extremister, och dessutom finns det vad man skulle kunna kalla för importerade terrorister. Det pågår också en provokation hela tiden. Man vill skapa kaos och sönderfall. Unga amerikanska soldater som befinner sig i denna miljö kan ha reagerat på ett sätt som har lagt ytterligare bränsle på elden.

Situationen måste komma under kontroll. Utvecklingen måste vändas, och jag tror att det finns god anledning att analysera hur man ska gå framåt.

Jag håller med Yvonne Ruwaida om att man måste stärka den civila komponenten. Jag vet själv att det är svårt med utländsk, icke muslimsk militär närvaro i ett muslimskt land. Det leder till att man uppfattas som ockupant även om man har en folkrättslig grund för sin närvaro där. Det är också viktigt att man finner lösningar på de vardagsproblem som människor har. Men det krävs enorma investeringar i säkerhet för att över huvud taget kunna göra någonting, till och med för rent humanitära insatser. Mina vänner i New York berättar att man knappt kan genomföra det humanitära arbetet, för det krävs en tiobubbling av säkerhetskostnaden

för de olika projekten jämfört med kostnaden för det humanitära arbetet. Nyligen mördades ju en rysk diplomat och fem övriga kidnappades. Bara att visa sig inne i Bagdad är oerhört svårt.

Vi måste naturligtvis bygga på de områden som är säkra. Vi intensifierar kontakterna med de kurdiska områdena. Vi hoppas naturligtvis att situationen i Basra ska bli något bättre och att vi kan stärka närvaron där. Men i centrala Irak är det svårt. Det är många faktorer som måste samverka i detta.

En fråga som Yvonne Ruwaida pekar på och som är komplicerad är just oljan. Kirkukregionen och kontrollen över oljan där är otroligt viktig. Ska den oljerikedom som finns i Irak delas av alla? Det är en nyckelfråga som ligger bakom dessa spänningar.

Det är en oerhört dystert bild i Irak, men man får också betrakta Irak som ett gemensamt ansvar. Det är något som det internationella samfundet måste ta på allvar. Grannstaterna måste ta det på allvar, liksom EU och FN. Ett ytterligare sönderfall i Irak är inte bara fruktansvärt för irakiska barn och för civilbefolkningen, utan det är också farligt för regionen och för internationell politik just nu. Den här riksdagsdebatten visar på ett ansvar som också vi måste ta för detta till synes avlägsna land.

Anf. 34 MARIAM OSMAN SHERIFAY (s):

Fru talman! Till Ewa Björling vill jag säga: Vad vi tycker om Saddam är väl känt. Han var en hemsk diktator.

Fru talman! Låt mig påminna Ewa Björling om hur kriget började, om alla lögner som Bushregeringen presenterade dag efter dag för att få gå ut i krig. Man talade om allt från massförstörelsevapen till att befria irakierna. Visst är demokrati viktigt, och demokrati är kärt för oss alla. Men demokrati kan aldrig bombas fram.

Jag har ytterligare två frågor till utrikesministern som jag glömde ställa. Jag hoppas att jag har tid att ställa dem nu. Jag vill ställa dem eftersom detta väl blir sista debatten om Irak före sommaren.

Är Sverige berett att inom FN verka för en förhandlingslösning som omfattar alla som deltar i striderna i Irak, tillbakadragande av alla utländska styrkor och fria val där alla grupper kan delta, så att konflikten avvecklas? På så sätt har ju FN löst konflikter tidigare, i Namibia, i Sydafrika och på andra ställen. Om det ska bli fred i Irak måste man ta nya initiativ som lägger fast en kurs med fred i sikte.

Den irakiska regeringen, som leds av partier vilkas milis begår svåra övergrepp, har ställt upp som kandidat till ordförandeposten i tredje utskottet i FN:s generalförsamling, som behandlar frågor om mänskliga rättigheter och sociala frågor. Är Sverige berett att motverka denna kandidatur, som kommer att motverka trovärdigheten i FN:s MR-arbete?

Jag vill passa på att tacka utrikesministern för svaret.

Anf. 35 Utrikesminister JAN ELIASSON (s):

Fru talman! FN:s säkerhetsråd kommer den 15 juni att diskutera mandatet för närvaron av trupp och annan personal i Irak. Jag är övertygad om att man då kommer att beröra de frågor som Mariam Osman Sherifay här tar upp.

Jag tycker att det är angeläget att FN:s roll på sikt stärks. Det finns två vägar att gå framöver. Det ena är en starkare irakisk komponent i

säkerhetssituationen, vilket är det idealiska. Det andra är en starkare trovärdig internationell närvaro med starkare civila, ekonomiska och sociala komponenter.

Det här är frågor som allmänt diskuteras i FN eftersom vi mer och mer arbetar med den så kallade fredsbyggnadstanken, det vill säga att man efter en konflikt inte bara ska ha trupp på plats utan också återuppbyggnad, utveckling och sätta upp institutioner – försoningsprocesser. Allt detta finns inbyggt i fredsbyggnadskommissionens idé. Jag tar till mig det förslaget och ska se om jag med användning av mina dubbla roller ska kunna driva dessa frågor.

Jag försummade att svara på den förra frågan om MR-rådet. Jag ska ta till mig den och diskutera den med mina kolleger. Jag är övertygad om att den kommer att drivas av flera medlemsstater. Det finns ju 47 medlemmar. Just nu är man i ett etableringsarbete, och det är oklart hur arbetet i sommar kommer att läggas upp. Jag är dock övertygad om att frågan kommer att diskuteras.

Den tredje frågan var ny för mig. Jag var inte medveten om att Irak skulle vara kandidat till ordförandeskapet i tredje utskottet. Det brukar finnas stor enighet i regionala grupper, och om det finns sådan enighet om en kandidatur brukar de i regel gå igenom – på gott och ont – i FN. Jag får sätta mig in mer i den frågan och återkomma i ärendet.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på interpellation 2005/06:364 om jämställdheten i FN

Anf. 36 Utrikesminister JAN ELIASSON (s):

Fru talman! Birgitta Ohlsson har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att FN:s mål om lika många kvinnliga som manliga anställda ska få större genomslag inom FN-organisationen och för att bidra till en mer jämställd könsbalans på generalsekreterarposten.

Jag delar Birgitta Ohlssons uppfattning att det fortfarande finns brister när det gäller andelen kvinnor på högre poster inom FN:s organisation. Detta trots att integreringen av ett jämställdhetsperspektiv i FN-systemet är en prioriterad fråga.

I deklARATIONEN från FN:s toppmöte i september 2005 framhålls jämställdhetsfrågor och kopplingen till det pågående reformarbetet inom FN. Reformprocessen är ett viktigt tillfälle att se över frågan om kvinnors representation i FN-systemet, i synnerhet när det gäller högre poster.

Som en del i denna process presenterade generalsekreterare Kofi Annan nyligen sin rapport *Investing in the UN*. I rapporten pekar han bland annat på att det fortfarande inte råder balans mellan kvinnor och män i FN-sekretariatet och att detta ska vara ett mål för reformer på personalområdet. Sverige välkomnade Kofi Annans rapport och har deltagit aktivt i förhandlingarna om den. Diskussion pågår fortfarande inom FN om generalsekreterarens förslag. Sverige kommer att fortsätta att verka för ett antagande av ett brett reformpaket på detta område.

Generalsekreteraren har också tillsatt en högnivåpanel om FN:s utvecklingsbistånd som ska lägga fram sina förslag i höst. Utrikesrådet Ruth Jacoby ingår i panelen och driver i detta sammanhang aktivt jämställdhetsfrågorna.

En ny generalsekreterare ska utses under hösten. Hittills finns det tre officiella kandidater till posten: Thailands vice premiärminister Surakiart Sathirathai, Sydkoreas utrikesminister Ban Ki-moon samt Jayantha Dhanapala från Sri Lanka, tidigare FN:s undergeneralsekreterare för nedrustning. Man kan inte utesluta att fler kandidater kommer att tillkomma under året. Jag håller med Birgitta Ohlsson om att det finns många kvalificerade kvinnor som skulle kunna vara aktuella. Sverige skulle självklart välkomna kvinnliga kandidater till posten.

FN står inför stora utmaningar och Sverige arbetar aktivt med att stödja det reformarbete som nu pågår. Det är genom att fortsätta att verka för reformprocessen som vi kommer att få se ett modernare FN växa fram där också jämställdhetsfrågor är en viktig del. Samtidigt ankommer det på de enskilda medlemsstaterna att nominera fler kvinnliga kandidater till högre tjänster inom FN-systemet och att lyfta fram jämställdhetsfrågan. Här är Sverige drivande. Vi har till exempel tagit fram särskilda mål rörande könsfördelningen bland de svenskar som nomineras till och innehar beslutsfattande positioner i FN och andra internationella organisationer.

En annan viktig dimension av de här ansträngningarna rör insatser för att öka antalet kvinnor på centrala befattningar inom FN:s fredsfrämjande verksamhet. Också här krävs åtgärder både inom FN-systemet och från medlemsländerna. Inom ramen för genomförandet av resolution 1325 från år 2000 om kvinnor, fred och säkerhet agerar regeringen bland annat för att fler kvinnor ska ingå i Sveriges bidrag till de fredsfrämjande insatserna och för att fler kvinnor ska nomineras och tillsättas som särskilda representanter och sändebud.

Då Birgitta Ohlsson, som framställt interpellationen, anmält att hon var förhindrad att närvara vid sammanträdet medgav tredje vice talmanen att Nina Lundström i stället fick delta i överläggningen.

Anf. 37 NINA LUNDSTRÖM (fp):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka för svaret å Birgitta Ohlssons vägnar. Birgitta Ohlsson kunde inte närvara här i dag. Men jag tänker försöka göra hennes frågeställningar rätta och ta upp några aspekter utifrån det svar som utrikesministern har läst upp.

Det är efter tio år som generalsekreteraren för FN kommer att sluta vid årsskiftet. Vi kan konstatera att det är många män som känner sig kallade att anta utmaningen. Men frågan är: Saknas det kompetenta kvinnor? Utrikesministern räknar upp ett antal kandidater, dock inte Östtimmers utrikesminister, vilken Birgitta Ohlsson nämner i sin fråga. Men var är kvinnorna som kandidater?

Utrikesministern anger att ”Sverige skulle självklart välkomna kvinnliga kandidater till posten”. Min fråga är: Vad innebär det att välkomna? Vad gör utrikesministern för att kvinnor ska bli kandidater?

Jag kan konstatera att när utrikesutskottet behandlade frågor om FN och mänskliga rättigheter anger utskottets majoritet just på grund av diskussionen om kvinnor i FN följande: ”Utskottet vill framhålla att det faktum att en svensk innehar ordförandeposten i FN:s generalförsamling under innevarande session, som löper omedelbart efter världstoppmötet, bidrar till att ett extra tungt ansvar åvilar Sverige när det gäller att bidra till och i konstruktiv anda driva på den fortsatta reformprocessen.” Utskottet anger också att just kvinnornas roll inom FN är en del av reformprocessen.

Under FN:s 60-åriga levnadstid har ingen kvinna lett organisationen. Det finns flera kompetenta asiatiska kvinnor som skulle vara utmärkta ledare för Förenta nationerna. Birgitta Ohlsson namnger några stycken, exempelvis Burmas oppositionsledare Aung San Suu Kyi, som sitter frihetsberövad, chefen för FN:s befolkningsfond, saudiskan Thoraya Obaid och UNHCR:s före detta flyktingkommissionär, japanskan Sadako Ogata, som hon också menar trots sin ålder är en kandidat.

Det finns en uppsjö kvinnor utöver dessa som skulle kunna vara kandidater också till andra toppositioner inom FN.

Men FN behöver som sagt inte bara en kvinna på generalsekreterarposten. Hela organisationen måste ju förändras vad gäller kvinnors representation. Trots att FN-stadgan från 1945 tydligt uttrycker lika rättigheter för kvinnor och män är dessa konventioner om kvinnors rättigheter ofta ifrågasatta, med reservationer, undantag och bortförklaringar till att kvinnor ska förvägras samma frihet som männen.

Trots att kvinnor utgör hälften av världsbefolkningen och 70 % av de allra fattigaste saknas vi ofta vid makten. Andelen anställda kvinnor inom FN har inte ökat nämnvärt, och andelen kvinnliga chefer har minskat. Av 31 avdelningar på FN-sekretariatet med över 20 anställda är det bara fem som når upp till FN:s mål om lika många kvinnliga som manliga anställda. Världens kvinnor vill ha hela menyn av rättigheter. Om inte ens FN kan vara ett jämställt föredöme, där kompetens och inte kön sätts i centrum, varför ska då medlemsstaterna bry sig?

Därför hoppas jag nu på att utrikesministern ska tydliggöra vad det innebär att välkomna, kontra Birgitta Ohlssons fråga vilka åtgärder utrikesministern avser att vidta.

Anf. 38 Utrikesminister JAN ELIASSON (s):

Fru talman! Sverige är ett av de länder som hårdast driver jämställdhetsfrågorna i FN och i internationell politik över huvud taget, skulle jag vilja säga. Vi har föregått med gott exempel. Det finns fortfarande mycket att göra i vårt eget land, men det är en prioriterad fråga i hela vår utrikespolitik och i vår biståndspolitik. Och, kan jag säga som tidigare FN-ambassadör och biträdande generalsekreterare i FN, det är väl känt i systemet att Sverige och de nordiska länderna är drivande i de här frågorna.

Vi skulle självklart välkomna och gärna verka för en kvinnlig generalsekreterare i FN. Birgitta Ohlsson och Nina Lundström har starkt pekat på namn som i hög grad är gångbara och som jag tycker är oerhört starka kandidater som borde kunna komma i fråga. Det finns ytterligare namn. Louise Arbour, den nuvarande människorättskommisarien i Genève, är en ledande och stark representant för FN-systemet. Hon är en

oerhört principfast och bra manager. Presidenten i Lettland nämns, Vīke-Freiberga.

Det finns en allmän uppfattning i FN-systemet att nästa kandidat antingen bör komma från Asien eller från Östeuropa, två regioner som i ena fallet inte haft posten på länge och i andra fallet aldrig haft den. Det lutar i hög grad åt en person från det området. Jag tycker att den debatt som här sätts i gång är ett bra exempel på att man från olika medlemsstater ställer de här kraven.

Formellt är det så att enligt artikel 97 i FN-stadgan, som jag hoppas att jag ständigt bär i fickan – ja, här är den – är det FN:s generalförsamling som till slut utser generalsekreteraren, men på rekommendation av säkerhetsrådet. Just nu pågår en diskussion inom säkerhetsrådet om olika namn. Det är bara tre annonserade kandidater. Ramos Horta har inte anmält sig som kandidat. Det är de tre som jag nämnde i dag som har anmält sig som kandidater.

Det vore också bra om i så fall kvinnor av den typ som här nämndes också kunde anmäla sig som kandidater och framföras som kandidater av sina länders representanter.

Jag har en annorlunda statistik än den vi nu hörde. Mellan 2001 och 2005 ökade antalet kvinnor i lönegrad D-1 – en högre chefsposition – med 10,4 % till 32,6 % av det totala antalet anställda på dessa nivåer i FN. Under perioden den 1 juli 2004 till och med 30 juni 2005 gjordes totalt 206 utnämningar för en rad placeringar inom hela FN-systemet. 78 av dessa var kvinnor, det vill säga 37,9 %, varav 52 från i-länder, 23 från utvecklingsländer och 3 från länder i ekonomisk transition.

Vi har kanske olika uppgifter där, men jag ser en ganska positiv trend.

Sedan kan vi med stolthet konstatera att Inga-Britt Ahlenius, som chef för FN:s kontor för intern översyn, innehar en av de högsta posterna inom FN-systemet. Vi arbetar vidare på detta.

Den som var nr 2 i FN-systemet under nio år var Louise Fréchette, också en mycket stark kanadensisk representant och tidigare kollega till mig som FN-ambassadör. Det görs framsteg även i FN, men Sverige bör vara pådrivande både i vad gäller anställningar inom FN-systemet och i fråga om FN:s generalsekreterare.

Anf. 39 NINA LUNDSTRÖM (fp):

Fru talman! Om det inte finns kandidater är det förstås svårt att välja någon. Det intressanta är ändå – om jag har förstått rätt – att man även från Sveriges sida på olika sätt kan driva frågan om att också dessa kandidater kommer fram. Finns de inte kan de inte väljas.

I utrikesutskottets betänkande där FN:s roll i framtiden och reformprocessen diskuterats uttryckte vi följande i en borgerlig reservation, nämligen att FN blir vad medlemsländerna gör det till. Precis som utrikesministern angav här är det fråga om generalförsamlingen. Låt mig ta exemplet Kofi Annan. Det var på rekommendation av säkerhetsrådet och utan votering som han utsågs och fick sitt mandat förlängt.

På vilket sätt får vi fram kvinnor? Ett problem är, naturligtvis, att om kvinnor saknas på olika poster i FN-systemet kommer de heller inte att på sikt få de meriter som krävs för de högsta positionerna. Det finns naturligtvis ett samband. Om vi tittar på meritförteckningarna för olika

kandidater är en faktor mycket viktig, det vill säga att det är viktigt att finnas med och kunna bygga upp sitt cv för att bli påtänkt.

Precis som utrikesministern angav, kan jag konstatera att Inga-Britt Ahlenius utsågs 2005. Men innan det skedde var till och med den svenska meritlistan vad gäller kvinnor osedvanligt tunn. Hon var den första kvinnan. Då har utrikesministern själv haft framträdande positioner – och naturligtvis många andra.

Ett skäl till att också se till att kvinnor kommer fram inom de politiska systemen, de nationella parlamenten och nationella regeringarna är just för att få de formella meriterna – förutom att finnas i FN-systemet. Det är naturligtvis en angelägenhet för oss alla.

Jag tycker att Birgitta Ohlssons fråga har varit väl tajmad och viktig, också av det skälet att reformprocessen pågår. Precis som utrikesutskottet diskuterade i sitt betänkande är det också en tidpunkt för att förflytta positionerna vad gäller kvinnors positioner inom FN. Frågan är hur vi ska påverka medlemsländerna om inte FN självt kan visa på att kvinnors kompetens tas till vara.

Utifrån den diskussion och debatt vi har i dag, och utrikesministerns roll både vad gäller den svenska regeringen och i FN och FN:s generalförsamling, vilka konkreta åtgärder avser utrikesministern att vidta för att dessa kandidater över huvud taget ska finnas? Finns det inte kandidater kan de inte väljas.

Anf. 40 Utrikesminister JAN ELIASSON (s):

Herr talman! Jag finner här möjligheten att på ett positivt sätt överbrygga avståndet mellan Sveriges utrikesminister och ordföranden i FN:s generalförsamling. Jag kan därmed positivt besvara Nina Lundströms fråga. Jag har för ungefär fem månader sedan tagit initiativ till en grupp i FN som ska diskutera revitaliseringen av FN:s generalförsamling. Den leds av Lettlands kvinnliga FN-ambassadör och Jemens manliga FN-ambassadör. På dagordningen för ett möte som ska äga rum på tisdag står just nu valet av FN:s generalsekreterare. Jag är övertygad om att frågan kommer att tas upp, nämligen hur kandidater kan tas fram och också, givetvis, från enskilda länders sida möjligheten till en kvinna på denna post. Jag hoppas att denna kommitté för revitalisering av generalförsamlingen kommer att leda till en förstärkt dialog mellan säkerhetsrådet och generalförsamlingen om hur man tillsätter generalsekreterare.

Hittills har generalförsamlingen automatiskt genomfört säkerhetsrådets rekommendation. Nu blir det mer av en dialog innan detta val sker. Dialogen kommer säkerligen att omfatta den fråga Nina Lundström tar upp.

Bilden är inte så mörk. Margareta Wahlström, nr 2 på den militära sidan, biträdande generalsekreterare i FN, kvinna och svenska, gjorde en strålande insats i Afghanistan. Ruth Jacoby ingår i kommissionen som ska utreda koherensen inom FN-systemet. Hon får en mycket mäktig och viktig position – från sin svenska utgångspunkt. Vår ambassadör i Genève är en kvinna, Elisabet Borsini Bonnier. Hon är en mycket duktig förhandlare och respekterad i hela FN-systemet.

Vi har också en diskussion med säkerhetsrådet om resolution 1325. Den gäller kvinnors plats i fredsarbetet och fredsbyggnadsarbetet. Jag var själv med om förhandlingen på slutet, där det angavs att i den nya freds-

byggnadskommissionen ska kvinnor spela en viktig roll i fredsbyggnadsarbetet. Det är också något som inte har funnits i tidigare texter av det slaget.

Det sker framsteg, även om vi har anledning att alltid vara otåliga samt kräva mer och önska mer. Det är med denna känsla som regeringen går vidare i detta viktiga jämställdhetsarbete också på internationellt plan.

Anf. 41 NINA LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Det är glädjande att höra att det kommer att ske ytterligare åtgärder från utrikesministerns sida för att med de möjligheter som finns flytta kvinnors positioner inom FN. Låt mig då göra ett medskick.

Jag väljer att namnge, precis som utrikesministern, Inga-Britt Ahlenius. Det skulle kanske vara bra om regeringens hemsida också nämner de övriga kvinnor som utrikesministern precis namngav. Jag kan konstatera att om man läser regeringens hemsida – vilket jag gjorde senast i dag – under rubriken ”Svenskar i FN” saknas de kvinnor som utrikesministern har nämnt. Jag skulle välkomna att den kompletteringen görs på regeringens hemsida. Det är också ett sätt att synliggöra kvinnorna.

Herr talman! Slutligen vill jag påminna om att Sveriges regering på det nationella planet har en princip för att när exempelvis tillsättningar till utredningar och styrelser ska ske kräva att de politiska partierna i Sverige alltid ska namnge en man och en kvinna. Det är ett krav som den svenska regeringen ställer på nationell nivå. Återigen, herr talman! Det är på så sätt man kan synliggöra kandidaterna, inte bara på hemsidor men naturligtvis för att få fram kandidaterna. Det finns utomordentliga kandidater i världen som skulle kunna anta den typen av utmaningar, men de måste synliggöras, kandidera och bli valda.

Anf. 42 Utrikesminister JAN ELIASSON (s):

Herr talman! Jag hade egentligen inte tänkt att gå upp ytterligare en gång, men jag ska bekräfta att regeringens hemsida ska kompletteras. Det ligger i allas intressen. Jag hoppas att hemsidan nu fungerar efter incidenterna de senaste dygnet – som är oerhört tankeväckande.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på interpellation 2005/06:374 om EU:s riktlinjer om människorättsförsvare

Anf. 43 Utrikesminister JAN ELIASSON (s):

Herr talman! Jan Lindholm har frågat mig om jag avser att verka för att ge funktionen människorättsförsvare en tydligare plats i Sveriges policy för mänskliga rättigheter.

Målet för regeringens arbete för mänskliga rättigheter är att alla människor ska åtnjuta de mänskliga rättigheterna. Stater har ansvaret för att främja och skydda de mänskliga rättigheterna. Det arbete som enskilda organisationer och individer gör för att förbättra respekten för de mänskliga rättigheterna är av mycket stor vikt, på lokal, nationell och internat-

ionell nivå. Som Jan Lindholm påpekar arbetar dessa ibland med risk för sin egen säkerhet och under mycket svåra förhållanden. Jag känner den största respekt för deras insatser.

Samarbete med och stöd till MR-försvare är därför en nödvändig och självklar del av Sveriges utrikespolitik.

Sverige söker på olika sätt bidra till stöd och skydd för MR-försvare. Situationen för MR-försvare uppmärksammas årligen i Utrikesdepartementets rapporter om de mänskliga rättigheterna i enskilda länder. Våra utlandsmyndigheter har en nära kontakt med enskilda organisationer och andra MR-försvare i respektive verksamhetsland. Sverige för kontinuerligt en aktiv bilateral dialog med andra länders regeringar om dessa frågor. Vi agerar också inom EU, inom FN och i andra samverkansorgan.

EU:s riktlinjer om MR-försvare utgör en gemensam plattform för EU:s agerande. Riktlinjerna underlättar samordningen mellan EU-länderna vad gäller stöd till individer och organisationer som arbetar för ökad respekt för MR. Sedan riktlinjerna antogs år 2004 har EU intensifierat sina insatser till stöd för enskilda MR-försvare.

EU:s medlemsländer har tagit till sig den kritik som framfördes vid EU:s forum för mänskliga rättigheter 2005 om efterlevnad av riktlinjerna. Under det brittiska EU-ordförandeskapet hösten 2005 genomfördes en särskild EU-kampanj till stöd för MR-försvare. Det nuvarande österrikiska ordförandeskapet har tagit initiativ till en ny kampanj under 2006 till stöd för kvinnliga människorättsförsvare, som inte sällan är särskilt utsatta i sitt arbete.

Under våren 2006 genomförs en utvärdering och uppföljning av riktlinjerna för att se hur dessa har genomförts och för att identifiera sätt att ytterligare förbättra genomförandet. Sverige är aktivt engagerat i detta arbete och har ansvar för utvärderingen i Botswana och Nordkorea.

Sverige kommer att fortsätta bidra till att EU:s riktlinjer blir styrande för vårt gemensamma agerande i alla länder där situationen kräver det. Samtliga svenska utlandsmyndigheter har instruerats att aktivt delta i detta arbete och att sprida information om riktlinjerna till MR-försvare i verksamhetslandet.

Den svenska regeringen verkar också för att arbetet med de mänskliga rättigheterna ska genomsyra FN:s arbete. I mars i år tog FN:s generalförsamling ett historiskt beslut att inrätta ett nytt råd för mänskliga rättigheter. Det nya MR-rådet innebär en nystart för FN:s MR-arbete. Sverige ska i det nya rådets verksamhet, liksom i övriga FN-organ, fortsätta att med kraft understryka vikten av respekt för MR som en nödvändig förutsättning för säkerhet och utveckling. Vi ska också driva frågan om stöd till dem som arbetar för samma mål. Jag kan försäkra att Sverige och övriga EU inom ramen för MR-rådet kommer att uppmärksamma MR-försvares situation.

Jan Lindholm lyfter avslutningsvis fram den risk som MR-försvare löper att utsättas för våld och förföljelse i sitt MR-arbete och nämner som ett exempel Colombia. Jag håller med om att det är helt oacceptabelt att MR-försvare utsätts för förföljelse och våld i de länder där detta inträffar. De som arbetar för att uppmärksamma MR-kränkningar och därigenom också motverkar en kultur av straffrihet har rätt till stöd och skydd.

Sverige söker på olika sätt bidra till stöd och skydd för MR-försvare i Colombia. Vi gör detta i kontinuerliga dialoger med regeringen, genom en nära kontakt med svenska och colombianska enskilda organisationer och genom EU. Sverige deltar exempelvis i den särskilda studie om övergrepp mot kvinnliga MR-försvare i Colombia som nu genomförs inom ramen för implementeringen av EU:s riktlinjer. Även seminarier och andra projekt planeras för opinionsbildande verksamhet om riktlinjerna.

Anf. 44 JAN LINDHOLM (mp):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka utrikesministern för ett mycket genomarbetat och på många sätt klargörande svar på min interpellation.

Utrikesministern säger i svaret, som jag har fått i förväg: ”De som arbetar för att uppmärksamma MR-kränkningar och därigenom också motverkar en kultur av straffrihet har rätt till stöd och skydd.”

Många människorättsförsvare kommer från det vi kan kalla tryggare västerländska länder, men det stora flertalet är sådana som arbetar i sina hemländer där övergreppen pågår. Eftersom det då oftast är den egna regeringen som står för kränkningarna och hoten, antar jag att ministern med det uttalandet menar att människorättsförvararna har rätt att kräva stöd och skydd av en part utanför det egna landet, exempelvis från enskilda länder, från internationella NGO:er och från internationella organisationer, som FN och EU.

Om man anser att människorättsförvararna har rätt till hjälp och stöd har väl också vi från övriga världen, det internationella samfundet, som jag förstår det, en självklar skyldighet att bistå med den hjälpen och det stödet.

Då undrar jag: Är det Sveriges uppfattning att den här rätten följs av en sådan skyldighet från exempelvis vårt eget land?

Det är ett väldigt stort åtagande vi gör när vi säger att människorättsförvararna har rätt till stöd och skydd. Sveriges och UD:s agerande, inte minst ministerns eget arbete i FN, och EU:s upprättande av riktlinjer är ett stort steg på väg mot att uppfylla det här åtagandet. Det finns naturligtvis mycket kvar att göra innan vi har kommit ända fram. Jag undrar om ministern anser att vi är på väg dit och när vi i så fall är framme. Vi kanske är där i dag, enligt regeringens uppfattning.

Brott mot mänskliga rättigheter är betydligt mer än de avskyvärda missförhållanden som vi ser på platser där det pågår konflikter av större omfattning. Brott mot mänskliga rättigheter pågår i nästan alla länder, även hos oss, skulle jag vilja påstå. Inom EU finns det till exempel många länder där man regelmässigt bryter mot demonstrationsfriheten, som ska garanteras enligt FN-artikeln i EU:s egen deklaration om mänskliga rättigheter. Minoritetsgrupper, som till exempel romer och människor med annan sexuell läggning i flera EU-länder, förföljs mer eller mindre systematiskt. Många HBT-arrangemang runt om i världen, även inom EU, utsätts för trakasserier och våld, och polis i flera av dessa länder avstår från att ge något skydd när sådant inträffar, eller ger ett mycket bristfälligt skydd. I förra veckan hände det till exempel i Moskva. Det har hänt i Riga och Krakow under våren.

Jag undrar hur Sverige ser på kränkning av mänskliga rättigheter och människorättsförsvare när konflikterna sker inom EU. Hur agerar vi då? Vad kan Sverige göra i de situationerna för att stödja de utsatta grupperna inom EU?

Anf. 45 Utrikesminister JAN ELIASSON (s):

Herr talman! Jan Lindholms fråga är väldigt klar och tydlig efter inledningen: Avser ministern att verka för att ge funktionen människorättsförsvare en tydligare plats i Sveriges policy för mänskliga rättigheter?

Jag kunde ha gjort det enkelt för mig genom att bara säga ja. Och det är vad som gäller. Vi vill ge den här funktionen en tydligare plats.

Jag känner väldigt djupt för det här personligen, eftersom jag har varit biträdande generalsekreterare i FN för humanitära frågor. I början på 90-talet försökte vi mynta begreppet att solidaritet i det humanitära arbetet inte får stanna vid en gräns utan vid en människa i nöd. Den principen etablerades genom det mandat som gavs det humanitära arbetet i FN 1991, den 18 december kl. 02.00 på natten, då resolutionen slutligen blev utarbetad.

Vad vi då inte kunde säga var att allvarliga kränkningar mot mänskliga rättigheter också var en situation där solidariteten inte skulle stanna vid en gräns utan vid en människa i nöd.

Alltför länge har vi fått leva i en värld där det betraktas som inblandning i inre angelägenheter att ge sig in i människorättsituationer i enskilda länder. Detta är, enligt min uppfattning, i strid mot den universella deklarationen för mänskliga rättigheter. Den är universellt giltig, och det är verkligen meningen i dagens internationella politik att vi ska sätta människan i centrum. Det är svårare att göra det på området för mänskliga rättigheter än på det humanitära området. Att få in mat och medicin är en sak. Den politiska processen med en person som torteras i ett fängelse eller inte får rätt att uttrycka sin åsikt är svårare. Men jag vill säga att det görs framsteg.

Jag deltog aktivt i förhandlingarna om det nya rådet för mänskliga rättigheter. Det gläder mig att vi har kvalitativa texter i det nya rådet för mänskliga rättigheter som bör uppmärksammas. Där finns till exempel nu möjligheten att medlemmar kan suspenderas om de bryter mot mänskliga rättigheter på ett allvarligt sätt. Det ställs krav på att ingå förpliktelser och ge löften till rådet för mänskliga rättigheter som man sedan ska efterleva. Och varje ny medlem i rådet för mänskliga rättigheter måste få sitt eget *record* för mänskliga rättigheter genomlyst. Det här är klara framsteg i den riktning som Jan Lindholm vill gå och som också regeringen vill gå.

Det är bra att denna opinionsbildning fortsätter. Det är också bra att det diskuteras i politiska forum, i parlament, i medierna så att det här synsättet slår igenom så att solidaritet inte stannar vid en gräns utan vid människor i nöd. Det måste helt logiskt gälla alla stater, vare sig det är i vår omedelbara närhet eller i grupper av länder som vi själva ingår i. Det kan ibland vara ganska plågsamt att behöva ställa de frågorna, men det är viktigt att det görs för trovärdigheten i systemet. Jag kan inte heller dölja att det naturligtvis är ett svårare politiskt arbete. Det krävs mycket diplomati och mycket kontakter med likasinnade för att man ska lyckas i det här.

Jag tycker till slut att vi ska komma ihåg de modiga försvarare för mänskliga rättigheter som ofta med stor risk för sin säkerhet, till och med sina liv, fört denna kamp. När vi ser tillbaka på historien kan vi vara oerhört tacksamma för att de fanns där, Havel i Europa och befrielsekämpar runtom i olika länder som förtryckts. Också ur ett historiskt och moraliskt perspektiv är det viktigt att göra det som vi nu gemensamt formulerar här i dag i Sveriges riksdag.

Anf. 46 JAN LINDHOLM (mp):

Herr talman! Jag får tacka för kommentarerna, särskilt det tydliga att människorättsrådet överskrider nationsgränser. Det är väldigt viktigt. Jag tror att vi har en samsyn där.

Min fråga bottnade egentligen i EU:s direktiv för människorättsförsvarare och implementeringen i vår egen organisation. Utan en väl fungerande implementering kanske regelverket eller de överenskommelser vi gör internationellt inte har så stort värde i praktiken. Som jag ser det är ett första steg att göra de här riktlinjerna kända för människorättsförsvarare. Ministern säger i sitt svar att man arbetar med det. Jag har signaler om att det inte fungerar så bra ännu.

Jag anser att det handlar om varje land där det finns problem – det kan vara vårt eget land eller våra grannländer. Det är ett brett spektrum av människorättsförsvarare. Det finns allt från de som med risk för sina liv står i vägen för övergrepp till att det handlar om kränkningar av mänskliga rättigheter i ett mindre dramatiskt sammanhang i samband med demonstrationer och sådant. Det är det första steget, att göra det här känt.

Jag har från organisationer som jobbar med mänskliga rättigheter fått ett exempel som man tycker att Sverige borde följa. Xavier Solanas personliga representant när det gäller mänskliga rättigheter, Michael Mathiesen, har jobbat med att presentera de riktlinjer som EU har tagit fram för hur man ska arbeta, i Guatemala vid två tillfällen. Det uppskattar man som ett väldigt bra sätt att lyfta fram frågan. Sverige borde ta till sig det arbetssättet. Och man säger att Nederländerna har utvecklat något som de kallar för en *tool-box*, en verktygslåda, för implementering ute i organisationen.

Då undrar jag om vi i Sverige har tagit fram något paket, någon verktygslåda, något system där Sverige finns representerat internationellt med beskickningar, ambassader och annat – där vi finns på plats – för hur vi jobbar med att göra det här känt så att de människor som jobbar som människorättsförsvarare har möjlighet att få ett stöd från de europeiska länderna, även från vårt land. Och hur jobbar man med att samordna det arbetet? Alla europeiska länder är ju inte så starkt representerade. Sverige har ju inte så stark representation i alla länder där de här konflikterna finns. Vi har inte förmåga till det. I vilken utsträckning samarbetar man då för att använda varandras kanaler och kontakter? Det skulle vara intressant att mera konkret höra hur det arbetet går till.

Anf. 47 Utrikesminister JAN ELIASSON (s):

Herr talman! Jag ska vara väldigt konkret. Jag har framför mig vår instruktion till samtliga ambassader, delegationer och karriärkonsulat. För att besvara frågan hur vi tillämpar EU:s riktlinjer kan jag sammanfatta

det i fem punkter och efteråt ge denna skrivelse till våra myndigheter till Jan Lindholm.

1. Samtliga svenska utlandsmyndigheter har fått skriftlig information om EU:s MR-riktlinjer.
2. Information om riktlinjerna ingår i all MR-utbildning inom ramen för diplomatprogrammet samt i MR-utbildningen för UD:s Sidapersonal inför utlandsstationering.
3. Svenska utlandsmyndigheter har kontinuerlig kontakt med enskilda organisationer och andra MR-försvare, enligt instruktion.
4. Sverige ger årligen finansiellt stöd till ett antal utländska MR-organisationer och -försvare, bland annat i Colombia – apropå det mer konkreta inslaget i Jan Lindholms interpellation.
5. För kännedom om MR-situationen i ett visst land samt för sammanställning av ambassadens årliga MR-rapporter krävs kontakter med lokala nationella MR-organisationer och -försvare.

Så vi har gjort allt vi har kunnat för att säkerställa att den här funktionen blir så meningsfull och relevant som möjligt.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på interpellation 2005/06:351 om Vitryssland

Anf. 48 Statsrådet CARIN JÄMTIN (s):

Cecilia Wigström har, med anledning av presidentvalet i Vitryssland den 19 mars, ställt flera frågor till utrikesministern om hur Sverige kan stödja en demokratisk utveckling i landet. Interpellationen har överlämnats till mig för besvarande.

Det är djupt beklagligt att det i Vitryssland än en gång genomförts val som inte var fria och rättvisa. Vi har från EU:s sida därför tydligt markerat för det vitryska ledarskapet att vi inte accepterar upprepat valfusk och förtryck av oppositionella krafter. EU införde nyligen visumrestriktioner mot delar av regimen inklusive president Lukasjenko. Samtidigt är det viktigt att vi fortsätter att stödja de demokratiska krafterna i Vitryssland.

Trots allvarliga hot om repressalier lyckades oppositionen samlas för demonstrationer i centrala Minsk efter valet. Det var ett viktigt steg framåt för de demokratiska krafterna i landet. Utrikesministern uttryckte oro över säkerhetsstyrkornas agerande i samband med demonstrationerna och Sverige såväl som EU kräver att de som fångslats på politiska grunder omedelbart frigges.

Den svenska regeringen är pådrivande för att EU ska öka sitt engagemang och demokratistöd för Vitryssland. Vi välkomnar att Europeiska kommissionen vidtagit åtgärder för att öka resurserna till detta arbete. Bland annat på svenskt initiativ har kommissionen beslutat att öppna en delegation i Minsk.

Cecilia Wigström undrar vilka åtgärder regeringen tänker vidta för att EU ska inrätta en ny demokratifond för att stödja oppositionen ekonomiskt. Demokratistödet är inriktat på att stödja den demokratiska processen i landet. Att ge direkt ekonomiskt stöd till oppositionen vore att bryta mot landets lagar, vilket varken Sverige eller EU kan eller vill göra. Däremot fortsätter vi att aktivt utveckla våra politiska kontakter med oppositionen.

Regeringen fäster också stor vikt vid att motverka ytterligare isoleering av Vitryssland. Vi främjar ökade internationella kontakter för det civila samhället och den vitryska befolkningen. Sverige och Polen har exempelvis beslutat att gemensamt skapa en solidaritetsfond för vitryska studenter så att de kan studera i Sverige och i Polen.

Det svenska utvecklingsamarbetet, vilket pågått i mer än tio år, uppgick förra året till ca 40 miljoner kronor. Att bidra till framväxten av ett demokratiskt och pluralistiskt vitryskt samhälle är det långsiktiga målet. Ett omfattande stöd har givits till det civila samhället, och stora satsningar har gjorts på utbildning av journalister från såväl oberoende som statlig press. Öppen barn- och ungdomsvård, miljö, lantmäteri, insatser mot människohandel, drogupplysning och utveckling av lokalt självstyre är ytterligare exempel. Regeringens målsättning är att ytterligare bredda och utveckla detta samarbete de kommande åren.

För Vitryssland tillämpade Sida inledningsvis särskilt generösa regler, det vill säga biståndsfinansiering med 100 %, för att snabbt bygga upp ett samarbete mellan svenska enskilda organisationer och deras vitryska motsvarigheter. Samarbetet har varit mycket framgångsrikt i uppbyggnadsfasen, och Sida tillämpar nu en normal egenfinansiering. Regeringen följer löpande hur samarbetet utvecklas, inklusive om reglerna skulle behöva omprövas.

Vad gäller frågan om krigsmaterielimport från Vitryssland har försvarsministern tidigare besvarat frågor om detta. I dag finns ingen svensk lagstiftning som reglerar import av krigsmateriel. Sverige köper dock inte materiel från ett land som är föremål för internationella eller svenska sanktioner som innebär handelsrestriktioner. Vitryssland är inte föremål för någon sådan sanktion.

Vad gäller EU:s projekt för radio- och tv-sändningar till Vitryssland pågår detta under två år med avslutning 2008. Därefter bör projektet utvärderas.

Regeringen tog ett principbeslut i april 2001 om att öppna en ambasad i Minsk. Sedan dess har det blivit möjligt att förstärka den svenska närvaron, och sedan 2003 leds sektionskontoret av en diplomat på hög nivå. På sektionskontoret arbetar även lokalanställda. Kontoret följer den politiska utvecklingen i landet, handlägger bilaterala besök samt sköter kontakter på platsen med vitryska myndigheter, med andra ambassader, OSSE-missionen samt med den politiska oppositionen och det civila samhället. Allt detta arbete äger rum i nära samarbete med ambassaden i Moskva.

I Minsk finns även ett honorärkonsulat vilket möjliggör en omfattande viseringsverksamhet. Konsulatet bidrar även till kulturutbytet och kontakterna med svenskt näringsliv.

Regeringens målsättning är att upprätta en fullvärdig ambassad så snart resurserna medger. Regeringen undersöker också vilka andra åtgärder som kan vidtas för att förstärka närvaron i Minsk.

Då Cecilia Wigström, som framställt interpellationen, anmält att hon var förhindrad att närvara vid sammanträdet medgav talmannen att Gunnar Andrén i stället fick delta i överläggningen.

Anf. 49 GUNNAR ANDRÉN (fp):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka statsrådet för svaret – ett långt och utförligt svar.

Innan jag går in på sakfrågan vill jag berätta varför det är jag som tar detta svar och inte interpellanten Cecilia Wigström. Saken är den att hon drabbades av en oersättlig förlust i förra veckan då hennes make Mats, som många med mig känner, efter lång tids kamp mot sin cancer inte längre klarade denna och nu inte längre finns bland oss. Frid över Mats minne!

Vitryssland är ett land som ligger bara en timmes flygresa från Arlanda och har nästan tio miljoner invånare. Detta land, herr talman, har samma rätt till demokrati som alla andra länder har. Invånarna i detta viktiga land, som har genomgått så många prövningar under så lång tid, har bara bättre tider att se fram emot. De mänskliga rättigheter som vi tycker är en självklarhet i resten av Europa, i stort sett, förvägras människorna i just Vitryssland.

Jag, Cecilia Wigström och ytterligare två ledamöter, Axel Darvik och Karin Granbom, var för något halvår sedan i detta land och kunde konstatera att det som mer än allt annat präglar utvecklingen och situationen i landet är rädslan – rädslan för att uttrycka sina verkliga åsikter. Vi kan också konstatera att denna rädsla tog sig uttryck vid valet den 19 mars, där Cecilia Wigström för övrigt var en av valövervakarna, som formellt sett resulterade i en stor seger för president Lukasjenko men som i praktiken blev ytterligare ett bevis på att demokrati är något som förvägras medborgarna i detta land. Händelserna efteråt – fängslandet av presidentkandidaten Kozulin och arresten under 14 dagar av presidentkandidaten Milinkevitj – har också bekräftat detta.

Vad kan då Sverige göra? Vi kan göra mycket, enligt mitt sätt att se. Jag instämmer i väldigt mycket av det som statsrådet säger, men på två punkter har jag en avvikande åsikt.

Den ena punkten är den oerhört passiva synen på en demokratifond som Sverige och EU skulle kunna bidra med. Jag menar att om vi skulle följa och rätta oss efter alla andra länders lagar så skulle inte jag och många andra ha kunnat kämpa för Sydafrikas frigörelse genom ANC. Likadant var det i Nordrhodesia på den tiden det fanns. Det har funnits väldigt många länder där det har varit nödvändigt att använda andra vägar än att acceptera de lagar som funnits i landet i fråga.

Den andra punkten där jag tycker att det finns ett väldigt passivt tänkande är synen på svensk vapenimport från Vitryssland. Det är säkert riktigt, som statsrådet säger, att den inte strider mot några lagar. Men en helt annan sak, herr talman, är vad som är lämpligt, och det är utomordentligt olämpligt att köpa vapen av vad slag det vara må från dagens Vitryssland. Det står väldigt klart.

Sverige kan driva på och har gjort det på många sätt. Jag återkommer till sådana saker som studentutbyte och ambassad i ett senare inlägg, om det blir något sådant.

Prot. 2005/06:135
5 juni

Anf. 50 Statsrådet CARIN JÄMTIN (s):

Herr talman! Jag hoppas att Cecilia Wigström känner att våra tankar är hos henne och att hon tycker att det här blir en värdig debatt. Jag vet att hon är djupt engagerad i detta, och jag hoppas att vi kan fortsätta att jobba tillsammans för demokrati i Vitryssland.

När det kommer till frågorna håller jag helt med om den bild av Vitryssland som Gunnar Andrén målar upp. Det är rädsla, men det har också varit splittring som har präglat oppositionen. Det har varit ett stort problem under en lång tid, och det är fortfarande ett problem för oppositionen. Därför var det ändå lite av ett ljus i något slags tunnel som visades när människor trots allt vågade gå ut och demonstrera efter valet den 19 mars i år. Nu slogs detta ned och krossades på olika sätt, men det är ändå nästan första gången – om det inte till och med är första gången – som oppositionen så tydligt har vågat gå ut på gator och torg i Minsk. Det var ett litet ljus i tunneln.

Därför är det ännu viktigare att vi hittar just de riktiga nycklarna för att öppna dörrarna och stötta den demokratiska oppositionen i Vitryssland, de människor och de rörelser som vill förändring i Vitryssland. Precis som Gunnar Andrén säger är detta en typ av arbete som vi har gjort i andra situationer – i Sydafrika, i Vitryssland och i en del andra situationer. Vi försöker göra det också på Kuba just nu. Då måste man jobba med vägar som är öppna men också vägar som är stängda. Därför är det inte alltid så att man kan föra en helt öppen diskussion om allt som görs.

Ett tydligt och bra sätt är just EU:s radio och tv-sändningar. Det är stöd till det projekt som just nu pågår. Det pågår fram till år 2008. Det är mycket möjligt att EU-kommissionen sedan bestämmer sig för en förlängning. Men det måste beslutas efter det att man har tittat på hur situationen då är i Vitryssland. Om det kanske till och med har blivit så mycket bättre att man kan ha den här typen av radiosändningar inifrån Vitryssland är det egentligen det allra allra bästa.

Vad gäller demokratifonden kan jag säga att hela det svenska biståndet och i princip alla andra biståndsgivares bistånd till och tillsammans med oppositionen i Vitryssland handlar just om att skapa demokratiska förutsättningar i den sista diktaturen på den europeiska kontinenten. Våra biståndsmedel kanaliseras på olika vägar till olika mottagare. Vi vet att de ibland i slutändan samarbetar med varandra för att nå det gemensamma målet att värna de mänskliga rättigheterna och stärka den demokratiska utvecklingen.

Jag vet att kommissionen som en av delarna i sitt arbete när man tittar på hur man ska gå fram med biståndet också tittar på möjligheten att skapa en demokratifond. Jag tror dock att man kan göra mycket annat från medlemsstaternas sida utan den här demokratifonden. Vi biståndsgivare skulle mycket väl kunna samordna oss bättre för att få mer av gemensam styrka av de pengar vi redan i dag avsätter för demokrati i Vitryssland. Det var också en sak som vi berörde i det möte med enskilda organisationer som jag själv hade precis före valet i Vitryssland och som

Svar på
interpellationer

vi på olika sätt följer upp genom Sida, UD och oss själva från ministerkansliet.

Jag vill, som sagt, inte säga att jag är vare sig för eller mot en demokratifond. Jag tror att man kan göra många saker helt utan att skapa nya fonder och strukturer. Det är inte det vi saknar, utan möjligen saknar vi en samordning och ibland möjligheter att faktiskt rent tekniskt föra in medel till oppositionen. Inte heller det löser vi tyvärr med en demokratifond.

Anf. 51 GUNNAR ANDRÉN (fp):

Herr talman! Jag tackar särskilt för statsrådets öppning när det gäller en demokratifond. Det är klart att man inte ska binda sig vid en exakt form, utan det är själva verkan av stödet som är det viktiga. Alla vi som jobbat lite grann med internationell solidaritet vet att det är väldigt viktigt att hålla olika vägar öppna.

Därför tycker jag att det har varit väldigt positivt att kunna delta också i det här arbetet. Statsrådet och jag tillhörde ju dem som före valet vid olika tillfällen var talare på Norrmalmstorg där olika organisationer, både Olof Palmes Internationella Centrum och Silk, men också Centerpartiet, Moderaterna och Miljöpartiet har varit med. Det har varit väldigt värdefullt att kunna få en så bred verksamhet. Jag utgår från att regeringen, även om det inte direkt blir en demokratifond, kommer att ställa sig väldigt positiv till de olika försök att etablera personliga kontakter och kontakter med andra organisationer i Vitryssland som de organisationer som står nära partierna hjälper till med.

För att vi ska kunna föra in mer demokrati i Vitryssland måste detta bäras av kraftfulla opinionsbildare och övertygade demokrater inne i landet. De måste känna att de har stöd utifrån på olika sätt. Genom den repressiva hållningen från Lukasjenkoregimen förbjuds i praktiken nästan alla organisationer att verka. Jag håller med om att detta är ett väldigt stort problem. Det har dock alltid tidigare, vill jag påstå, gått att ta sig runt dem som vill förtrycka de mänskliga rättigheterna och komma till ett meningsutbyte.

Splittringen inom oppositionen är ett faktum som inte kan bestridas. Dock tycker jag beträffande hela processen fram till valet den 19 mars att det var intressant att se att det trots den oerhörda repressionen fanns en folklig uppslutning av betydande mått kring framför allt den oberoende presidentkandidaten Milinkevitj. Rädslan för att han skulle få framgångar var betydande.

Det var också oerhört glädjande att se den värme och uppskattning som Milinkevitj efteråt kom att mottas med i EU-parlamentet – detta innan han, när han kom tillbaka, fängslades.

Ryssland spelar en väldigt stor roll i Vitryssland. Inte bara lågt gaspris utan också språket och många andra saker förenar dessa länder sedan en lång tid tillbaka. När det gäller den internationella isolering som – det tror jag att vi är överens om – ledande personer utsätts för gentemot EU och numera framför allt även USA är det ett bekymmer att se att president Lukasjenko har så goda kontakter med Rysslands president Putin. Senast förra måndagen, tror jag att det var, såg vi att de helt plötsligt träffades för ett möte i S:t Petersburg. Man vet väldigt lite om vad de diskuterade. Men redan det förhållandet att sådana möten äger rum inger

en oro för att den nuvarande regimen i Minsk får ett stöd från en stormakt som de ganska starkt rider på. Det gör att det känns ännu angelägnare att stödja andra krafter här. Jag hoppas att vi till exempel också när det gäller studenter får ytterligare kraftfulla insatser för att stärka de personliga kontakterna med de många människor som vill ha demokrati i Vitryssland.

Anf. 52 Statsrådet CARIN JÄMTIN (s):

Herr talman! Det är just de personliga kontakterna och öppenheten som kommer att leda till en förändring i Vitryssland. Att ha en möjlighet att komma ut och att diskutera kanske framför allt inte med oss i andra europeiska länder utan sinsemellan – alltså att de i oppositionen har möjlighet att träffa varandra och talas vid – är kanske den viktigaste delen i demokratibiståndet.

Isolering är en viktig del. Reserestriktionerna är viktiga, och detta med frusna tillgångar är viktigt men också att behålla öppenheten, alltså att klara att jobba med båda delarna – återigen ett exempel på att använda sig av olika medel i olika sammanhang.

För att nå en positiv utveckling i det här sammanhanget är, precis som Gunnar Andrén sade, Ryssland en av de viktigaste aktörerna och nyckelspelarna i sammanhanget – ja, kanske den viktigaste aktören. Regeringen tar i bilaterala samtal alltid på olika sätt upp Vitrysslandsfrågan just för att påminna om den vikt och den roll som Ryssland kan spela i det här sammanhanget.

Jag tror att vi återigen måste komma ihåg att det gäller att göra olika saker. Tillsammans med en del av de övriga medlemsstaterna inom den europeiska unionen gör vi betydande insatser för att behålla Vitryssland på den politiska dagordningen inom EU. Bland annat skrev ett antal medlemsstater, inklusive Sverige, nu i våras ett brev till ordförandeskapet inför valet just för att behålla fokus på Vitryssland och på dubbla åtgärder och för att hålla kvar frågan på den europeiska dagordningen.

Ett sådant initiativ som har blivit frukten av vårt samarbete med några av de nya medlemsstaterna är den polsk-svenska studentfonden. Syftet är att 50 studenter ska kunna komma till Sverige under den fondens hatt – 50 av de 200 studenter som detta som helhet kommer att omfatta, utöver de övriga yngre människor som genom ett utbyte med Silk, Palmecentret, kommuner eller vad det nu handlar om kommer hit. Gemensamt ska vi vara stolta över det samarbete som i dag sker från svensk sida med en stor del av oppositionen.

Anf. 53 GUNNAR ANDRÉN (fp):

Herr talman! Det är alldeles uppenbart att det är mer som förenar än som skiljer oss åt i de här frågorna.

Jag vill avslutningsvis å Cecilia Wigströms och mina vägnar tacka för svaret. Vi arbetar också via OSSE i den här frågan. Jag råkar vara ordförande i det svenska OSSE-nätverk där Cecilia är vice ordförande. Det är också en bakgrund här.

Herr talman! Jag ska sluta på ett helt annat sätt. Det känns väldigt uppförande att stå just i denna talarstol i andrakammarsalen och diskutera demokratifrågor.

I denna talarstol – även om den då inte såg ut just så här – har vi inte bara diskuterat Vitrysslands demokrati. Från just denna talarstol har brutits demokratins mark med personer som Karl Staaf, Hjalmar Branting, Nils Edén, och så vidare. De har stått här och diskuterat demokratiens former.

Därför är jag tacksam för att få vara med om ett sådant historiskt ögonblick att också stå i denna talarstol och diskutera inte bara svensk demokrati utan den demokrati som alla människor har rätt till i denna värld.

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.00 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 13.10 i väntan på att utrikesminister Jan Eliasson skulle infinna sig i kammaren för att lämna svar på interpellationer.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 13.10.

10 § Svar på interpellation 2005/06:377 om militärt samarbete med Israel

Anf. 54 Utrikesminister JAN ELIASSON (s):

Herr talman! Yvonne Ruwaida har frågat mig hur jag avser att agera för att Sverige och andra länder ska avbryta allt militärt samarbete med Israel. Yvonne Ruwaida ställer också frågan hur jag avser att tydliggöra för Israel att en militär övning med Israel inte är acceptabel så länge Israels ockupationspolitik pågår.

Låt mig först påminna om att frågan om militärt samarbete med Israel redan behandlats i ett antal interpellationsdebatter det senaste året. Försvarsminister Leni Björklund besvarade en sådan interpellation så sent som i januari i år. Mitt svar i dag kommer inte att skilja sig från försvarsministerns.

Vårt materielsamarbete med Israel begränsar sig till viss svensk import av försvarsmateriel. Importen utgår från de behov det svenska försvaret har för att kunna genomföra sina uppgifter. Sverige köper inte materiel från ett land som är föremål för internationella sanktioner eller embargon, eller där en nationell svensk sanktion om handelsrestriktioner är beslutad. Israel är inte föremål för någon sådan åtgärd.

Export av krigsmateriel till Israel är inte förenlig med de svenska riktlinjerna och har inte medgivits sedan 1950-talets början. Denna bedömning av Israel som exportdestination kvarstår tills vidare.

Försvarsministern har i tidigare interpellationsdebatter även förklarat bakgrunden till beslutet att placera en försvarsattaché i Tel Aviv. Det

grundar sig på regeringens mångåriga engagemang i Mellanösternfrågor. Det är vidare kopplat till den del av den säkerhetspolitiska omvärldsbevakningen som kräver militär kompetens. Det har alltså inte med materielsamarbete att göra.

Herr talman! Regeringens syn på fredsprocessen i Mellanöstern, på parternas ansvar och på Israels roll i de ockuperade områdena är väl känd och har också tidigare diskuterats här i riksdagen. Vi vill se en fredlig lösning med två stater – Israel och en palestinsk stat – inom säkra och erkända gränser. Vi lägger stor vikt vid dialog med företrädare för den israeliska regeringen. Samtidigt tvekar vi inte att kritisera ageranden som står i strid med internationell rätt. Det gäller till exempel byggandet av separationsbarriären på ockuperad palestinsk mark. Det handlar också om att uppmärksamma Israels skyldighet att på ockuperat område tillgodose befolkningens grundläggande humanitära behov.

Regeringen kommer att fortsätta framföra sina tydliga krav på Israel att respektera internationell rätt och mänskliga rättigheter. Samtidigt vill jag framhålla att en bojkott av Israel, som Yvonne Ruwaida förespråkar, enligt regeringens syn inte skulle bidra till att återuppväcka fredsprocessen och uppnå den tvåstatslösning vi alla vill se.

Slutligen vill jag klargöra att regeringens beslut om svenskt deltagande i internationella övningar är föremål för bedömning från fall till fall. Det handlar om ett samlat övervägande av svenska försvars- och utrikespolitiska intressen. Det främsta syftet med övningsverksamheten är att förbereda för samverkan i fredsfrämjande insatser. När det gäller den aktuella flygövningen i Italien ledde denna bedömning till att Sverige inte deltog. Det ska dock inte tolkas som att det är uteslutet att den svenska försvarsmakten kan delta i en övning där även Israel ingår.

Anf. 55 YVONNE RUWAIDA (mp):

Herr talman! När det gäller frågan om import och export har den senaste socialdemokratiska kongressen tagit ett beslut om att samma moraliska principer ska gälla för import som för export av försvarsmateriel. Av det svar jag har fått av utrikesministern här kan jag inte se att man från regeringens sida har valt att följa den socialdemokratiska kongressens beslut, och det är något som jag önskar att man skulle vilja göra.

Vad är det man stöder när man importerar israelisk försvarsmateriel? Man stöder den israeliska militära industrin. Israel Military Industries, IMI, är ett israeliskt statligt bolag. Det är ett bolag som har haft väldigt dålig ekonomi. Det är ett bolag som bara förra året fick ett väldigt stort ekonomiskt stöd av den israeliska staten, som hela tiden har behövt skjuta till pengar i det här bolaget.

När Sverige eller andra länder köper varor från det här bolaget stöttar man den israeliska militära ockupationsmakten. Att vara en militär ockupationsmakt, vilket strider mot folkrätten, kostar pengar. Vi stöder alltså den militära ockupationen. Det är något som jag tycker strider mot det socialdemokratiska kongressbeslutet, mot PGU, Politik för Global Utveckling, och mot respekten för mänskliga rättigheter. Det strider också mot den svenska synen att folkrätten är väldigt viktig och ska försvaras av Sverige.

Jag undrar hur man anser att import av israelisk försvarsmateriel är förenlig med PGU, med respekten för mänskliga rättigheter, med att

Sverige driver att internationell rätt ska följas och med att man säger att man inte stöder den militära ockupationsmakten.

Jag anser att det är väldigt bra att man till exempel säger att man ska avväpna Hamas. Men det blir motstridigt: Vi ska avväpna Hamas, men vi stöder den militära ockupationsmakten genom att köpa vapen.

Jag har också fått uppgifter om att Sverige lånar ut försvarsmateriel till Israel. Det är ännu allvarligare än att importera. Det är som en sorts export, fast man lånar ut i stället för att sälja. Jag skulle vilja ha svar på frågan om det stämmer.

Jag skulle också vilja ha ett förtydligande, för man kan alltid tolka texter på olika sätt. När det gäller den militära försvarsattachén i Tel Aviv vill jag fråga om den personen garanterat inte på något sätt jobbar med det militära samarbete som finns mellan Sverige och Israel, på inget sätt är involverad i utlåning av svensk försvarsmateriel till Israel, på inget sätt är ansvarig för importen av israelisk försvarsmateriel.

Jag läste i dag i en tidning som heter Defence Weekly väldigt oroväckande uppgifter om att man från Ryssland, USA och Frankrike nu stöttar uppbyggandet av en militär styrka under Abbas. Man ska militärt lämna över vapen till den här styrkan, som ska bestå av 1 500 personer och som ska lyda direkt under presidenten. Det här är väldigt oroväckande uppgifter. Jag tycker att det är konstigt när människorna humanitärt lider – inte kan ha jobb, inte kan leva vanliga liv – att USA, Ryssland och Frankrike väljer att stötta uppbyggandet av en ny militär styrka på de palestinska områdena. Vad anser utrikesministern om det?

Anf. 56 STAFFAN DANIELSSON (c):

Herr talman! Herr statsråd! Konflikten i Mellanöstern är djupt allvarlig, och självfallet har allvarliga missgrepp skett från båda sidor genom decennierna. Både israelerna och palestinierna befinner sig i en utsatt och svår situation.

Staten Israel bildades efter andra världskriget, bland annat efter Nazitysklands fruktansvärda folkmord på judar. Många palestinier och arabländer har aldrig accepterat staten Israel.

Irans president Ahmadinejad förnekar folkmordet på judar. Det är enligt honom en myt. Han anser att Israel måste utplånas från kartan. Iran satsar på kärnkraft och närmar sig ett möjligt kärnvapeninnehav.

För regeringens samarbetsparti och möjliga regeringspartner är analysen enkel i det här läget. Vad jag förstår är det det här som Yvonne Ruwaida kräver: att Sverige och världens alla länder omedelbart ska avbryta sitt militära samarbete med Israel. Man riktigt hör hur president Ahmadinejad applåderar där borta i Teheran.

Anf. 57 Utrikesminister JAN ELIASSON (s):

Herr talman! Först några ord till Yvonne Ruwaida i importfrågan. Det är en komplicerad fråga. Den berör inte bara förhållandena till Israel i detta speciella avseende. Den rör också grundläggande handelspolitiska principer. Apropå folkrätt och internationell rätt är det viktigt att Sverige följer det regelverk som är utvecklat på det handelspolitiska området. Det innebär att vi genom åren traditionellt har inskränkt handel i de fall där det finns internationellt etablerade sanktioner eller internationellt etablerade embargon.

Här handlar det om en avvägning mellan politiska intressen som kommer fram i debatten. Det är också rätt mycket på spel. Vi skulle få en ganska brokig karta av världshandel om olika bilaterala förhållanden skulle innebära en inskränkning av handel. Det är en besvärlig avvägning som måste göras i det avseendet. Vår uppfattning är att inskränkningar av importen utan att det finns internationella sanktioner och embargon inte är en lämplig väg att gå.

När det gäller frågan om utlåning av materiel har jag ingen kunskap. Det är en fråga som kanske bör ställas till försvarsministern och Försvarsmakten. Vi får återkomma. Jag har ingen information om utlåning av materiel.

Försvarsministern har besvarat frågan om försvarsattachéfunktionen i januari och då klarlagt att försvarsattachéfunktionen inte har någon koppling till materielfrågor. Den är för omvärldsbedömning. Detta område är tyvärr ett område som präglas av kriser, krig och konflikt. Det finns anledning att följa det på nära håll.

Den frågan och om dess detaljer bör också ställas till försvarsministern och Försvarsmakten. Vi får nog anledning att återkomma.

När det gäller stöd till militär styrka har jag också bara sett pressuppgifter. Jag vågar inte uttala mig om det i detalj förrän jag har bekräftat att de pressuppgifter som vi har sett stämmer. Yvonne Ruwaida vet att det som sker är att det just nu pågår en maktkamp mellan Fatah och Hamas. Det har till och med tagit sig uttryck i våldsamheter. Jag hoppas att man kan komma till lösningar eftersom det kommer att drabba det palestinska folket. Jag hoppas att säkerhetsfunktionen i området upprätthålls i samverkan och harmoni mellan dessa två fraktioner.

Det är en besvärlig situation nu med en Hamasvald och Hamasledd regering och en presidentfunktion som har hand om förhandlingarna till omvärlden och som har egna säkerhetsstyrkor. Det är en oerhört komplicerad situation. Jag hoppas att den löses på sådant sätt att inte motsättningarna ökar i området.

Den frågan anser jag vara helt skild från det oerhört stora behov där Sverige och EU är djupt engagerade, nämligen av att få till stånd en mekanism så att bistånd kan komma in till området. Det anser jag att vi behöver prioritera. Det är den frågan vi koncentrerar oss på.

Till Staffan Danielsson vill jag säga att Sverige och jag personligen självklart tar starkt avstånd ifrån de uttalanden som har gjorts av Irans president om Israel. Det är ett helt förkastligt synsätt, som på intet sätt bidrar till att minska de motsättningar som redan är stora i området. Det har också komplicerat diskussionen när det gäller Irans ambitioner på kärnkraftsområdet, som jag hoppas att det är – många fruktar att det har anknytning till kärnvapenområdet.

Vår inställning i den frågan är glasklar. Alla länder i regionen måste erkänna Israels rätt till existens.

Anf. 58 YVONNE RUWAIDA (mp):

Herr talman! Den diskussion som utrikesministern förde när det gäller import av försvarsmateriel och hänsyn till handelspolitik kanske man borde ha fört på den socialdemokratiska kongressen. Det är ändå där som man fastslog att import och export ska ledas av samma moraliska principer.

När det gäller exporten är det naturligtvis en begränsning av den fria handeln. Den har man av tydliga elementära skäl. Det handlar om respekten för mänskliga rättigheter, respekten för internationell rätt och att Israel är i krig. Då ska vi inte exportera vapen. Det verkar däremot inte gälla för importen. Jag finner inte logiken i det.

Den diskussionen borde, som jag sade, ha förts på den socialdemokratiska kongressen.

Jag vill ändå hävda att när man importerar vapen från det israeliska IMI innebär det att man ekonomiskt stöder den militära ockupationen. Att vara militär ockupationsmakt kostar pengar. Sverige stöder ju inte den militära ockupationen.

Det är viktigt att man inte med svenska pengar stöder militär, vare sig på den israeliska eller på den palestinska sidan. Jag tror att det är väldigt negativt att stödja vapen till de olika delarna.

När det gäller tidningsuppgifterna om att man från Ryssland, USA och Frankrike skulle ge den nya styrka som ska bildas med 1 500 personer vapen, ammunition och utrustning är det lite besynnerligt. Man har diskuterat mekanismen för humanitärt bistånd. Man har inte kommit fram när det gäller det. Folk lever i en fruktansvärt katastrofal situation på de palestinska områdena på grund av den bojkott som man har valt att genomföra. Samtidigt försöker man stödja en militär enhet. Det tycker jag är kontraproduktivt. Jag tycker att det är bättre att satsa på att människor kan få mat, gå i skola och ha jobb. Jag tror att det har en bättre stabiliserande effekt än den här insatsen.

Det är fortfarande tidningsuppgifter, men jag tror ändå att det är utrikesministerns uppgift att gräva vidare i det. Ni kommer ju att träffas nästa helg i EU-sammanhang och diskutera den här frågan. Det är bra att man då har kollat upp vad det här innebär.

Jag har ju varit på de palestinska områdena varje år. För tio år sedan jobbade många i den civila sektorn. Det var väldigt få som var poliser och militärer. I dag jobbar väldigt få i den civila sektorn. Andelen människor som jobbar inom polisen och det militära har ökat. Det jag ser är en utveckling som jag har sett i en del andra fattiga länder där man har färre som jobbar med vanliga jobb och fler som har sin försörjning som polis eller militär. Det är väldigt destabiliserande. Jag är väldigt orolig för den utvecklingen och tycker att den är negativ.

Eftersom centerpartisten gjorde ett angrepp på mig vill jag betona att jag är för fred och internationell rätt och för en palestinsk och en israelisk stat, en tvåstatslösning i enlighet med FN-konventionerna. Att då anse att man från svensk sida inte ska stödja den militära ockupationsmakten genom att stödja militärindustrin tycker jag är ett angeläget och lämpligt krav.

Anf. 59 EWA BJÖRLING (m):

Herr talman! Jag tycker att det är glädjande att höra några delar av utrikesministerns svar; andra delar ser jag mindre positivt på.

Jag var på en Palestinadebatt för någon vecka sedan som Palestina-gruppen hade anordnat. Där fick vi frågan: Vad anser ni om det vapenmilitära samarbetet med Israel? Moderaterna var det enda parti som svarade att vi tycker att det ska fortsätta. Socialdemokraternas representant ville

inte svara. Det var väldigt luddigt. Därför är jag glad för det tydliga svaret från utrikesministern.

Däremot håller jag inte med om att det var rätt att avbryta den här flygövningen. Där är vi oense.

Till Yvonne Ruwaida måste jag ändå få säga att det är en väldigt stor skillnad mellan Hamas och Israel. Låt mig än en gång tydligt framföra, vilket jag har gjort så många gånger förut i kammaren, att Hamas är en terrororganisation som nu styr de palestinska områdena.

Jag var på en säkerhetspolitisk konferens i Israel och var också i Palestina på valdagen och såg Hamas vinna. Vi måste absolut ha full respekt för att Hamas vann eftersom det är så det är i en demokrati. Men att utifrån det bara säga att det är en besvärlig situation tycker jag inte att man kan göra. Det är en förfärlig situation som vi nu befinner oss i, samtidigt som vi ändå måste respektera detta.

Jag slogs också av hur frisk debatt det faktiskt var i Israel. Det är verkligen ett bevis på en levande demokrati därför att man från vänster till höger kunde uttrycka väldigt många olika åsikter på ett friskt sätt, något som jag tycker att det skulle vara mer av här i Sveriges riksdag.

Jag vill därför säga att vi inte ska bojkotta Israel, utan vi ska fortsätta med vapensamarbetet.

Utrikesministern var också inne på handelspolitiska principer. Då skulle jag vilja påpeka vikten av att vi också ska samarbeta inom ett helt annat område, nämligen det som handlar om att Israel är väldigt duktigt på att skapa innovationsföretag. Enligt ett nytt index som FN:s handelsorganisation Unctad har upprättat ligger Sverige etta i världen på att ta patent på nya uppfinningar, det vill säga goda forskare som kommer med nya idéer. Men sedan är vi nästan sämst på att omsätta dem i verkligheten till nya mindre företag. Där är i stället Israel bäst i världen. Det är ett samarbete som jag tycker att vi skulle utöka, och inte bojkotta Israel.

Anf. 60 Utrikesminister JAN ELIASSON (s):

Herr talman! Jag gläder mig åt Yvonne Ruwaidas starka intresse av att stödja socialdemokratiska kongressbeslut, och jag ser fram emot hennes stöd i en rad andra frågor som den socialdemokratiska kongressen har enats om.

I den här frågan får vi fortsätta denna diskussion på det frimodiga sätt som sker inom det socialdemokratiska partiet. I detta avseende tror jag att man ska skilja på import och export.

Först och främst vill jag säga att det är en mycket begränsad import som det handlar om i några speciella sektorer som är av intresse för svenskt försvar. Detta har jag förstått av försvarsministern och hennes kolleger.

När det gäller exporten är det ett annat regelkomplex som kommer in, och om detta har Sveriges riksdag enats, nämligen riktlinjerna för vår export av krigsmateriel och försvarsmateriel, där inte minst risken för konflikt spelat in och som lett till att ingen export har skett till detta område under mer än 50 års tid. Här finns alltså ett regelverk som är etablerat av Sveriges riksdag och som vi under stor enighet har kommit fram till. Jag ser därför inte denna motsättning.

Beträffande frågan om den militära uppladdningen på området är det självklart så att om dessa uppgifter stämmer är det en olycklig fördelning

av resurser. Vad som behövs i palestinska områden är bistånd på det humanitära området, tillgång till hälsoservice och utbildning av barnen i skolorna. Om inte detta sker har vi en politisk urladdning på gång som är oerhört farlig.

Därför vill jag säga att från de samtal som jag har haft på utrikesministernivå vid de två senaste mötena i EU har detta varit huvudfrågan. Benita Ferrero-Waldner och hennes kolleger arbetar intensivt med detta nu i kontakt med Världsbanken och med parterna. Vi hoppas att vi ska få en mekanism på plats snarast. Jag anser att den frågan bör prioriteras. Det är en uppfattning som Sverige kommer att driva även i fortsatta samtal.

Anf. 61 YVONNE RUWAIDA (mp):

Herr talman! Jag tycker också att frågan om humanitärt bistånd behöver prioriteras. Men det som också behöver prioriteras är frågan om att häva ockupationen och att man hittar en lösning på den frågan och att man kommer till rätta med alla brott mot internationell rätt som till exempel handlar om att man river palestiniernas hus, att man har kollektiva bestraffningar, att man genomför illegala avrättningar, att man omöjliggör ett värdigt liv för människorna och att man beslagtar palestiniernas skattepengar. Det behöver man också komma till rätta med. Och här behövs det ett tryck utifrån. De ockuperade palestinierna är nämligen i underläge jämfört med ockupationsmakten.

När det gäller Hamas vill jag ändå påpeka en sak. Det är mycket tjat om att Hamas är på terrorlistan, och det blir i väldigt mycket en förevändning. I kampen och kriget mot terrorism är det väldigt mycket som blir förevändningar för ageranden. Hamas har upprätthållit en vapenvila, och det är någonting som är väldigt viktigt. Jag skulle vilja fråga utrikesministern om han anser att det har någon betydelse att Hamas som organisation har upprätthållit en vapenvila och att det ändå behöver påverka den syn som man har på Hamas. Ska en organisation som inte använder vapen och som har en vapenvila behandlas som en organisation som utför terroristaktioner? Organisationen har ändå tagit ett väldigt viktigt steg, och det tycker jag att man också ska belöna den för. Det gjorde man i Irland med framgång. Jag tycker att man lite grann måste belöna när sådana här organisationer tar denna typ av steg.

Vi vet alla att Hamas är en väldigt stor organisation som består av väldigt många olika delar, och den militära fraktionen har varit en mycket liten del av dess verksamhet. De har fått stöd på grund av andra saker men också på grund av att man har misslyckats i fredsprocessen.

Jag skulle vilja veta hur man fortsättningsvis kan förena frågan om import av försvarsmateriel med frågan om respekt för mänskliga rättigheter och ett svenskt försvarande av internationell rätt.

Anf. 62 EWA BJÖRLING (m):

Herr talman! Självklart ska humanitärt bistånd prioriteras. Det är jätteviktigt. Jag hoppas verkligen att vi gemensamt med EU kommer fram till en godtagbar lösning för att den fattiga palestinska befolkningen ska få bistånd.

Jag måste vända mig till Yvonne Ruwaida. Jag blir riktigt upprörd när jag hör uttrycket: tjtande om Hamas. Jag kommer att fortsätta att tjata

om Hamas så länge de inte tar totalt avstånd från terror och erkänner Israels rätt att existera. Det finns inget annat alternativ. I deras stadgar sägs nämligen fortfarande att man ska utplåna Israel. På deras hemsida börjar det med en flagga där man bränner upp Israel. Det kan jag inte respektera, och jag tycker inte att det är respektabelt av en regering att bete sig på det sättet. Jag tycker fortfarande att det är väldigt allvarligt. Jag tror att de flesta demokratier skulle tycka det om de hade sådana organisationer som sina närmaste grannar som de blir hotade av.

Anf. 63 Utrikesminister JAN ELIASSON (s):

Herr talman! Till Ewa Björling vill jag säga det som jag inte hann i mitt förra inlägg, nämligen att vi har ett samarbete om forskning och innovation mellan Sverige och Israel genom svenska Vinnova och det israeliska centret för forskning, Matimop. Det finns där ett viktigt projekt som utvecklas.

Till Yvonne Ruwaida vill jag säga att det är oerhört viktigt att den falang som finns inom Hamas och som jag tror inser att den kurs som man har varit inne på är en farlig kurs får ökad förståelse inom Hamas. Jag vet inte hur realistiska förväntningarna är.

Jag läste med stort intresse det brev från fångelserna i Israel där också Hamas ingick och där man faktiskt rör sig i riktning mot ett erkännande av 1967 års gränser och därmed ett erkännande av Israel. Jag hoppas att denna tendens fortsätter eftersom det naturligtvis är olyckligt om denna regering som är vald av en majoritet av palestinierna står för en så extrem politik. Det är oerhört viktigt att vi står fast vid dessa tre krav och att vi tydligt visar detta.

Om nu dessa mer moderata element inom Hamas, om man kan kalla dem så, kommer fram till att pragmatismen måste öka nu när man innehar ansvaret för regeringsmakten är de naturligtvis välkomna.

Allt bör göras för detta. Däremot tycker jag inte att man ska behöva vara så tacksam för att självmordsattacker inte pågår. Det ska vara fullständigt självklart att detta icke får ske. Oskyldiga människor får bara inte slaktas.

Sedan gäller det de övriga elementen i Yvonne Ruwaidas fråga. I den tidigare diskussionen, som jag vet att Yvonne Ruwaida deltog i, togs det upp att det fanns en rad aspekter som Sverige framför när det gäller krav på Israel. De omfattar inte minst att den palestinska befolkningen inte ska drabbas av begränsningar i rörelsefrihet. Det gäller muren, och det gäller naturligtvis också sådana grundläggande frågor som bosättningspolitiken. Jag vill hänvisa till mitt tidigare svar i morse på den frågan.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på interpellationerna 2005/06:378, 381, 382 och 387 om Dawit Isaak

Anf. 64 Utrikesminister JAN ELIASSON (s):

Herr talman! Ingegerd Saarinen har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för Dawit Isaaks frisläppande. Sven Gunnar Persson har

frågat mig hur jag inom EU och FN tänker driva frågor om åtgärder mot kränkningar av mänskliga rättigheter i Eritrea samt om jag är beredd att själv besöka Eritrea för att ta upp Dawit Isaaks fall. Staffan Danielsson har frågat om det finns datum för när någon svensk representant kan besöka Dawit Isaak samt vilka åtgärder som vidtas för att ett besök ska kunna äga rum och om jag själv är beredd att åka till Eritrea. Cecilia Wigström har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att föra upp frågan om Dawit Isaak på högsta nivå i Eritrea samt om jag är beredd att besöka Eritrea för att på plats engagera mig i fallet Dawit Isaak. Jag besvarar samtliga dessa interpellationer i ett sammanhang.

Låt mig inledningsvis understryka att jag delar Ingegerd Saarinens, Sven Gunnar Perssons, Staffan Danielssons och Cecilia Wigströms oro över situationen i Eritrea och över Dawit Isaaks situation. Gränskonflikten med Etiopien, det svåra humanitära läget i landet och situationen vad gäller demokrati och mänskliga rättigheter i Eritrea innebär stora påfrestningar för Eritreas befolkning. Regeringen för på olika sätt en dialog med Eritrea om alla dessa frågor. Vi har nyligen i EU framhållit att EU:s politiska dialog måste fortsätta. Det är enbart genom en kontinuerlig och bred dialog som vi har möjlighet att ta upp även de svåra frågorna. För en dialog talar också de många band som finns mellan våra två länder.

Det är min förhoppning att politiska partier, journalister, enskilda organisationer och religiösa samfund ska tillåtas verka fritt i Eritrea. Det är djupt oroande att den grupp politiska ledare och journalister som fängslades 2001 fortfarande hålls fängslade utan åtal och rättegång och saknar kontakt med omvärlden.

Vad gäller den fängslade svenske och eritreanske medborgaren Dawit Isaak fortsätter regeringen att aktivt och på olika sätt verka för att han omedelbart släpps fri eller får en rättvis rättegång. Jag menar att det dessutom finns starka humanitära skäl som talar för att Dawit Isaak frigges och får återförenas med sin familj i Sverige. Regeringens arbete för Dawit Isaak bedrivs genom kontakter på regeringsnivå, genom regelbundna besök i Eritrea samt genom ett antal andra aktörer. Regeringen är beredd till politiska samtal på hög nivå om och när detta bedöms kunna bidra till konstruktiva framsteg. Det ligger i sakens natur att jag inte här i detalj kan redogöra för hur arbetet sker, men låt mig understryka att Dawit Isaaks situation och frisläppande är en fortsatt högt prioriterad fråga för regeringen.

Då Cecilia Wigström, som framställt en av interpellationerna, anmält att hon var förhindrad att närvara vid sammanträdet medgav talmannen att Anita Brodén i stället fick delta i överläggningen.

Anf. 65 INGEGERD SAARINEN (mp):

Herr talman! Tack för svaret! Flera tusen samvetsfångar, många fängslade på grund av sin religion och andra på grund av sina politiska åsikter, sitter i fängelse på obestämd tid och utan möjlighet att kommunicera med omvärlden och utan åtal eller rättegång. En del av dem sitter i hemliga fångelser. Många har torterats eller behandlats illa, och många har hållits i underjordiska celler eller till och med metallcontainrar.

Det är i ett land som behandlar människor så som den svenske medborgaren och journalisten Dawit Isaak sitter fängslad sedan 2001. Han släpptes under två dagar i november 2005, och vi var många som jublade i förtid och hoppades att han snart skulle kunna återförenas med sin familj. Tyvärr blev det inte så, utan han greps igen och sattes i fängelse på nytt.

Dawit Isaak var en i en grupp journalister som greps och sattes i fängelse eller tvingades in i militärtjänst år 2001 när regimen stängde alla privatägda tidningar med hänvisning till deras rapportering om den politiska oppositionen. Ännu efter fyra år sitter de fängslade utan att någon rättegång har inletts.

Jag har givetvis respekt för att ministern inte kan redogöra i detalj för hur arbetet sker, men jag undrar ändå hur den eritreanska regimen reaktioner har varit på kontakter som har skett efter att Dawit Isaak greps på nytt.

Anf. 66 SVEN GUNNAR PERSSON (kd):

Herr talman! Jag vill också tacka utrikesministern för svaret.

Jag fastnade för en rubrik när jag läste Nerikes Allehanda i dag på morgonen. Inför nationaldagsfirandet löd rubriken: "Låt svenska språket bli det som förenar!"

Och det svenska språket har, när det gäller mänskliga rättigheter, varit tydligt med aktivum och imperativ uppradade genom åren, även om man kan ha lite olika åsikter om bägge ögonen alltid har varit med i betraktandet av brotten mot mänskliga rättigheter runtom i världen. Men jag hoppas och jag vill efter förmåga medverka till att Sverige även fortsättningsvis kommer att tala klarspråk i ord och handling varhelst brotten mot mänskliga rättigheter sker.

Passivum och dåtid är inte lämpliga former i en situation när 800 journalister bara förra året fängslades till följd av att de hade uttryckt för olika regimer misshagliga uppgifter och i en situation där mäns, kvinnors och barns värde och värdighet kränks på de mest vidriga sätt varje dag.

Yttrande- och pressfriheterna är inte bara viktiga som enskilda rättigheter för enskilda människor, även om det naturligtvis är grundläggande. Pålitliga och öppna kommunikationsprocesser är avgörande för demokrati och mångfald. Men det är också, som Unesco lyfte fram i sin konferens i samband med pressfrihetens dag den 3 maj, avgörande för kampen mot fattigdom, korruption och orättvisor genom att hela samhällssystemet blir mer transparent. Därför, herr talman, är jag lite undrande över språkbruket i svaret på min interpellation. Jag uppfattar att det är lite vagt och undandligande, men här finns ju möjligheter att svara upp mot det.

Jag har den största respekt för att utrikesministern kanske är den mest fullfjädrade diplomat som går att uppbringa och att han vet precis hur den diplomatiska slipstenen ska dras för att få lämplig skärpa på de verktyg som ska användas. Men Dawit Isaak har varit fängslad utan rättegång i snart fem år, 1 716 dagar, för att han har uttryckt för regimen misshagliga åsikter. Utrikesministern hyser oro för denna situation. Han anser att dialogen med Eritrea måste fortsätta, och Dawits frisläppande är en fortsatt högt prioriterad fråga för regeringen.

Jag har en viss otålighet som kanske inte gör mig till en kandidat för den diplomatiska kåren, där ett gediget och långsiktigt arbete naturligtvis måste ske.

Det får mig att be utrikesministern om ett par förtydliganden ändå. Hur ser utrikesministern på möjligheten till framgång i fallet Dawit Isaak? Anser utrikesministern att det ändå finns ett behov av intensifiering av arbetet för att få honom fri? På vilket sätt kan det i så fall ske?

Anf. 67 STAFFAN DANIELSSON (c):

Herr talman! Herr statsråd! Jag hade ungefär samma reaktion som Sven Gunnar Persson, att svaret är bra men möjligen lite tamt. Det är fruktansvärt att vara berövad sin frihet och att sitta i fängelse. Det är ännu värre att vara fängslad utan orsak och utan rättegång. Dawit Isaak är svensk medborgare. Han kommer från Eritrea men har bott många år i Sverige. Hans familj, hans fru och barn bor i Sverige.

Sverige ställer upp för sina medborgare. Vi accepterar inte att andra länder fängslar svenskar och låter dem sitta under svåra förhållanden utan rättegång dag efter dag, år efter år. Eritrea har genomlevt stora omvälvningar och har mycket spända relationer med sin stora granne Etiopien. Sverige har diplomatiska förbindelser med Eritrea. Trots detta och trots ett på senare tid allt aktivare arbete från Sverige sitter Dawit Isaak sedan snart fem år i eritreanskt fängelse under svåra förhållanden. Fem år är en mycket lång tid. För sådana straff borde det givetvis krävas att man har gjort sig skyldig till mycket grova brott. Dawit Isaaks brott var uppenbarligen att han arbetade som journalist för det fria ordet.

Låt oss tänka tanken att någon annan svensk journalist hade fängslats i Eritrea för snart fem år sedan, någon med kanske dubbelt medborgarskap fast inte från Eritrea, kanske med ett namn som Jan Mosander eller Jan Guillou. Hade då denne svensk fortfarande varit fängslad? Hade då nära fem år gått utan att någon enda representant för Sverige ens hade fått besöka Mosander eller Guillou? Hade Sverige då haft oförändrade diplomatiska förbindelser med Eritrea? Hade då EU:s bistånd till Eritrea fortgått oförminskat? Jag vet inte, men jag undrar.

Grundfrågan, som jag har lyft fram i interpellationen, är det faktum att en svensk medborgare sitter fängslad utan rättegång sedan snart fem år och utan att en representant för Sverige ens har fått besöka honom i hans fängelse.

Vilka reaktioner kan Sverige ge i ett sådant här fullständigt oacceptabelt läge? Har Sverige verkligen agerat tillräckligt kraftfullt och tydligt i det här fallet de senaste fem åren? Svaret på den frågan är tyvärr nej, särskilt de första åren. Det senaste året har Sverige agerat intensivare, och det finns nu vissa öppningar. Det är bra att Sverige är berett till samtal på hög nivå om och när detta bedöms kunna bidra till konstruktiva framsteg, som utrikesministern skriver i sitt svar. Tyvärr låter det i mina öron lite passivt. Jag hoppas nu att tolkningen är att regeringen med all sin tyngd, och med utrikesministern i spetsen, gör allt vad som står i dess makt för att äntligen få Dawit Isaak fri.

Jag hoppas att utrikesministern kan bekräfta min tolkning, att det här kan innebära att utrikesministern själv besöker Eritrea om sammanträffande och frigivning därigenom kan åstadkommas.

Anf. 68 ANITA BRODÉN (fp):

Herr talman! Först vill jag å Cecilia Wigströms vägnar tacka utrikesministern för svaret. Cecilia Wigström har drabbats av svår sorg och kan därför inte närvara personligen i dag.

Bakgrunden till interpellationen är det faktum, som vi alla här känner till, att den svenske medborgaren Dawit Isaak sedan nästan fem år tillbaka sitter fängslad. I samband med elfte september drogs tumskruvarna åt. Den fria pressen stängdes, och elva journalister har sedan dess varit frihetsberövade utan vare sig åtal eller rättegång. Precis som övriga interpellanter framfört behövs nya ansträngningar för att få Dawit Isaak frisläppt. Det behövs också internationella ansträngningar för att öka respekten för mänskliga rättigheter och demokrati i Eritrea.

Det är förhoppningsfullt att höra utrikesministern nämna att frisläpandet av Dawit Isaak är en högt prioriterad fråga för regeringen. Jag är också medveten om att det kan krävas tyst diplomati och att vi här i denna debatt inte kan avkräva detaljupplysningar.

Jag ställde för cirka ett år sedan en fråga till dåvarande utrikesminister Laila Freivalds. Hon skrev i svaret på den frågan: Vi har hos eritreanska myndigheter krävt att få besöka Isaak samt att han antingen ska släppas fri eller få en snar rättvis rättegång enligt internationellt vedertagna rättsprinciper.

Det vore därför väldigt intressant att här i dag få reda på vad den eritreanska myndigheten svarade Sveriges regering. Det vore också oerhört värdefullt att få reda på om ministern är beredd att ta upp fallet Dawit Isaak på högsta eritreanska nivå. Är ministern dessutom beredd att besöka Eritrea och på plats ta upp fallet?

Nyligen blev Eritreas svenska ambassadör Araya FN-ambassadör. Med tanke på utrikesministerns goda FN-kontakter skulle jag slutligen vilja fråga ministern om ministern haft en chans att utnyttja och ta vara på den möjlighet detta ger?

Anf. 69 Utrikesminister JAN ELIASSON (s):

Herr talman! Jag förstår i högsta grad den otålighet som har uttryckts från interpellanterna i den här frågan. Jag har satt mig in i den i detalj under den korta tid som jag har tjänstgjort som utrikesminister och kan försäkra er om att jag känner ett djupt engagemang i frågan och att jag tänker ägna den stor uppmärksamhet.

Jag kan inte – och jag är glad att jag har fått förståelse för det – gå in på exakt alla de kanaler som kan användas och har använts, men jag har arbetat mycket med länderna på Afrikas horn sedan 90-talets början. Jag har personlig relation till många personer i området, inte minst i Eritrea och givetvis också med deras representanter i New York. Jag har delvis använt och kommer i hög grad att använda mig av de kontakterna för att driva det här ärendet vidare.

Vi har haft delegationsbesök som tyvärr inte har lett till direkta besök från vår sida. Vi har diskuterat hela relationen till Eritrea. Det är viktigt att se fallet Isaak i denna totala relation. Vi har fått informationer från aktionsgruppen att systemen har fått hälsa på och att Isaak har fått medicin för sitt höga blodtryck. Vi har fört fram kraven till eritreanska myndigheter väldigt tydligt, både det grundläggande kravet och när det gäller de humanitära behoven för honom just nu.

Vi har självklart inte svajat det minsta när det gäller kraven på mänskliga rättigheter och vad vi förväntar oss av medlemsstaterna i FN och av dem som har skrivit på deklARATIONEN om mänskliga rättigheter. Ett element av tyst diplomati måste också få utövas. Återigen: Jag förstår otåligheten, för resultaten har inte visat sig.

När det gäller att bedöma möjligheter till framgång, som jag fick en direkt fråga om, tror jag att det kräver att vi hanterar detta i insikt om att Dawit Isaak är både svensk och eritreansk medborgare. Så länge han är eritreansk medborgare kan man alltså hävda att fallet ska hanteras inom det eritreanska systemet. Därför får vi inte någon lösning på den här frågan förrän Eritrea samarbetar. För detta krävs en dialog som handlar om hela relationen till Eritrea. Man är inblandad i en oerhört farlig och svår gränskonflikt.

Det är frågan om bistånd och annat där Sverige inte har något bilateralt bistånd men där EU har humanitärt bistånd, som jag för övrigt inte vill ta avstånd från. Humanitärt bistånd måste utgå till alla människor som har behov av detta oavsett regim.

Det är en ganska komplicerad situation, och jag kan bara lova att jag ska ägna frågan stor uppmärksamhet. Jag har inte det minsta problem med att bege mig till Eritrea om det skulle hjälpa. Men självfallet måste ett sådant besök vara väl förberett om det ska genomföras. Det måste finnas utsikter att besöket ska leda till de resultat som vi önskar.

Vi har gärna kontakt med er i riksdagen i frågan. Vi har också nära kontakter med aktionsgruppen, som vi träffar regelbundet för att hålla oss informerade. Vi hoppas få hålla en förtroendefull dialog med er i olika former för att understryka att vi arbetar med frågan intensivt. Vi kommer att arbeta intensivt med frågan, och vi hoppas att en kombination av principiella ställningstaganden och effektiv diplomati kan leda till att Dawit Isaak, som sig bör, frigges. Så måste ju ske till slut och snart, hoppas vi.

Vi hade samma förhoppningar som ni när han frigavs kort, men sedan komplicerades bilden ytterligare också av skäl som har att göra med den politiska situation som råder i Eritrea.

Jag kan garantera att jag tänker arbeta intensivt med frågan. Jag hoppas att vi ska nå framgång gemensamt.

Anf. 70 INGEGERD SAARINEN (mp):

Fru talman! Jag har, som jag tidigare sade, naturligtvis förståelse för att det kan behövas tyst diplomati i ett sådant här fall. Men det jag självfallet inte kan ha respekt för är om regimen i Eritrea irriteras över svenskars engagemang. Det är en självklarhet att Sverige reagerar starkt när laglöshet och godtyckliga fängslanden drabbar svenska medborgare.

År 2004 antog EU-parlamentet en starkt kritisk resolution om läget för de mänskliga rättigheterna i Eritrea. I inledningen nämns särskilt Dawit Isaaks fall. I en operativ paragraf uppmanas Eritrea att omedelbart frige de fängslade journalisterna. I en annan paragraf uppmanas EU-kommissionen att inleda konsultationer med Eritrea om artikel 96 i Cotonoufördraget. Härigenom skulle möjligheten att avbryta biståndssamarbetet med Eritrea öppnas om dess regering fortsätter att allvarligt kränka mänskliga rättigheter.

Ministern nämner i sitt svar att regeringen verkar för att EU:s dialog måste fortsätta. Kan ministern berätta lite mer om vad den dialogen hittills har resulterat i och hur regeringen ser på det?

Prot. 2005/06:135
5 juni

*Svar på
interpellationer*

Anf. 71 SVEN GUNNAR PERSSON (kd):

Fru talman! Jag tyckte att det var roligt att höra utrikesministerns förtydliganden och raka besked, som gick lite utanför det skrivna svaret. Det blev ett engagemang. Jag har stort förtroende för att det också finns en otålighet och ett engagemang hos utrikesministern. Det är glädjande och hoppfullt att utrikesministern besitter just den speciella kompetens och kunskap om området som säkert kommer att behövas.

Det var en av mina följdfrågor som jag tror att utrikesministern kan utveckla något ytterligare. Det var frågan om behovet av eventuellt intensifierade insatser. När jag frågar om detta är jag naturligtvis medveten om risken för att de starka ordens innebörd kan devalveras om de används fel. Begrepp som avsky, vrede och fördömanden kan om de används för ofta bli devalverade. Det kanske inte alltid är lämpligt att ta i med den typen av storslägga.

Men sett i ljuset av att det har gått snart fem år är frågan om det inte finns ytterligare instrument som man kan använda. Utrikesministern var inne på frågan om biståndet. Är det så att det är enbart humanitärt bistånd till Eritrea förstår jag ställningstagandet. Men finns det inte också andra delar av bistånd som ges dit? Jag är lite osäker på det, så det tar jag gärna emot mer information om. Jag har för mig att det också finns någon form av infrastrukturbistånd, som regimen kanske har nyttjat i egna syften för att skryta med.

Jag har lyssnat på flera av utrikesministerns intressanta debatter med kammarens ledamöter här i dag. Tidigare talades det om Sveriges och EU:s relation till Hamas och om hur biståndet där kan användas. Det är viktigt att det inte går till organisationen Hamas utan kommer det behövande palestinska folket till del. Finns det sådana varianter som kan användas här?

Jag hörde också utrikesministerns mycket engagerade utläggning om de mänskliga rättigheterna mer generellt och det nya rådet för mänskliga rättigheter – så tror jag det heter. Det handlade också om de möjligheter som finns där. Utrikesministern lyfte särskilt fram möjligheterna att under en tid suspendera och sådana saker. Finns det flera instrument som man kan sätta upp på listan så att det börjar kännas som om det glöder under stolarna på regimen i Eritrea vore jag tacksam om utrikesministern kunde utveckla det något ytterligare.

Anf. 72 STAFFAN DANIELSSON (c):

Fru talman! Herr statsråd! Jag glömde att tacka för svaret. Jag tackar även för den intressanta repliken. Det är roligt att utrikesministern för debatten framåt.

Det finns säkert flera definitioner på diplomati, men det är en balansgång mellan kraftfulla uttalanden och reaktioner och samtidiga förtroendefulla samtal för att hitta acceptabla lösningar. Den konsten är inte lätt.

Vi har hållit på med tyst diplomati i snart fem år. Det innebär att den inte har varit riktigt framgångsrik än så länge. Självfallet är det alltid den första vägen att gå. Jag hoppas verkligen att vad som nu pågår ska leda till resultat. Men efter den här långa tiden måste även starka och tydliga uttalanden och åtgärder finnas med i bilden om de öppningar som nu finns skulle grusas – mot förmodan, hoppas jag.

Utrikesministern har mitt och många, många övrigas fulla stöd i sitt arbete för att Dawit Isaak ska frisläppas. Om utrikesministern reser till Eritrea är det faktiskt ett medel och inget mål i sig, men jag tackar för utrikesministerns fulla beredskap att göra det om det kan medverka till ett frigivande.

Anf. 73 ANITA BRODÉN (fp):

Fru talman! Det eritreanska folket har under åtskilliga år utsatts för både krig, ockupation och förtryck. Jag kan bara påminna om vad som har hänt under den senaste perioden, som vi kanske alla känner till. Det var först Italien i slutet av 1800-talet fram till andra världskriget. Sedan kom det brittiska herraväldet och så småningom en etiopisk annektering. Sedan vet vi att det utbröt ett afrikanskt 30-årigt krig där Eritrea blev självständigt 1993 och på så sätt blev segrare, kan man säga. På den tiden hyllades president Afewerki som hjälte. Man såg framåt – mot pressfrihet och fria val. Men någonting hände 2001. Situationen förändrades radikalt. Förtrycket hårdnade och reformivrare fängslades. Konflikten med Etiopien fortgår, och inga fria val har hållits.

Mot denna bakgrund tycker jag att det är oerhört angeläget att fråga utrikesministern och be honom utveckla vilka initiativ som ministern tänker ta inom EU och FN för att öka respekten för mänskliga rättigheter och demokrati i Eritrea.

Anf. 74 Utrikesminister JAN ELIASSON (s):

Fru talman! Jag tycker mycket om uttrycket att föra debatten vidare. Det är den här typen av samtal i konkreta utrikespolitiska frågor mellan regering och riksdag som jag tycker är så spännande att föra. Jag tror att den dialogen också är viktig att förmedla till de parter som lyssnar på oss.

Jag vill till exempel säga till Ingegerd Saarinen att jag själv, i de kontakter jag redan har haft, och mina kolleger, som har varit i kontakt med Eritreas myndigheter, oerhört starkt har framhållit de legitima uttryck för otålighet som kommer från riksdagsledamöter, journalister och familjen. Vi försöker förmedla detta så tydligt som möjligt. Det ska vi vara stolta över. De krav som läggs fram i en demokrati förmedlar vi naturligtvis till Eritrea på samma sätt som vi förmedlar dem till andra parter som vi är i kontakt med i liknande fall.

Jag tycker också att det är viktigt, och det har vi också kommit fram till här, att man använder sig av de olika roller som Sverige kan spela i dagens värld. Vi kan ta på oss en svensk hatt, en nordisk hatt, en EU-hatt och en FN-hatt. Det är så vi ska se svensk utrikespolitik, tycker jag. Vi ska projicera den på olika plan. Vi ska självfallet uttröna på vilket sätt vi kan använda oss av EU-hatten för att också främja det här fallets lösning.

Inom EU är det praktiskt taget uteslutande humanitärt bistånd som utgår. Jag har själv varit humanitär samordnare i FN. Jag står väldigt fast vid de principer som gäller, nämligen att den befolkning som drabbas inte ska behöva betala ett pris för de regeringar som styr dem. De ska få sina humanitära behov tillgodosedda, och det tycker jag att vi ska stå upp för.

För svensk del har vi inte satt i gång ett bilateralt samarbete efter den tidpunkt då det avbröts. Det bistånd som utgår är också ett utpräglat humanitärt bistånd. Det som diskuteras är möjligen huruvida universitetskontakter skulle kunna utvecklas. Där har vi en intressant avvägning, och jag tycker att vi ska fundera på om den typen av kontakter kan främja dialog och främja att bryggor kan byggas mellan länder. Vi ber att få återkomma i den frågan.

Vi talar klarspråk. Alla vet var Sverige står. Vi använder oss av de organ som finns. Vi har inte bara EU:s hatt utan också vårt nya mänskliga rättighetsråd. Jag är övertygad om att de krav som där ställs skickar en signal till världens länder att de är under uppsikt och att solidariteten i dagens värld inte stannar vid en gräns utan vid människor i nöd. Det är viktigt att omvärlden motiverat för fram dessa krav på länder som inte lever upp till kraven på mänskliga rättigheter.

Jag är glad att Anita Brodén gjorde den här historiska analysen. Man förstår internationella förhållanden bättre om man kan historia och geografi. Det förklarar en hel del av det eritreanska agerandet. För att få en lösning i den här frågan tror jag att det är viktigt att man ser detta perspektiv. Eritrea känner sig förfördelat i gränsdragningsfrågan. Gränskommissionen har nu satt i gång sitt arbete. Det kan ha en positiv effekt. Den känsla av utsatthet som de har måste brytas, men det kräver också att de själva har insikt om vad omvärlden kräver. Det kommer vi att förmedla på olika sätt.

Här krävs samverkan mellan en rad faktorer som till slut fokuseras på en enskild person som har blivit orättvist och illa behandlad och som vi kommer att sätta i centrum för vårt agerande. För att han ska frigges tror jag att det krävs en rad insatser på flera plan med en större politisk analys i botten. Om det för detta krävs att en utrikesminister från Sverige besöker landet så är det inget problem. Jag känner dem i detta land. Men om det sker måste det förberedas på ett sådant sätt att vi har någotsånär realistiska förväntningar om ett gott resultat. Annars kan det bli en bumerang som skadar saken.

Jag ska arbeta med denna fråga, inte minst inspirerad av den här debatten.

Anf. 75 INGEGERD SAARINEN (mp):

Fru talman! Jag vill gärna tacka ministern för det uppenbara engagemang som ministern lägger ned i den här frågan. Jag förstår att det är en ömtålig balansgång också hur man ser på humanitär hjälp och annan hjälp och att det inte är helt enkelt att avgöra vad som är till gagn och vad som inte är till gagn för en positiv utveckling.

Jag skulle vilja understryka att Sveriges befolkning inte kommer att tröttna. Så länge en svensk medborgare sitter fängslad utan vare sig rättgång eller dom kommer protesterna från Sveriges befolkning att fortsätta.

Anf. 76 SVEN GUNNAR PERSSON (kd):

Fru talman! Jag vill tacka utrikesministern för den här debatten. Det finns en stor enighet i inställningen när det gäller kraven på frigivningen av Dawit Isaak. Jag väljer att inte se den utläggning som utrikesministern gjorde om bakgrunden för Eritreas agerande som någon form av förmildrande omständighet eller ursäkt. Jag tror inte att det var så han menade. Jag ser fram emot att ha en fortsatt dialog med stödgruppen här i riksdagen. Jag har förstått att utrikesministern också har goda kontakter med alla dem som vill kämpa för Dawit Isaaks frigivning.

Jag vill avsluta med att återupprepa frågan om suspenderingsinstrumentet som utrikesministern själv var inne på i en tidigare debatt här. Är det här en sådan situation där det skulle kunna bli aktuellt att använda det i någon form?

Anf. 77 ANITA BRODÉN (fp):

Fru talman! Jag vill också passa på att tacka för debatten. Jag vill tacka för utrikesministerns stora engagemang i frågan och för de svar som jag har fått ta emot å Cecilia Wigströms vägnar.

Under de år som Dawit Isaak varit fängslad har ett antal organisationer, enskilda och politiker från olika partier engagerat sig, och det nämnde också utrikesministern i sitt första anförande. Det kan därför i det här sammanhanget vara på sin plats att utröna vilken betydelse utrikesministern tillmäter det engagemang som har visats på olika sätt. Ger det UD mer råg i ryggen att agera när man upplever ett starkt tryck från många berörda?

Anf. 78 Utrikesminister JAN ELIASSON (s):

Fru talman! Jag kan snabbt besvara Anita Brodéns fråga med ja. Vi hjälps av detta engagemang. Det är en del i vår diskussion med motparten att vi kan hänvisa till en stark opinion. Jag välkomnar de yttringar som har kommit här. De kommer givetvis att förmedlas i våra kontakter med eritreanska myndigheter och ansvariga.

Det är viktigt att agera i tid i sådana här fall. Det har jag märkt under mina år i diplomatin. Ju tidigare man engageras, desto bättre är det. Det är i de tidiga skedena som man måste agera. Det är dystert, framför allt mänskligt men också politiskt diplomatiskt, att det är ett så sent stadium. Men det borde ju rimligen också leda till en ökad förståelse för den otålighet som vi känner.

När det gäller Sven Gunnar Perssons fråga om suspendering i MR-rådet vill jag säga att det är ett helt nytt element som inte har funnits i MR-sammanhang tidigare. Det innebär att ett land som ingår i mänskliga rättighetsrådet kan, på förslag i generalförsamling, få sitt medlemskap suspenderat, och det kräver då två tredjedels majoritet. Detta har just skrivits in i MR-rådets regler. Det är naturligtvis fråga om extrema fall. I det här fallet tror jag att frågan är väldigt tidigt väckt. Men att man har en sådan varningssignal till världens länder tror jag kan ha en avskräckande effekt framöver. Men rådet har inte börjat arbeta ännu. De har sitt första möte den 19 juni.

Vi talade tidigare om diplomati jämfört med politik och om definitionen på diplomati. Jag tror att någon av er prövade detta. Min enkla erfarenhet är att diplomati inte egentligen i så hög grad är svaret på frågan "Vad?". Det är väldigt självklart i det här fallet: Dawit Isaak måste frigges. Diplomati är i stället svaret på frågan "Hur?". Det är en väldigt komplicerad process med många bottnar där slutresultatet mäts i om man når de mål man sätter upp. Jag har inget tvivel på vad svaret är på frågan "Vad?", men arbetar intensivt på att besvara frågan "Hur?".

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på interpellation 2005/06:424 om fängslade palestinska barn

Anf. 79 Utrikesminister JAN ELIASSON (s):

Fru talman! Anita Brodén har frågat mig på vilka sätt jag, mot bakgrund av situationen för fängslade palestinska barn i israeliska fångelser, är beredd att medverka till att Israels brott mot barnkonventionen upphör och vilka åtgärder jag avser att vidta för att föra upp denna fråga på EU:s och FN:s dagordning.

Det är en viktig fråga som Anita Brodén tar upp. Halva den palestinska befolkningen är under 18 år och alltså barn enligt definitionen i konventionen om barnets rättigheter. De palestinska barnen är en särskilt utsatt grupp för vilken förhållandena försämras. Regeringen har därför länge särskilt prioriterat barnens situation i utvecklingsarbetet med de palestinska områdena.

Jag delar Anita Brodén oro över den beskrivna situationen för de palestinska barn som befinner sig i israeliska fångelser. Det är givetvis helt oacceptabelt att barn hålls fängslade under de förhållanden som Anita Brodén beskriver. Sverige har tillsammans med övriga EU vid ett flertal tillfällen påtalat för såväl Israel som den palestinska myndigheten nödvändigheten av att vidta åtgärder för att respektera barnets rättigheter i enlighet med barnkonventionen.

Barnkonventionen slår fast att barnet ska skyddas från alla former av fysiskt och psykiskt våld. Inget barn får utsättas för tortyr eller annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning. I de fall ett frihetsberövande är lagligt och nödvändigt ska barnet behandlas med respekt, och barnets behov ska beaktas. Även den humanitära rätten, särskilt den fjärde Genèvekonventionen, innehåller bestämmelser som skyddar barn.

Som Anita Brodén påpekar är Israel part till barnkonventionen men tillämpar den inte för de palestinska barnen på ockuperade områden trots upprepade uppmaningar från FN:s kommitté för barnets rättigheter. I de palestinska områdena tillämpas särskilda militärlagar, som inte ger barnet det skydd det har rätt till enligt barnkonventionen. Detta strider mot en av konventionens grundprinciper, nämligen att den ska vara tillämplig på alla barn under det relevanta landets jurisdiktion. Som ockupationsmakt har Israel en otvetydig skyldighet att tillämpa barnkonventionen på de palestinska områdena.

Också de palestinska myndigheterna behöver engagera sig kraftfullare för fångslade barns situation, respektera barnets rättighet och kraftfullt motverka kränkningar av barnets rättigheter. Många olika intressegrupper försöker påverka den palestinska kommitté som upprättar listor på fångar utifrån vilka man förhandlar med israelerna inför frisläppanden. En konsekvens av detta har tyvärr visat sig vara att barn ofta nedprioriteras.

Regeringen tar regelbundet upp frågan om barnfångarna i de bilaterala kontakterna med Israel och söker därigenom påverka den israeliska regeringen att upphöra med den rättsstridiga behandlingen av de palestinska minderåriga barnen i israeliska fängelser. Dessutom har vi kontinuerlig kontakt med det lokala ICRC-kontoret, Röda Korsets kontor, i Tel Aviv i denna fråga. Vi har även väckt frågan om att EU gemensamt ska agera för de palestinska barnfångarna och kommer att fortsätta dessa ansträngningar.

Anf. 80 ANITA BRODÉN (fp):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka utrikesministern för svaret. Bakgrunden till min interpellation är att jag anser att det är angeläget att ta fram det faktum att så många barn drabbas av krig och konflikter. Jag har i denna interpellation särskilt velat belysa det faktum att barn från tolv års ålder systematiskt sätts i fängelse, vilket är ett brott mot barnkonventionen, som utrikesministern också nämnde i sitt svar.

Sedan den andra intifadan har flera tusen palestinska barn arresterats, och i detta fall räknas barn från tolv års ålder som vuxna – inte 18 år, som är åldersgränsen enligt barnkonventionen. Rädda Barnen och andra barnrättsorganisationer har fått ta del av många skrämmande vittnesmål om hur barnfångarna behandlas. De får varken den behandling, det skydd eller den juridiska process som de enligt konventionen har rätt till.

Vid ett besök i Israel och de palestinska områdena helt nyligen fick jag möjlighet att träffa advokaten Khaled Quzmar, som sedan 15 år arbetat i organisationen DCI, Defence for Children International. Han menade vid vårt möte att barnens situation förvärrats högst påtagligt, att advokaterna kopplas in senare i processen och att tortyr och misshandel är mycket vanligt förekommande. Som advokat kan han sällan göra något då barnen tvingas skriva under bekännelser, oftast på ett språk som barnen inte förstår, eller där barnen inte begripit skillnaden mellan ett försök att slå och ett försök att döda. I domslutet kan det innebära en skillnad mellan två månaders fängelse och 20 års fängelse. Ett erkännande från barnet är bevis nog.

Jag delar utrikesministerns åsikt att den palestinska myndigheten också har ett stort ansvar att prioritera barnen när man gör upp en lista för frigivande av fångslade. Jag välkomnar också de svenska ansträngningar som är gjorda och som utrikesministern nämnde i sitt svar, men jag har samtidigt så svårt att acceptera att inget resultat uppnås när det gäller barnen. För varje dag som går utan att omvärlden reagerar tillräckligt accepterar vi att så många barn inte får en framtidstro, en framtid eller en vuxentillit. I fängelse föds frustration, hat och rädsla.

I många internationella sammanhang talar vi om likasinnade länder, *like-minded countries*. Jag undrar om ministern är beredd att söka stöd för denna fråga bland fler länder så att man med större tyngd skulle kunna föra fram frågan i olika forum. Ministern nämnde också att regeringen varit i kontakt med Internationella Röda Korset i Tel Aviv. Vad har Röda Korset informerat om, och hur ser man på lösningarna? Och när är ministern beredd att fortsätta ansträngningarna genom att lyfta upp frågan på EU-nivå?

Anf. 81 Utrikesminister JAN ELIASSON (s):

Fru talman! Det är alltid uppfriskande att få personliga vittnesbörd. Jag tycker att det är glädjande att Anita Brodén på plats har förhört sig om situationen och därmed kan ge så trovärdig information som vi nu får från Anita Brodén.

Jag tycker att det är viktigt att man ser det här kravet ur två perspektiv. Det ena är vad barnkonventionen stadgar, och där är vi ju totalt eniga. Det andra är vad den här typen av fängslande av barn, med den behandling som Anita Brodén vittnar om, leder till, nämligen en radikalisering av en ny generation palestinier. Är det någonting vi inte behöver i det här området så är det fortsatt press och en fortsatt tendens till radikalisering. Att en ny generation palestinier kommer ut ur fängelse, bittra och fulla av hat, är naturligtvis oerhört farligt för denna redan tidigare laddade och farliga region.

Vi arbetar med frågan bilateralt, som jag sade, men också i högsta grad enligt modellen med likasinnade länder, *like-minded countries*. Framför allt gör vi detta inom EU. Det är inom EU vi för den här dialogen. Vi hoppas att vi ska få till stånd en tydlig EU-linje, och vi talar alltså löpande med de länder som har liknande uppfattning som vi i dessa frågor.

Vi har också kontakt med Röda Korset. Det är framför allt genom Röda Korset som vi försöker försäkra oss om att barnen får det stöd, den vård, de besök de kan behöva. Vi efterfrågar också hela tiden deras generella situation. Det ger det dubbla budskapet att vi dels värnar om barnen, dels påminner om missförhållandet att så många barn hålls fängslade under omständigheter som inte är förenliga med den internationella rätten.

Anf. 82 ANITA BRODÉN (fp):

Fru talman! Jag är övertygad om att utrikesministern upprörs lika mycket som jag över att barn far illa.

Jag tog i går del av en internationell rapport. Den heter *Barn i väpnade konflikter*. I den framkommer en del skrämmande fakta. Mellan 1990 och 2000 har två miljoner barn dödats i krig. Sex miljoner barn har skadats, varav fyra miljoner blivit handikappade. En miljon barn har tagits om hand på barnhem. Tjugo miljoner barn har fått fly eller flytta från sina hem, ibland till ett annat land. Tio miljoner barn är psykiskt påverkade eller traumatiserade. Dessutom är miljoner och åter miljoner barn undernärda eller utsatta för sexuella övergrepp.

Ibland blir dessa siffror ofattbara. Vi har inte alltid förmåga att tänka att det bakom varje enskild siffra finns en liten människa. Därför vill jag ge ytterligare ett par exempel, som jag tog del av när jag besökte området.

Det första fallet har advokat Quzmar beskrivit för mig. Han berättar följande: Grabben vaknade mitt i natten av att soldater stormade in i huset, drog upp honom ur sängen och förde honom till ett fängelse. Efter åtskilliga dygn fick han kontakt med sina föräldrar och med advokat Quzmar. Pojken blev torterad och tvingad att skriva på en bekännelse. Han fick senare ett lindrigare straff i utbyte mot att bli angivare.

Det andra fallet gäller en grabb på drygt 13 år. Han blev intervjuad av två svenska journalister. I intervjun säger han följande: De förhörde mig hela natten och ville att jag skulle säga att jag kastat en molotovcocktail. Någon hade tydligen gjort det utanför Sebastia den dagen. Men jag kunde inte erkänna det även om de satte en säck över mitt huvud, sparkade mig och hotade att klippa av mig tungan. Jag hade ju inte gjort det, berättar Qais. Förhören fortsatte, och tiden i fängelse blev till slut två månader lång innan Qais kunde återförenas med sin familj. Militärdomstolen frigav honom så småningom. Det fanns inget erkännande och inga bevis.

En ockupationsmakt har enligt FN-konventionen skyldighet att tillämpa barnkonventionen. Vi är fullständigt överens om att så inte sker i de palestinska områdena; det är helt uppenbart. Därför vill jag gärna ställa ett par frågor till utrikesministern:

Vilka ytterligare möjligheter står till buds inom FN-systemet för att få en ändring till stånd? Är ministern beredd att än en gång ta upp denna fråga i FN? Den har ju lyfts fram både bilateralt och i EU utan att vi fått se några resultat.

Anf. 83 Utrikesminister JAN ELIASSON (s):

Fru talman! Jag delar helt Anita Brodén's uppfattning om vikten av att sätta strålkastaren på barns situation i dagens värld. Jag vill dock vidga det något och säga att under första världskriget var 80–90 % av dem som dödades soldater och endast 10–20 % civila. Under andra världskriget var förhållandet ungefär 50–50. Nu är det tvärtom. Av dem som dödas är 10–20 % militärer och 80–90 % civila. Det är i hög grad barn som dödas med de urskillningslösa vapen som finns, och ibland används det tyvärr också som terrormetod. Kvinnor och barn är de mest sårbara.

Vi måste verkligen engagera oss internationellt i den utsatthet som drabbar barnen. Det gäller inte enbart konflikter utan också trafficking, alltså försäljning av barn. Det pågår ett modernt slaveri i dag. Barn säljs som varor. När det gäller malaria, tbc och dåligt vatten är det barnen som dör först. Var 30:e sekund dör ett barn söder om Sahara i malaria. Att sätta barnet i centrum är därför centralt, och det är bra att Anita Brodén bidrar till att göra just det. I detta fall gäller det Palestina–Israel-perspektivet, men det finns också ett djupare perspektiv som har att göra med solidaritet med de mest utsatta.

Vi ska arbeta vidare med denna fråga inom EU, vilket vi redan belyst. Inom FN har Israel tyvärr traditionellt varit mycket skeptiskt och negativt till behandlingen av Israel–Palestina-konflikten. De utsätts ständigt för

resolutioner, där de får övervägande röster emot sig, och de har svårt att ta till sig resolutioner från FN.

Nu har det emellertid från Israels sida skett en förbättrad attityd till FN, inte minst beroende på att FN i januari i år beslutade att göra den 27 januari varje år till minnesdag för Förintelsen. Det var en process till vilken även jag bidrog. Resolutionen antogs utan omröstning, vilket överraskade många, inte minst Israel. Det ledde till en mer positiv inställning från israelisk sida till processerna i FN, inklusive FN:s resolutioner. Några av dem slogs samman, vilket mottogs positivt. Jag hoppas därför att aktioner inom FN kan tas emot på ett positivt sätt från israeliskt håll.

Det finns naturligtvis alltid möjlighet att även driva dessa frågor i det nya rådet för mänskliga rättigheter. Det finns en stark betoning på barns situation i MR-arbetet, och borde också vara så. Även där finns alltså möjligheter att driva dessa frågor.

Jag tror vidare att man ska verka genom de organ som arbetar med bistånd och kontakter – FN:s utvecklingsprogram, Unicef, Unrwa – förutom naturligtvis Röda Korset. Det gäller att få fram signalerna från många håll. Inte minst viktigt är det att signalerna från parlament, frivilligorganisationer, den allmänna opinionen och medierna gällande särskilt barns mänskliga rättigheter uppmärksammas och att de väcker de känslor som de gör i demokratier som Sverige.

Anf. 84 ANITA BRODÉN (fp):

Fru talman! Jag vill avsluta med att tacka ministern för debatten. Jag har förhoppningen att ministern kommer att få framgång i de viktiga kontakter som han har för att vi tillsammans ska få en bättre framtid för våra barn.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på interpellation 2005/06:392 om Sveriges agerande för att stoppa turkiska övergrepp mot kurder

Anf. 85 Utrikesminister JAN ELIASSON (s):

Fru talman! Erik Ullenhag har frågat mig hur jag avser att agera för att två svenska medborgare med kurdisk bakgrund ska frigges, samt för att protestera mot det turkiska agerandet. Han har vidare frågat om jag självständigt eller inom EU kommer att agera för ett tillbakadragande av de 200 000 soldater som Turkiet stationerat på gränsen till den irakiska delen av Kurdistan. Slutligen har Erik Ullenhag frågat om jag är beredd att ta initiativ till att det öppnas ett svenskt konsulat i Diyarbakir.

De bägge gripna svenskarna är också turkiska medborgare och ses enbart som sådana av turkiska myndigheter. Sveriges möjligheter att bistå dem är därför begränsade. De åtalas enligt tillgänglig information för brott mot § 220:8 i den turkiska strafflagen om propaganda för illegal organisation. Generalkonsulatet i Istanbul håller kontakt med svenskarernas advokater och följer löpande utvecklingen. Rättegången, som vi

bevakar, äger rum den 8 juni. Ambassaden i Ankara kommer att följa rättegången på plats i Diyarbakir.

Jag beklagar den senaste tidens ökade oroligheter i den sydöstra delen av Turkiet. Det spända läget i området har sin bakgrund i såväl sociala och ekonomiska problem, som det faktum att striderna mellan PKK och den turkiska militären har intensifierats. Eftersom en stor del av PKK:s anhängare verkar från baser i norra Irak har turkisk militär uppenbarligen ökat sin truppstyrka vid gränsen. Varje land är i princip oförhindrat att förflytta trupp inom sina egna gränser. Självklart underlättar transparens och dialog gott grannskap och regional stabilitet vid omfattande mobilisering.

I slutet av mars bröt upplopp ut i Diyarbakir som sedan spreds till andra städer i regionen, liksom till Istanbul. Merparten av dem som deltog i upploppen var barn. Av de 115 barn som ursprungligen fängslades på grund av olika anklagelser är enligt vad vi har erfarit ca 20 fortfarande i förvar. De riskerar fängelsestraff på mellan 6 månader och 18 år. I strid med Turkiets lagar har barnen inrymts i vanliga fängelser. Myndigheterna hänvisar till att man i regionen saknar faciliteter för barn. Rättegångarna inleddes den 31 maj.

Det är positivt att turkisk lagstiftning har reformerats i enlighet med FN:s barnkonvention. Dessvärre tycks inte implementeringen av lagstiftningen ha fått fullt genomslag. Hanteringen av de arresterade barnen visar att mycket återstår att åtgärda. Självklart kommer både Sverige och EU att fortsätta bevakna att Turkiet lever upp till sina förpliktelser enligt FN:s barnkonvention. Det gäller i såväl de nu aktuella fallen, som i rättssystemets hantering av barn i allmänhet. Såväl i våra bilaterala kontakter som inom EU framhåller vi vikten av att Turkiet uppfyller sina internationella åtaganden.

Barn är också på andra sätt offer för konflikten i sydöstra Turkiet. Flera terrorattacker, som varit medvetet riktade mot barn, har på senare tid utförts av en organisation med kopplingar till PKK. Det är självfallet helt oacceptabelt.

Turkiets parlament diskuterar nu ett utkast till en ny antiterrorlag. I sin nuvarande form skulle lagen innebära inskränkningar i respekten för mänskliga rättigheter, inte minst yttrandefriheten. Många i Turkiet har protesterat mot förslaget. Från den turkiska regeringens sida har man uttalat beredvillighet att diskutera ändringar. Inom EU processen kommer Sverige, liksom övriga medlemsstater och Europeiska kommissionen, att verka för att lagen, och tillämpningen av den, överensstämmer med internationell praxis.

I sammanhanget kan tilläggas att Turkiets författning numera föreskriver att vid en konflikt mellan en intern lag och förpliktelser enligt internationella överenskommelser på MR-området, ska de senare gälla. Från Sveriges sida hävdar vi att full respekt för folkrätten, för mänskliga rättigheter och för rättssäkerhet måste vara fundamentala principer i all terrorbekämpning, i Turkiet liksom i alla andra länder.

Konsulaten är en viktig del av vår svenska utlandsrepresentation. I deras uppgifter ingår bland annat att på olika sätt bistå svenskar och ibland även andra medborgare. Kontakterna mellan Sverige och Turkiet är intensiva. Jag välkomnar detta och hoppas att våra kontakter fortsätter

att öka. Sedan länge är Turkiet också ett stort turistmål. Omkring 400 000 svenskar beräknas besöka landet i år.

Med utrikesförvaltningens begränsade resurser måste prioriteringar göras. Våra konsulat i Turkiet har därför inrättats där behoven varit allra störst. Skulle behovsbilden i framtiden väsentligen förändras får naturligtvis justeringar göras. Sådana bedömningar ingår som en naturlig del i utrikesförvaltningens planering. Vår ambassad i Ankara följer i sin bevakning noga utvecklingen i de sydöstra delarna av landet. Generalkonsulatet i Istanbul står självklart även till förfogande vad gäller konsulära frågor för personer som befinner sig i dessa delar av landet.

Anf. 86 MARTIN ANDREASSON (fp):

Fru talman! Tack, utrikesministern, för svaret!

Liksom flera debatter som har varit på agendan i dag handlar detta om en situation där de aktuella händelserna måste sättas in i ett bredare perspektiv. Vad som nu pågår i de delar av Kurdistan som ligger inom Turkiets gränser är naturligtvis en avspeglning av den situation som det kurdiska folket länge har befunnit sig i och där Turkiets agerande i de aktuella fallen blir ett test på om Turkiet är berett att fullfölja en demokratisk utveckling med full respekt för rättssäkerhet och med mänskliga rättigheter för alla, oavsett etnicitet.

Vi måste komma ihåg att Turkiet, trots de reformer som har skett de senaste åren och som naturligtvis måste välkomnas, fortsätter vara ett land som visar upp ett ansikte utåt och ett annat gentemot sina egna medborgare av kurdiskt ursprung. Samtidigt som man har genomfört reformer fortsätter det att enligt turkisk lag vara förbjudet för politiska partier att påstå att det finns en folkgrupp i Turkiet som heter kurder. Man får inte hävda att det finns andra än de officiellt erkända, religiöst baserade minoriteterna. Även om det har gjorts reformer har man fortsatt inte möjlighet att i offentliga skolor få undervisning på sitt modersmål om modersmålet är kurdiska.

Självklart är vi överens – och den övertygelsen delar vi nog med alla i Sveriges riksdag – i vårt ovillkorliga avståndstagande från våld och terror i den spända situation som råder i inte minst de sydöstra delarna av Turkiet eller den del av Kurdistan som ligger i Turkiet. Men lika tydliga som vi är i vårt fördömande av våld eller terrorism, lika tydliga måste vi också vara med att bekämpandet av terrorismen måste ske i enlighet med internationella människorättskonventioner. Också i spända lägen måste yttrandefriheten, friheten att uttrycka sin åsikt, och demonstrationsfriheten värnas så långt det är praktiskt möjligt.

I det här aktuella fallet handlar det om två svenska medborgare som också är turkiska medborgare. Rättegången börjar nu på torsdag. Utrikesministern har klargjort att detta är något som generalkonsulatet och ambassaden följer. Det är naturligtvis mycket välkommet. Men detta är också ett test på om Turkiet är berett att respektera en rättssäker process för medborgare i den union som man vill tillhöra.

Därför vill jag i denna första replikväxling fråga utrikesministern om han är beredd att, om så är påkallat efter att rättegången har ägt rum, agera också inom Europeiska unionen för att säkerställa att de två svenska medborgarna Ibrahim Güclü och Zeynel Abidin Özalp ska få en rättssäker prövning av de anklagelser som de ställs inför rätta för.

Anf. 87 Utrikesminister JAN ELIASSON (s):

Fru talman! Det är viktigt, som Martin Andreasson säger, att man sätter in den här frågan i ett bredare perspektiv om det kurdiska folkets situation och de krav som omvärlden ställer på ett fritt Turkiet att förbättra den kurdiska befolkningsgruppens situation.

Jag läste i helgen en promemoria från mina medarbetare. Där läste jag ett uttalande som jag sällan har sett från en turkisk premiärminister. Han sade: Kurdproblemet är mitt problem. Det sade han förra sommaren. Min erfarenhet efter att ha följt Turkiets politik under många år är att man sällan har velat acceptera detta tidigare. Det är också ett problem för den turkiska regeringen, och det är ett problem som jag hoppas att de tar på allvar, både för att bevara och stärka harmonin i sitt eget samhälle och för att få framgång i de europeiska projekt som man har gett sig in i och som vi i Sverige välkomnar. Vi skulle gärna vilja se Turkiet i Europeiska unionen. Jag tror att det skulle stärka de tendenser vi vill se i landet, men också i den islamiska världen generellt. Mycket står på spel när det gäller att vi till slut kan uppnå en situation där ett muslimskt land tas upp i den europeiska gemenskapen. Men det bygger på att leva upp till de villkor som uppställts för medlemskap och som gäller mänskliga rättigheter, som gäller rättsstaten och som gäller demokratin.

De vet mycket väl på turkisk sida vilka förväntningar vi har på dem. Jag hoppas att de förväntningarna också når det turkiska rättsväsendet på olika vägar.

Sedan har Martin Andreasson helt rätt i att terrorbekämpning, som i hög grad är motiverad i olika delar av dagens värld, inklusive i Turkiet, alltid måste ske på rättsstatens grund. En sak som terrorister verkligen önskar är att vi faller i den fällan och låter våra samhällen göra kompromisser på rättssäkerhetens område, där vi använder metoder som går emot våra demokratiska staters traditioner, det som ger oss berättigad stolthet över våra samhällen. Det är viktigt att finna balansen. Det gäller inte bara Turkiet i dagens värld. Det gäller generellt.

När det gäller rättegången är det självklart så att när jag använder uttrycket att vi följer rättegången innebär det mer än att bara följa. Vi har självfallet väldigt bestämda uppfattningar om vad vi förväntar oss för resultat, en rättvis rättegång först och främst, men sedan också, med tanke på anklagelsens art, en situation där denna fråga inte behöver belastat det bilaterala förhållandet. Om det blir ett utslag som går i en annan riktning får vi se vilka vägar vi ska välja. Men som jag sade i en tidigare interpellationsdebatt i dag bör vi alltid ha i bakhuvudet att Sverige i dagens värld inte bara behöver vara Sverige. Sverige kan också vara EU. Vi har haft god användning av EU också i andra sammanhang. Den möjligheten återstår.

Jag vill till slut säga att Barbro Holmberg, som åtföljde kungen och drottningen till Turkiet förra veckan hade ett samtal med Turkiets utrikesminister där också frågorna om mänskliga rättigheter togs upp. Det var där hon bland annat erfor att barn under 18 år enligt turkisk lag inte kan hamna i fängelse. Det är bara ett exempel på en löpande diskussion som vi har med Turkiet i allmänna frågor.

Anf. 88 MARTIN ANDREASSON (fp):

Fru talman! Jag välkomnar att utrikesministern håller EU-spåret öppet som en tänkbar möjlighet om utvecklingen i samband med rätttegången och efter rätttegången skulle leda dithän. Vi är ju båda två lika måna om att det till att börja med ska bli en rättssäker och rättvis rätttegång. Jag noterade också utrikesministerns klargörande av att en sådan rätttegång som är rättssäker naturligtvis inte heller blir någon belastning för de bilaterala förbindelserna mellan Sverige och Turkiet, om jag uppfattade utrikesministern rätt.

I det bredare perspektivet är detta, som sagt, också fråga om en rätttegång mot två medborgare i den union som Turkiet vill ansluta sig till, vilket jag skulle välkomna. Ett demokratiskt Turkiet som har genomfört alla människorättsreformer och som fullt ut erkänner sina medborgares lika rättigheter oavsett modersmål, etnicitet, religion eller annan tillhörighet skulle jag välkomna som fullvärdig medlem i Europeiska unionen.

Därför är det mycket viktigt att Sverige tillsammans med andra europeiska länder fortsätter att vara mycket tydliga med att testet på Turkiets demokratiska utveckling inte bara finns i de lagreformer som röstas igenom utan också i hur situationen verkligen ser ut i vardagen i Diyarbakir och andra delar av Kurdistan som ligger inom Turkiets gränser, i det turkiska rättsväsendet, i den turkiska statsförvaltningen, i det turkiska utbildningsväsendet och så vidare. Där är det verkliga testet för den positiva utveckling som vi alla hoppas på och vill arbeta för. Det är där som resultatet verkligen visar sig.

Jag vill använda min andra replik till att komma in på en sak som Erik Ullenhag ställde en fråga om i sin interpellation och som jag också själv har uppmärksammat tidigare i riksdagen. Det är möjligheten för Sverige att kunna öka sitt engagemang ytterligare genom att stärka sin konsulära närvaro i sydöstra Turkiet genom att öppna ett svenskt konsulat i Diyarbakir.

Jag tycker att det är en intressant förskjutning i svaret som utrikesministern ger jämfört med det svar som jag själv fick för ganska exakt ett år sedan när jag ställde en likalydande fråga till dåvarande utrikesministern. När man lägger det dåvarande svaret, som gavs den 12 maj 2005, det vill säga för nästan exakt ett år sedan, sida vid sida med nuvarande utrikesministerns svar ser man att det nästan ord för ord är samma svar. Det är naturligtvis helt rimligt.

Men jag noterar att man nu har sett att de mellanmännsliga kontakterna mellan Turkiet och Sverige fortsätter att stärkas. Årets uppskattning av besöksströmmen är faktiskt dubbelt så hög som den som gjordes för ett år sedan. Jag vet inte om det är en uppdatering av föråldrade uppgifter eller om det är så att de mellanmännsliga kontakterna ökar i så starkt tempo.

Det andra är att man för ett år sedan var betydligt mer avfärdande när det gällde det näraliggande beskedet genom att dåvarande utrikesministern sade att vår bedömning är att behovet av ett konsulat där, det vill säga i Diyarbakir, i nuläget ändå är jämförelsevis begränsat. Den meningen finns inte med i utrikesministerns nuvarande svar, som i övrigt sammanfaller helt med det svar som gavs för ett år sedan. Jag tolkar detta som en välkommen öppning, att man är beredd att pröva möjligheten att förstärka Sveriges möjligheter att skaffa sig en bra bild av utvecklingen

också i dessa delar av Turkiet och ge alla de svenska medborgare och andra medborgare som behöver konsulär assistans från Sverige en god närvaro på plats.

Jag tolkar detta som en positiv signal.

Anf. 89 Utrikesminister JAN ELIASSON (s):

Fru talman! Ja, vi håller EU-spåret öppet. Jag såg i mitt program för nästa vecka att mötet mellan utrikesministrarna den 11 juni följs av ett associationsråd med Turkiet. Jag har ju varit på två utrikesministermöten där Turkietfrågan har kommit upp. Det är uppenbart att det finns starka uppfattningar hos flera EU-länder att man ännu skarpare måste syna Turkiet ur ett MR-perspektiv. Det har till och med lett till att vissa EU-länder öppet uttalar uppfattningen att förhandlingarna bör gå något långsammare.

Vi delar inte den uppfattningen. Vi tycker att det är viktigt att vi rör oss i riktning mot ett medlemskap så småningom för Turkiet, därför att det har en sådan positiv effekt på reformansträngningarna. Men det är självklart att Turkiet hela tiden måste bevisa att dessa reformer genomförs.

Ett av de områden vi kommer att mäta detta på är inte minst hur behandlingen sker av den kurdiska befolkningsgruppen i landet. Det har varit goda nyheter och dåliga nyheter. Vi ser vissa förbättringar när det gäller tv- och radiosändningar, även om det är mycket begränsade framsteg.

Men insikten hos Erdoganregeringen om att denna fråga bevakas oerhört noga är uppenbar liksom att de sätter den i EU-perspektiv. Dessutom tror jag att de ser det som i sitt upplysta egenintresse att få till stånd ett mer harmoniskt förhållande mellan de olika befolkningsdelarna i landet. Det är Atatürks arv som lever kvar i Turkiet i hög grad. Men vi lever ju i nästan alla länder i multietniska samhällen och måste beakta detta för att skapa livskraftiga, moderna samhällen.

Jag hoppas att vi kan stärka de positiva tendenserna med EU-perspektivet på samma sätt som skedde under hela EU-utvidgningen och att detta kan leda till en lättnad för den kurdiska befolkningen i Turkiet.

När det gäller den konsulära närvaron följer vi frågan noga. Upplöpan i Diyarbakır nyligen satte Diyarbakır på kartan. Att två svenskar har hamnat i en rättegång är ytterligare en faktor som gör att vi inser att det finns all anledning att följa utvecklingen i den delen av landet. Att upprätta konsulat är en ganska stor och administrativ ordning och får vissa budgetära aspekter som gör att sådana beslut inte fattas lätt.

Vi ser det ur ett praktiskt perspektiv. Skulle vi ha sådana behov kommer vi att försöka tillfredsställa dem. Problemet, som vi talade om när vi diskuterade utlandsmyndigheter under en tidigare interpellationsdebatt i dag, är att om något upprättas måste kanske något annat avvecklas. Det är en svår process. Vi har en pragmatisk uppfattning, och detta styrs av de behov vi kommer att identifiera.

Anf. 90 MARTIN ANDREASSON (fp):

Fru talman! Testet för om Turkiet kan bli medlem i EU är om landet lever upp fullt ut till både de ekonomiska reformer som behövs samt i det här sammanhanget framför allt och ytterst de människorättsreformer och

de demokratiska reformer som säkerställer alla medborgares och invånares lika rättigheter oavsett etnicitet, religion, modersmål eller tillhörighet till samhällsgrupp i övrigt.

Det är också viktigt att Sverige dels är pådrivande för att tillsammans med andra EU-länder visa hur viktig utvecklingen i Turkiet på dessa områden är för Turkiets möjligheter att fortsätta på medlemskapsspåret, dels fortsätter att vara tydligt med att ett Turkiet som till fullo uppfyller de krav vi har ställt på andra länder som ligger helt eller delvis inom Europa är välkommet som fullvärdig medlem i Europeiska unionen.

Denna vecka, tre dagar räknat från nu, ställs två svenska medborgare inför rätta, anklagade för propaganda i den turkiska delen av Kurdistan. Det finns, noterar jag, ett starkt engagemang från utrikesministern och från utrikesförvaltningen i att följa hur medborgarna bemöts och behandlas. Jag hoppas, förväntar mig och räknar med att Sverige kommer att fortsätta att följa denna fråga och inte minst följa behandlingen av dessa två människor mycket noga.

Jag tackar utrikesministern för debatten.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på interpellation 2005/06:393 om Burma och medlemskapet i ASEM

Anf. 91 Utrikesminister JAN ELIASSON (s):

Fru talman! Nina Lundström har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för Sveriges del med anledning av läget i Burma samt dess roll i ASEM och om jag avser att överväga att ändra den svenska hållningen gällande Burma och ASEM.

Jag delar Nina Lundströms syn på det oroande läget i Burma. Den politiska situationen fortsätter att försämrats, och militärjuntan verkar isolera sig alltmer. Rättssäkerheten i landet är obefintlig, ekonomin stagnerar och vi ser inga tecken på reformer.

Särskilt allvarlig är situationen för de mänskliga rättigheterna. Grova brott rapporteras fortlöpande på detta område och inkluderar tvångsarbete, tvångsflyttningar av hela byar och kraftigt begränsad yttrande- och pressfrihet. Oppositionsledaren Aung San Suu Kyi sitter fortfarande i husarrest, och det finns över 1 100 politiska fångar i landet. Flera är före detta parlamentsledamöter.

Det lidande som det burmesiska folket utsätts för genom regimens inhumana politik är oacceptabelt. Omvärldens engagemang för att hjälpa de mest utsatta grupperna är avgörande. Behovet av humanitära insatser är stort. Över 500 000 internflyktingar finns i Burma och omkring 150 000 burmesiska flyktingar befinner sig i flyktingläger längs gränsen i grannlandet Thailand. Regimens pågående militära offensiv i östra Burma riskerar att ytterligare öka antalet flyktingar.

Sveriges Burmapolitik förs främst genom EU:s gemensamma ståndpunkt om Burma. Ståndpunkten antogs i oktober 1996 som en reaktion på bristen på demokratisk utveckling och respekten för de mänskliga rättigheterna i landet, och den innehåller en rad riktade sanktioner mot regimen. Sedan 1996 har ståndpunkten skärpts, omformulerats och för-

nyats ett flertal gånger för att spegla utvecklingen i Burma. Den senaste översynen ägde rum i maj 2006.

Vid alla kontakter med företrädare för den burmesiska regimen upp-
repar Sverige och EU de väl kända kraven på demokratisk utveckling,
respekt för de mänskliga rättigheterna och frisläppande av alla politiska
fångar. Sverige ger stöd till exilbaserade oppositionella organisationer
som arbetar för ett demokratiskt Burma som respekterar de mänskliga
rättigheterna. Exempel är radiostationen Democratic Voice of Burma i
Oslo och Euro-Burma Office i Bryssel.

Sverige agerar även i andra internationella forum, som FN och ILO,
för att utöva påtryckningar. Vi för också samtal med Aseanländerna om
behovet av politiska påtryckningar på Burma och hur vi kan agera till-
sammans.

EU har sedan flera år tillbaka en resolution i generalförsamlingens
tredje utskott om situationen för de mänskliga rättigheterna i Burma. EU
kommer att verka för att Burma även blir föremål för behandling av det
nya MR-rådet.

EU:s gemensamma ståndpunkt om Burma styr också vårt agerande i
förhållande till ASEM. Burmas deltagande i ASEM var ett krav från
Aseans sida för att EU:s tio nya medlemsländer skulle få delta i ASEM
och därmed en förutsättning för hela ASEM:s fortlevnad. Beslut om att
acceptera Burmas deltagande i ASEM fattades av EU i september 2004.

Jag vill understryka att EU:s beslut samtidigt innebar att EU vid varje
möte på politisk nivå inom ASEM, där företrädare för den burmesiska
regimen deltar, aktivt ska ta upp frågan om MR och demokrati, inklusive
krav på frisläppande av politiska fångar.

Redan vid det första ASEM-möte som Burma deltog i, toppmötet i
Hanoi i oktober 2004 där statsministern deltog, utnyttjade EU tillfället att
föra en kritisk dialog om situationen i Burma. EU har därefter utnyttjat
samtliga tillfällen sedan toppmötet till att framföra dessa budskap direkt
till Burma och i dialog med Burmas grannländer. Så skedde senast vid
finansministermötet i Wien i april i år. EU:s linje i denna fråga kommer
att drivas aktivt även vid toppmötet i Helsingfors i september och vid
kommande möten på politisk nivå.

Samarbetet inom ASEM är omfattande med möten mellan såväl före-
trädare för regeringar från 38 länder som organisationer och privatperso-
ner. ASEM ger EU möjlighet att direkt med Aseanländerna, Kina, Japan
och Sydkorea diskutera bland annat viktiga säkerhetspolitiska frågor,
miljö- och energifrågor, handelspolitik och kultursamarbete.

På MR-området är Sverige en av initiativtagarna till en särskild dia-
log om mänskliga rättigheter med företrädare för regeringar och det ci-
vila samhället. Sedan ASEM:s tillkomst 1996 har sju expertmöten med
fokus på MR hållits, senast i Ungern i februari i år på temat MR och
minoriteter.

Sammanfattningsvis grundar sig EU:s hållning till Burmas deltagande
i ASEM på det beslut som fattades 2004. Frågan om Burma och ASEM
har nyligen diskuterats av EU:s utrikesministrar. Inget EU-land ser i
dagsläget skäl till att ändra på denna hållning. Regeringen informerar
fortlöpande riksdagens EU-nämnd om beslutsprocessen i denna fråga.
Sverige och EU kommer inom ramen för ASEM fortsatt, och med kraft,

Anf. 92 NINA LUNDSTRÖM (fp):

Fru talman! Jag vill börja med några ord om varför jag själv känner att denna interpellation är så angelägen. Bara för någon dag sedan förlängde militärjuntan i Burma Aung San Suu Kyis husarrest med ett år. Detta har pågått nu i mer än elva år. Vi har haft FN-sändebud, observatörer och rapportörer som har engagerat sig i Burmas framtid och i Burmas utveckling.

Innan jag övergår till att ge en bredare bakgrund till hur orolig och bekymrad jag är tänkte jag börja med ett citat av Anna Lindh med anledning av ett tal år 1999 som fortfarande finns på regeringens hemsida. Burma var då uppe till diskussion, och det handlade om huruvida man skulle häva viseringsförbudet för Burmas utrikesminister. Anna Lindh sade följande: "In our view this would be to send a wrong signal to Rangoon." Vår uppfattning är att det vore att skicka fel signal till Rangoon.

Jag återkommer till vad Anna Lindh sade mer vid detta tillfälle.

Jag kan konstatera att det är viktigt att göra skillnad mellan ASEM som en mötesplats och hur viseringsförbudet inom EU och övriga sanktioner tillämpas.

Under de år som har gått har oändliga försök gjorts att skapa en dialog. Man har utövat påtryckningar. Frågan har varit uppe i FN. Länder har vädjat om att frågan ska upp i säkerhetsrådet. Václav Havel och Desmond Tutu skrev förra hösten en rapport som fick stor uppmärksamhet.

Det finns ett engagemang ute i världen för de mänskliga rättigheterna och de politiska rättigheterna. Det gäller inte minst oppositionsledarens roll. Hon vann ett val 1990 då hennes parti fick mer än 80 % av mandaten i parlamentet, men de fick aldrig tillträda som regering på grund av militärjuntan i Burma.

Frågan har naturligtvis varit uppe i oändligt många sammanhang – i nationella parlament, i FN och mer informellt – men oavsett vilka försök till dialog som har gjorts har man inte nått någon framgång. Det beslut som militärjuntan tog förra veckan var uppenbarligen ytterligare ett bevis på att de diskussioner som har förevarit inte räcker. Man har förlängt hennes husarrest med ett år till. FN:s sändebud har inte fått tillstånd att åka in i Burma på ett par år, och inte heller den specielle rapportören. Exempel efter exempel går att räkna upp.

Fru talman! Jag förstår inte den svenska hållningen i dag. Jag tycker att den är otydlig.

Jag kan konstatera när jag läser EU-nämndens protokoll, när frågan om sanktioner och viseringsförbud var uppe, att det gavs en bakgrund till varför man skulle välja att utnyttja det undantag som finns. Men det gavs aldrig något skäl till att man skulle tillämpa det just i det här fallet. Det hade inte framkommit någonting nytt. Nederländerna valde då att följa viseringsförbudet, varpå en del av Aseanländerna vägrade att komma till ett av ASEM-mötena, vilket gjorde att det fick skjutas upp.

Frågan är: Vad är nästa steg? De åtgärder som har vidtagits och de diskussioner som har förevarit har inte lett till några som helst konkreta åtgärder vad gäller Burma. När jag läser det Anna Lindh en gång i tiden

Svar på
interpellationer

sade kontra dagens hållning menar jag att den svenska hållningen är betydligt mycket mer oklar. Det är här, fru talman, som jag skulle vilja ha ett svar: Vad är den svenska hållningen? Vad är nästa steg?

Anf. 93 CARL B HAMILTON (fp):

Fru talman! Jag har som vice ordförande i EU-nämnden haft anledning att följa den här frågan, och man har också kunnat följa den i medierna. Det är helt klart att många europeiska länder känner en djup olust inför att hårdare betona mänskliga rättigheter i relationerna med länderna i Sydostasien. Det gäller även Kina och flera andra länder. Det är så tydligt att överväganden om mänskliga rättigheter och hur hårt man ska driva dem i den delen av världen lätt underordnas ekonomiska och handelspolitiska hänsyn som de europeiska länderna har.

Burma är ett exempel, och det finns även andra, som sagt var. Vi har en parallell i den långa diskussionen om vapenembargo mot Kina.

Jag tror att det är väldigt viktigt att nu försöka avkräva utrikesminister Jan Eliasson en tydlighet i hans svar beträffande Sveriges agerande inom Europeiska unionen vad gäller Burma. Det har alltså en signaleffekt även vad gäller Sveriges agerande i avvägningen mellan hänsynen till mänskliga rättigheter och ekonomiska och handelspolitiska överväganden.

Jag instämmer naturligtvis i det som Nina Lundström har sagt här. Det är viktigt med tydlighet och engagemang i EU-kretsen från svensk sida vad beträffar hävdandet av mänskliga rättigheter i Asien i allmänhet men i Burma i synnerhet, så att vi inte får en upprepning av den tveksamhet och undfallenhet som vi såg i debatten om vapenembargo mot Kina.

Jag tycker också att det vore intressant att höra utrikesministerns bedömning av den hårdare amerikanska attityden gentemot Burma som ett resultat av den förnyade husarresten av oppositionsledaren, om detta kommer att påverka den europeiska unionens agerande.

Anf. 94 Utrikesminister JAN ELIASSON (s):

Fru talman! I april 1992 besökte jag Burma – de kallar sig Myanmar – och ägnade ett dygn åt att försöka träffa Aung San Suu Kyi, men misslyckades. Jag vet vad det här är för typ av regim.

Jag är glad att Nina Lundström citerar Anna Lindh från 1999. Det visar hur långt det här problemet har varit. Den som har känt av det starkast är just den starka kvinna som jag nämnde.

I fredags innan jag åkte från New York träffade jag Ibrahim Gambari, biträdande generalsekreterare för politiska frågor, och han berättade målande om sitt möte med denna starka kvinna. Han var oerhört imponerad av hennes närvaro, motståndsvilja och den kraft som hon utstrålade. Han antydde att det också syntes på de soldater som bevakade detta hus, den respekt de hade för denna starka kvinna.

Jag vet inte vilka krafter som nu sätts i rullning av förlängningen av husarresten. Jag kan inte i detalj redogöra för de amerikanska reaktionerna. Jag vet att USA intar en väldigt skarp position. Jag utgår från att vi kommer att diskutera den här frågan i någon form – jag vet inte om den är på dagordningen eller om det blir i korridorerna – vid utrikesministermötet på måndag. Vi har haft en svår diskussion inom EU, inte minst

efter det möte i Rotterdam som ägde rum mellan handelsministrarna förra året. Det ledde till att inget land kom till detta handelsministermöte. Det var ett slags solidaritetsyttring med Asean och ASEM, som vi har att arbeta med.

Jag tror att man som diplomatisk strategi nästan bör tänka i banor av hur man engagerar Aseanländerna – hur man engagerar Kina, hur man engagerar Sydkorea, hur man engagerar Japan – i de här frågorna. Det är så jag tror att vi kan få till stånd en verklig rörelse. Det är länder som i alla dessa fall har betydande inverkan och inflytande i regionen och, hoppas jag, också på Burmas regim.

Ett intressant tecken på viss rörelse i frågan tycker jag är att när Asean skulle välja ordförande vid förra omgången skulle den normala rotationen ha lett till att Burma skulle blivit ordförande, men inom Asean skedde diverse rörelser som ledde till att man hoppade över Burma. Så det finns en ökad insikt om att detta är ett problem även för dessa länder. Jag tror att om man ska uppnå framgång måste man ha de länderna med sig i den diplomatiska strategi som utvecklas. Alternativet att få ett avbrott i EU:s dialog med ASEM-Asean är ett ganska oattraktivt alternativ. Det kräver, tror jag, diplomatisk bearbetning av de viktiga asiatiska staterna för att uppnå de resultat som vi alla är eniga om att vi vill se, nämligen demokrati och mänskliga rättigheter i Burma.

Anf. 95 NINA LUNDSTRÖM (fp):

Fru talman! Det sistnämnda, att engagera Aseanländerna och Kina tror jag också är en mycket viktig fråga i detta fall. Jag ska också påminna om att det inte är så att Aseanländerna inte skulle ha agerat. I Kuala Lumpur den 12 december 2005 beslutade man ju om att utse Malaysias utrikesminister för att verka för att Burmas demokratiseringsprocess inte skulle förhindras, utan den skulle utvecklas. Men utrikesministern fick inte besöka Burma i den rollen.

Jag menar att det har vidtagits mängder av olika steg för att uppnå en dialog, men det förblir en monolog. Det finns ingen att diskutera med.

Jag är också ibland lite förvånad över förhållningssättet till ASEM. Om man tittar på den utvärdering som det föregående ASEM-mötet, ASEM 5, gav inför kommande ASEM-möte i Helsingfors gav man uppdraget till ett japanskt och ett finskt forskningsteam att göra en utvärdering av de tio senaste åren. Man kan konstatera att ambitionen med ASEM, det vill säga att hitta en kommunikationsväg mellan de europeiska länderna och de asiatiska länderna, i sig har varit ett viktigt mål, men man har uppnått väldigt lite. Just Burma, Myanmar, finns medtaget som det stora orosmomentet och som man skriver i det här dokumentet, i den här utvärderingen, hoppas man på att Helsingforsmötet ska hitta någon form av lösning. För det här kommer hela tiden att försöka omkullkasta hela ASEM-processen.

Jag tror att ASEM i sig inte på något sätt är fulländat eller utvecklat. Man kan konstatera i den här utvärderingen att de projekt man har satt i gång inte har resulterat i särskilt mycket, men det är en viktig mötesplats. Att då försöka undvika att hitta sätt att hantera Burma inom ramen för detta tycker jag vore olyckligt. Jag tycker att man ska våga driva frågan. Men frågan är: Varför ska Burma vara närvarande i Helsingfors? Ska

man verkligen använda sig av undantaget i EU:s sanktioner vad gäller viseringsförbudet?

När frågan var uppe i EU-nämnden och Laila Freivalds var föredragande kunde man konstatera att de skäl hon gav vid det tillfället gjorde att både Folkpartiet och Moderaterna sade nej till att man just i det här fallet skulle göra undantag från viseringsförbudet. Jag menar att det finns alla skäl att försöka skapa en dialog med Kina. Kina kommer att vara OS-värd 2008 men också värd för ASEM och det förberedande parlamentarikermötet ASEP. Kina kommer att få världens ögon riktade mot sig, och jag uppfattar att många Aseanländer, Kambodja med många fler, redan i dag är djupt störda över det som sker i Burma, eller det som *inte* sker i Burma. Alltfler länder och politiker på hög nivå har börjat distansera sig från Burma, inte minst på grund av att man inte lyssnar på de initiativ som Asean har vidtagit.

Men frågan är: Vad gör vi nu? Burma är på väg till Europa. Inga steg har tagits. Husarresten är förlängd. Det finns inget utrymme för dialog. Vad är nästa steg? Det var en artikel i dag i Dagens Nyheter på kultursidan av en journalist som har suttit fängslad i 13 år som handlar om att både FN och andra organ måste aktiveras.

Jag tror personligen att man ska vara väldigt försiktig med sanktioner överlag. Men jag tror också att det till slut närmar sig en punkt där man inte kommer längre, där man måste ta strid för de politiska fri- och rättigheterna och för de mänskliga rättigheterna. Jag kan konstatera att den väg som har valts hitintills inte har gett resultat. Vad är då utrikesministerns förslag på alternativ handlingsväg?

Anf. 96 CARL B HAMILTON (fp):

Fru talman! Vi är överens i långa stycken om själva beskrivningen av situationen i Burma, men frågan är vad man gör åt det här. Som Nina Lundström var inne på har denna fråga varit uppe i riksdagens EU-nämnd. Vi har den något egendomliga situationen i Sverige att regeringen i sin allmänna politik har som regeringsunderlag Vänsterpartiet och Miljöpartiet, men om man ser på EU-frågorna och utrikespolitiken är regeringsunderlaget den borgerliga oppositionen. Det är den krassa sanningen. Man kan diskutera i andra sammanhang om det är bra eller dåligt. Men därför kommer den här frågan att bli ganska besvärlig för regeringen i EU-nämnden. Regeringen måste ju söka någon samsyn med den borgerliga oppositionen i EU-nämnden i fråga om hanteringen av Burma som Nina Lundström var inne på här när det gäller viseringsfrågan.

USA var ju avgörande för hur frågan om vapenembargot mot Kina hanterades. Det blev USA:s påtryckningar på Europa som till slut gjorde att frågan rann ut i sanden, att de tyska och franska ansträngningarna att häva vapenembargot inte har förverkligats. Jag menar att det återspeglar lite av det här. USA har en väldigt tydlig och stark inriktning visavi Asien när det gäller mänskliga rättigheter, medan européerna är mer otydliga och oeniga. Om vi ska ha en gemensam utrikes- och säkerhetspolitik blir det ett problem gentemot Asien, Kina, och Burma i detta fall.

Det är viktigt, som utrikesministern och jag tidigare har diskuterat här i dag, att om européerna ska spela någon roll måste vi vara eniga. Vi måste i detta fall, menar jag och Nina Lundström, vara väldigt tydliga

med att hävda respekten för mänskliga rättigheter. Annars kommer initiativet dessvärre, tror jag, att glida över till USA än en gång.

Prot. 2005/06:135
5 juni

Anf. 97 Utrikesminister JAN ELIASSON (s):

Fru talman! Vi kommer naturligtvis att fortsätta att driva Burmafrågan på flera plan. Två plan är väl självklara och okontroversiella, såvitt jag ser. Det ena är det nationella planet, Sveriges ställningstagande. Det andra är FN-spåret där jag själv har varit aktiv att formulera FN-resolutionerna i tredje utskottet på min tid när jag var FN-ambassadör. Det är ett ansvar som Sverige har tagit på sig under många år. Tyvärr är det trist att man ska behöva hålla på med detta arbete hela tiden. Jag har talat med och kommer att fortsätta att ha kontakter med Ibrahim Gambari som ju är generalsekreterarens rådgivare i de här frågorna och driva det med mina två hattar även i New York.

När det gäller EU och ASEM är det en oerhört besvärlig fråga, där det krävs en ökad samsyn mellan Europa och ASEM-länderna, de asiatiska länderna, och som Carl B Hamilton själv framhåller en ökad samsyn inom EU. För mig kommer mitt arbete i EU i hög grad att handla om att försöka hävda den linje som vi är eniga om, nämligen EU som en global aktör. Erfarenheterna visar att där vi är eniga kan vi uppnå resultat. Om vi är oeniga kan vi inte uppnå resultat. Jämför bara Makedonienfrågan 2001 med Irakfrågan 2003! Vi ser den kvalitativa skillnaden.

Den diskussionen pågår. Jag har varit med om en diskussion om detta inom EU och sett att det krävs fortsatt arbete för att nå denna samsyn. Vi har försökt förmedla till ASEM-staterna hur oerhört viktig den här frågan är för oss men har ännu inte mött någon alltför uppmuntrande reaktion. De förstår angelägenheten att få framsteg på området för mänskliga rättigheter – Nina Lundström pekade på Malaysias erfarenhet nu att inte få in sin representant – och en viss otålighet finns på deras håll, men som vi bedömer dagsläget är nog alternativet för burmesiskt deltagande ett deltagande på lägre nivå.

Om vi inte lyckas uppnå lägre nivå utan de kommer på högre nivå finns det också ett stöd för detta. Inom vissa delar av EU vill man ha det på lägre nivå, och jag hoppas att vi kan uppnå detta, från burmesisk sida. Indikationen är dock att det kan bli samma situation som i Rotterdamfallet, att Aseanländerna bojkottar mötet om Burma inte får komma.

Detta är en pågående diskussion. Jag hoppas att vi kan utveckla den här frågan. Mötet ska ju vara i september, så det finns fortfarande tid för både det österrikiska och det finska ordförandeskapet. Jag är säker på att de utsätts för liknande frågor på sina håll i sina parlament.

Vi har dock vår bestämda uppfattning. Varje gång sedan 2004, då den här formen bestämdes inom EU, har vi kanske mer än någon annan hävdad att EU med yttersta kraft måste hävda MR-frågorna och ta upp dem på ett mycket tydligt sätt när dessa möten äger rum.

Det är alltså en besvärlig situation. Jag hoppas att vi kan uppnå enighet inte bara inom EU utan också i förhållande till Sveriges riksdag och EU-nämnden.

Anf. 98 NINA LUNDSTRÖM (fp):

Fru talman! Visst är det så: Det är en mycket, mycket besvärlig situation. Man kan som parlamentariker i det svenska parlamentet verkligen

Svar på
interpellationer

uppfyllas av ett slags förtvivlan över att det år 2006 fortfarande finns sådana svårigheter, i alla de olika forum vi har, att uppnå resultat och att detta pågår år efter år.

Visst är det också så att Burma är intressant för många av de här länderna. Vi har nu inte kommit in på diskussionen om Burmas naturtillgångar – olja, gas och timmer – som också exporteras till grannländerna. Det finns stora intressen i detta land som säkerligen har påverkat situationen.

Jag uppfylls dock också av en förtvivlan över att vi inte kan hitta nya steg, nya initiativ och nya sätt att hantera frågan. När jag i dag slog upp Dagens Nyheters kultursida såg jag att den person som hade suttit fängslad i 13 år kunde konstatera att FN hittade ett sätt att hantera Kambodja. Deras stol stod tom under en period. Det finns många andra exempel också.

Kanske kommer inte allt att hänga på att hävda viseringsförbudet, som jag driver i den här interpellationen, men jag tror att det är ett viktigt steg. Jag känner, med tanke på alla de försök som är gjorda, att man någonstans måste göra en markering. Det räcker inte med att en part vill ha dialog när man upplever att det bara blir monolog.

Jag vill också återkomma till det tal av Anna Lindh, fru talman, som jag refererade till inledningsvis och jämförelsen med Nelson Mandela. Såväl Nelson Mandela som många andra frihetskämpar har ju konstaterat att det internationella trycket gjort det möjligt för dem att bli fria och för deras länder att bli demokratier – och också för dem att kunna bli folkvalda. Det internationella trycket är alldeles nödvändigt. Här vill jag avsluta med en jämförelse med Nelson Mandela och konstatera att i det fallet blev han också den folkvalde president som han hade all rätt att vara.

Jag känner dock förtvivlan, fru talman. Jag hoppas att den svenska regeringen kan utöva starkare påtryckningar.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på interpellation 2005/06:442 om återlämnande av den svenska kyrkan i S:t Petersburg

Anf. 99 Utrikesminister JAN ELIASSON (s):

Fru talman! Erling Bager har frågat mig vad jag tänker göra för att den svenska kyrkan i S:t Petersburg ska övergå i svensk ägo.

Regeringen har sedan flera år tillbaka arbetat för att S:ta Katarina kyrka i S:t Petersburg ska upplåtas för verksamhet kopplad till Sverige. Målet är, som Erling Bager skriver, att den svenska församlingen i S:t Petersburg ska kunna använda en del av byggnaden och att se över möjligheterna att inrätta ett informations- och kulturcentrum i den andra delen. Frågan har flera gånger varit uppe i samtal mellan statsminister Göran Persson och president Vladimir Putin. Sverige har uttryckt intresse för att kyrkobyggnaden ska bli en mötesplats för svenskt och ryskt kulturliv, och detta har välkomnats på rysk sida.

Frågan om överlämnandet har sedan dragit ut på tiden av tekniska skäl. För att Sverige ska kunna ta över ansvaret för byggnaden krävs att

ett antal avtal tecknas. Det övergripande avtalet mellan våra regeringar om inrättandet av ett kultur- och informationscentrum är färdigförhandlat. Till detta avtal finns ett protokoll om villkoren för ett överlämnande av lokaler i kyrkobyggnaden till centrumet. Även protokollet är i det närmaste färdigförhandlat. Det är riktigt att den ryska interna beredningen av protokollet har dragit ut på tiden. Svenska regeringen har regelbundet i samtal med ryska företrädare understrukit vikten av att frågan får en lösning.

Det är min förhoppning att texterna kan färdigställas inom kort och att avtalen ska kunna undertecknas.

Samtidigt som vi fått mer klarhet i avtalsfrågan har de lokala myndigheterna i S:t Petersburg sagt upp den sportskola som tidigare disponerade nästan hela kyrkobyggnaden. Den svenska församlingen har tillfälligt fått nyttjanderätten till och ansvaret för hela kyrkan. Församlingen kan alltså i dag bedriva sin verksamhet i kyrkan. I planeringen av ett eventuellt kultur- och informationscentrum i delar av kyrkobyggnaden måste hänsyn tas till församlingens behov och önskemål.

Parallellt med detta arbete genomför vi på svensk sida en särskild analys av förutsättningarna för att skapa ett svenskt centrum i kyrkobyggnaden. Vi utvärderar vilket intresse som finns hos svenska och ryska aktörer för ett centrum, vilken verksamhet som bör bedrivas samt hur verksamheten ska finansieras, organiseras och ledas. Vi ser även över vilka renoveringsbehov som finns. Denna analys ska vara klar i mitten av juni. Därefter ska slutsatserna beredas i Regeringskansliet. Inrättandet av ett centrum förutsätter naturligtvis att vi slutgiltigt kan komma överens med den ryska sidan och med den existerande svenska församlingen.

Intresset för Sverige är omfattande i S:t Petersburg och nordvästra Ryssland. Ett kultur- och informationscentrum skulle kunna fungera som ytterligare en brobyggare mellan Sverige och Ryssland.

Anf. 100 ERLING BAGER (fp):

Fru talman! Jag vill tacka utrikesministern för svaret, som är bra och som klart pekar på att vi äntligen ska få en lösning på denna fråga som har tagit så lång tid och där UD i Sverige har varit mycket senfärdigt i beredningen. Jag vill däremot säga att den svenska ambassaden i Moskva och generalkonsulatet i S:t Petersburg har gjort ett utmärkt arbete med att skynda på processen. Under den förra utrikesministern skedde det knappast någonting som förde frågan framåt.

År 1934 konfiskerade Sovjetunionen kyrkan. Den blev gymnastik- och sporthall. Jag har varit där många gånger, och det luktar svett. Kyrkan är fördärvad invändigt. På golvet i kyrkorummet har man målat grön färg och handbollslinjer. Man har lagt ett bjälklag i kyrkan, och däruppe är det också gym och annat.

Jag var där så sent som i mars i år, och då var det fortfarande sportaktiviteter. Jag ser dock i svaret att det nu har skett en förändring så att församlingen har möjligheter att ha gudstjänster.

Det har funnits en svensk kyrka i S:t Petersburg sedan 1700-talet. Denna kyrka ritades av en svensk arkitekt, och det svenska generalkonsulatet ligger nästan vägg i vägg. Under lång tid av förnedring har dock ryssarna haft kyrkan till sporthall, medan Finland och Estland har fått tillbaka sina kyrkor.

Nu ser jag optimism i svaret. Det enda jag skulle vilja fråga utrikesministern är: Kunde man kanske få en mer exakt tidpunkt för när frågan är helt löst? Jag talade med Göran Persson i förra veckan som sade att han hade gjort allting när han träffat Putin, och det vet jag. Det har även den svenske ambassadören rapporterat. Men kunde vi möjligen få en mer exakt tidpunkt? Sker det i år att kyrkan överlämnas, eller tar det tre år?

Anf. 101 Utrikesminister JAN ELIASSON (s):

Fru talman! Jag hoppas verkligen att vi får se rörelse i den här frågan nu. Jag vill inte göra någon skuldfördelning här, och jag vill försvara mina UD-kolleger. Vi har gjort allt som vi har kunnat, såvitt jag har förstått. Byråkratin mal långsamt, inte minst på rysk sida. Vi har att göra med ett antal myndigheter som måste dras in i den här processen. Den frustration som Erling Bager uttrycker har vi känt i förhållande till viss del av myndighetsbehandlingen i Ryssland, detta trots att så starka markeringar har gjorts, från Sveriges statsminister och Rysslands egen president. Då kan man fråga sig vem som styr i ett land.

Vi hoppas verkligen nu att det här får rörelse. Vi har satt en av våra mest dynamiska diplomater på frågan, nämligen Sven Hirdman, förre ambassadören. Han har nu tagit sig an den här frågan och ska ta nästa steg i den här processen, en analys av vad som ska förekomma i vårt nya centrum.

Jag är väldigt försiktig när det gäller att ange exakt tidpunkt. Men den otålighet som Erling Bager uttrycker delas av mina kolleger på UD, ambassaden i Moskva, generalkonsulatet i S:t Petersburg och av mig själv. Vi ska driva den här frågan starkt. Vi ser den också i ett större sammanhang. Vi följer Ryssland oerhört noga. Det är viktigt att främja kontakterna inte minst mellan S:t Petersburg och västra Ryssland och Sverige. Stockholm och S:t Petersburg har en nära relation – därmed inte sagt att också Göteborg har en nära relation.

Vi behöver också stärka kulturutbytet generellt över Östersjön. Vi ser våra kolleger i Östersjöområdet, från Finland och Danmark och Norge, som intensifierar sina ansträngningar. Sverige har ju starka historiska band till detta område. Vi har all anledning att ha en meningsfull stark närvaro i S:t Petersburg.

Det här är en fråga som har en djupare betydelse sett i det historiska perspektiv som Erling Bager anger, men den är också av vikt i ett läge när vi äntligen fått slut på detta eländiga kalla krig och vi ser demokrati och marknadskrafter och rättigheter spridas runt om i vårt närområde. Ett centrum av den här arten, som vi för bara 15–20 år sedan kunde betrakta som en dröm, bör ses som en möjlighet och bli, som jag sade, ett nytt brobygge mellan Sverige och Ryssland. Det handlar därmed också om det mål som jag tycker är så angeläget att sträva efter, nämligen att Östersjöområdet ska vara ett område som förenas inte bara av gemensamma intressen utan också av gemensamma värderingar.

Anf. 102 ERLING BAGER (fp):

Fru talman! Åter ett tack för att det är ett så klart svar som lämnas i denna viktiga fråga! Synd bara att inte May Andersson, som har varit på generalkonsulatet fram till i april, fick uppleva det här. Hon jobbade

mycket med kyrkofrågan. Men hon gick, såvitt jag förstår, i pension i april månad.

Men vi är överens här. Det är inte mycket mer att tillägga än att jag är glad åt att det äntligen kommer ett så klart svar från UD och att det sätter fart på frågan. Jag förstår att Jan Eliasson kommer att vara pådrivare.

Prot. 2005/06:135
5 juni

Svar på
interpellationer

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 5 juni

2005/06:1755 av *Carl B Hamilton* (fp) till samhällsbyggnadsminister
Mona Sahlin

Ny prissättningsmodell för el – fråga 1

2005/06:1756 av *Carl B Hamilton* (fp) till samhällsbyggnadsminister
Mona Sahlin

Ny prissättningsmodell för el – fråga 2

2005/06:1757 av *Carl B Hamilton* (fp) till samhällsbyggnadsminister
Mona Sahlin

Ny prissättningsmodell för el – fråga 3

2005/06:1758 av *Carl B Hamilton* (fp) till samhällsbyggnadsminister
Mona Sahlin

Ny prissättningsmodell för el – fråga 4

2005/06:1759 av *Viviann Gerdin* (c) till samhällsbyggnadsminister
Mona Sahlin

Småskalig vattenkraft – miljövänlig energi

2005/06:1760 av *Mariam Osman Sherifay* (s) till justitieminister
Thomas Bodström

Likhet inför lagen för ungdomar

2005/06:1761 av *Anna Grönlund Krantz* (fp) till justitieminister
Thomas Bodström

Polisstationer i Norrbotten

2005/06:1762 av *Göran Norlander* (s) till justitieminister
Thomas Bodström

Fastighetsmäklarnämnd till Härnösand

2005/06:1763 av *Ulrik Lindgren* (kd) till statsrådet
Hans Karlsson

Bättre samordning mellan myndigheter

2005/06:1764 av *Luciano Astudillo* (s) till utrikesminister
Jan Eliasson
Kraftiga ökningar av hot och angrepp mot människorättsförsvarare i
Colombia

2005/06:1765 av *Allan Widman* (fp) till statsminister
Göran Persson
Besök av statsministern i Afghanistan

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 13 juni.

Förhandlingarna leddes
av tredje vice talmannen från sammanträdet början till och med 3 §
anf. 10 (delvis),
av talmannen därefter till och med 5 § anf. 20 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med 7 § anf. 39 (delvis),
av talmannen därefter till och med 11 § anf. 69 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

PER PERSSON

/Eva-Lena Ekman

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Meddelande om frågestund.....	1
3 § Svar på interpellationerna 2005/06:390 om Sveriges position i Mellanösternpolitiken, 410 om svenska beslut om inresevisum för Hamasministrar och 425 om Hamasbesök och flygövningar med Israel	1
Anf. 1 Utrikesminister JAN ELIASSON (s)	1
Anf. 2 CARL B HAMILTON (fp)	3
Anf. 3 GUNILLA CARLSSON i Tyresö (m)	5
Anf. 4 YVONNE RUWAIDA (mp)	5
Anf. 5 EWA BJÖRLING (m).....	5
Anf. 6 Utrikesminister JAN ELIASSON (s)	6
Anf. 7 CARL B HAMILTON (fp)	7
Anf. 8 GUNILLA CARLSSON i Tyresö (m)	8
Anf. 9 YVONNE RUWAIDA (mp)	8
Anf. 10 EWA BJÖRLING (m).....	8
Anf. 11 Utrikesminister JAN ELIASSON (s)	9
Anf. 12 CARL B HAMILTON (fp)	10
Anf. 13 Utrikesminister JAN ELIASSON (s)	10
4 § Svar på interpellation 2005/06:404 om ambassad i Tunisien.....	11
Anf. 14 Utrikesminister JAN ELIASSON (s)	11
Anf. 15 Tredje vice talman HELENA HÖIJ (kd).....	12
Anf. 16 Utrikesminister JAN ELIASSON (s)	12
Anf. 17 Tredje vice talman HELENA HÖIJ (kd).....	13
Anf. 18 Utrikesminister JAN ELIASSON (s)	14
Anf. 19 Tredje vice talman HELENA HÖIJ (kd).....	15
5 § Svar på interpellation 2005/06:407 om Sveriges och EU:s agerande för minskat kärnvapenhot och ökad nedrustning	15
Anf. 20 Utrikesminister JAN ELIASSON (s)	15
Anf. 21 CARL B HAMILTON (fp)	17
Anf. 22 Utrikesminister JAN ELIASSON (s)	18
Anf. 23 CARL B HAMILTON (fp)	19
Anf. 24 Utrikesminister JAN ELIASSON (s)	20
6 § Svar på interpellation 2005/06:359 om bombningar i Irak	21
Anf. 25 Utrikesminister JAN ELIASSON (s)	21
Anf. 26 MARIAM OSMAN SHERIFAY (s)	22
Anf. 27 EWA BJÖRLING (m).....	23
Anf. 28 YVONNE RUWAIDA (mp).....	24
Anf. 29 Utrikesminister JAN ELIASSON (s)	25
Anf. 30 MARIAM OSMAN SHERIFAY (s)	26
Anf. 31 EWA BJÖRLING (m).....	27
Anf. 32 YVONNE RUWAIDA (mp).....	27
Anf. 33 Utrikesminister JAN ELIASSON (s)	28
Anf. 34 MARIAM OSMAN SHERIFAY (s)	29

Anf. 35	Utrikesminister JAN ELIASSON (s)	29
7 §	Svar på interpellation 2005/06:364 om jämställdheten i FN	30
Anf. 36	Utrikesminister JAN ELIASSON (s)	30
Anf. 37	NINA LUNDSTRÖM (fp)	31
Anf. 38	Utrikesminister JAN ELIASSON (s)	32
Anf. 39	NINA LUNDSTRÖM (fp)	33
Anf. 40	Utrikesminister JAN ELIASSON (s)	34
Anf. 41	NINA LUNDSTRÖM (fp)	35
Anf. 42	Utrikesminister JAN ELIASSON (s)	35
8 §	Svar på interpellation 2005/06:374 om EU:s riktlinjer om människorättsförsvarare	35
Anf. 43	Utrikesminister JAN ELIASSON (s)	35
Anf. 44	JAN LINDHOLM (mp)	37
Anf. 45	Utrikesminister JAN ELIASSON (s)	38
Anf. 46	JAN LINDHOLM (mp)	39
Anf. 47	Utrikesminister JAN ELIASSON (s)	39
9 §	Svar på interpellation 2005/06:351 om Vitryssland	40
Anf. 48	Statsrådet CARIN JÄMTIN (s)	40
Anf. 49	GUNNAR ANDRÉN (fp)	42
Anf. 50	Statsrådet CARIN JÄMTIN (s)	43
Anf. 51	GUNNAR ANDRÉN (fp)	44
Anf. 52	Statsrådet CARIN JÄMTIN (s)	45
Anf. 53	GUNNAR ANDRÉN (fp)	45
	Ajournering	46
	Återupptagna förhandlingar	46
10 §	Svar på interpellation 2005/06:377 om militärt samarbete med Israel	46
Anf. 54	Utrikesminister JAN ELIASSON (s)	46
Anf. 55	YVONNE RUWAIDA (mp)	47
Anf. 56	STAFFAN DANIELSSON (c)	48
Anf. 57	Utrikesminister JAN ELIASSON (s)	48
Anf. 58	YVONNE RUWAIDA (mp)	49
Anf. 59	EWA BJÖRLING (m)	50
Anf. 60	Utrikesminister JAN ELIASSON (s)	51
Anf. 61	YVONNE RUWAIDA (mp)	52
Anf. 62	EWA BJÖRLING (m)	52
Anf. 63	Utrikesminister JAN ELIASSON (s)	53
11 §	Svar på interpellationerna 2005/06:378, 381, 382 och 387 om Dawit Isaak	53
Anf. 64	Utrikesminister JAN ELIASSON (s)	53
Anf. 65	INGEGERD SAARINEN (mp)	54
Anf. 66	SVEN GUNNAR PERSSON (kd)	55
Anf. 67	STAFFAN DANIELSSON (c)	56
Anf. 68	ANITA BRODÉN (fp)	57
Anf. 69	Utrikesminister JAN ELIASSON (s)	57
Anf. 70	INGEGERD SAARINEN (mp)	58
Anf. 71	SVEN GUNNAR PERSSON (kd)	59

Anf. 72	STAFFAN DANIELSSON (c)	59
Anf. 73	ANITA BRODÉN (fp)	60
Anf. 74	Utrikesminister JAN ELIASSON (s)	60
Anf. 75	INGEGERD SAARINEN (mp)	61
Anf. 76	SVEN GUNNAR PERSSON (kd)	62
Anf. 77	ANITA BRODÉN (fp)	62
Anf. 78	Utrikesminister JAN ELIASSON (s)	62
12 §	Svar på interpellation 2005/06:424 om fängslade palestinska barn	63
Anf. 79	Utrikesminister JAN ELIASSON (s)	63
Anf. 80	ANITA BRODÉN (fp)	64
Anf. 81	Utrikesminister JAN ELIASSON (s)	65
Anf. 82	ANITA BRODÉN (fp)	65
Anf. 83	Utrikesminister JAN ELIASSON (s)	66
Anf. 84	ANITA BRODÉN (fp)	67
13 §	Svar på interpellation 2005/06:392 om Sveriges agerande för att stoppa turkiska övergrepp mot kurder	67
Anf. 85	Utrikesminister JAN ELIASSON (s)	67
Anf. 86	MARTIN ANDREASSON (fp)	69
Anf. 87	Utrikesminister JAN ELIASSON (s)	70
Anf. 88	MARTIN ANDREASSON (fp)	71
Anf. 89	Utrikesminister JAN ELIASSON (s)	72
Anf. 90	MARTIN ANDREASSON (fp)	72
14 §	Svar på interpellation 2005/06:393 om Burma och medlemskapet i ASEM	73
Anf. 91	Utrikesminister JAN ELIASSON (s)	73
Anf. 92	NINA LUNDSTRÖM (fp)	75
Anf. 93	CARL B HAMILTON (fp)	76
Anf. 94	Utrikesminister JAN ELIASSON (s)	76
Anf. 95	NINA LUNDSTRÖM (fp)	77
Anf. 96	CARL B HAMILTON (fp)	78
Anf. 97	Utrikesminister JAN ELIASSON (s)	79
Anf. 98	NINA LUNDSTRÖM (fp)	79
15 §	Svar på interpellation 2005/06:442 om återlämnande av den svenska kyrkan i S:t Petersburg	80
Anf. 99	Utrikesminister JAN ELIASSON (s)	80
Anf. 100	ERLING BAGER (fp)	81
Anf. 101	Utrikesminister JAN ELIASSON (s)	82
Anf. 102	ERLING BAGER (fp)	82
16 §	Anmälan om frågor för skriftliga svar	83
17 §	Kammaren åtskildes kl. 15.43	84

